

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
จ.ชลบุรี อ.เมือง อ.ชลบท 20131

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

พัฒนัชชา พิระภักไพศาล

- 1 30 2549

2 1 0 3 7 3

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

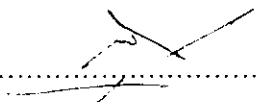
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางนโยบายสาธารณะ และคณะกรรมการ
ควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางนโยบายสาธารณะ ได้พิจารณาปัญหาพิเศษฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

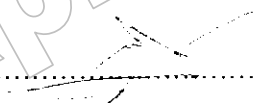
อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางนโยบายสาธารณะ

.....
(อาจารย์กิจวุฒ เกอวาส)

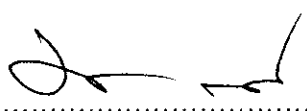
คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางนโยบายสาธารณะ

..... ประธานกรรมการ
(ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

..... กรรมการ
(อาจารย์จักรชัย ตี๋ประเสริฐสิทธิ์)

..... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์กิจวุฒ เกอวาส)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(รองศาสตราจารย์ สรุดี สกุดรัตน์)

วันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖

ประกาศคุณูปการ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาให้คำปรึกษาและช่วยแนะนำ
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดีจาก อาจารย์กิจสุเขต ไกรวาส อาจารย์ที่ปรึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้รับ
แนวทางในการศึกษาค้นคว้าและหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง จึงขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณบัณฑิต นันทนาพรชัย ที่ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะที่เป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า รวมทั้งผู้นิพนธ์หนังสือ และเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้ใช้ศึกษาค้นคว้า
ประกอบการทำปัญหาพิเศษครั้งนี้ และขอขอบคุณ คุณปราโมทย์ อรกิจ และคุณอำนาจ หนูทอง
ที่ให้คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณ คุณสมศักดิ์ จันทรวงศ์ คุณสนิท บุญมาฉาย คุณสุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์
คุณพิรุณ เข้มเพชร และคุณสมปอง ผลคำ ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ และขอขอบคุณ
เพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้การสนับสนุนและเอาใจช่วยตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนสมาชิก
ทุกคน ในครอบครัวที่เป็นกำลังใจ ที่ให้ความสำคัญให้เวลาและเป็นแรงใจ แก่ผู้ทำปัญหาพิเศษ
ตลอดมา ซึ่งทำให้มีความพยายามในการทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ และสำเร็จการศึกษาในที่สุด

คุณค่าและประโยชน์จากปัญหาพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นความกตเวทิตา แต่บิดา
มารดา ตลอดจน บุรพจารย์ของผู้วิจัย ที่ได้อบรมสั่งสอนและบรรลุผลจนสำเร็จ

พัฒนจิตา พีระภักไพศาล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการศึกษา.....	3
คำนิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	5
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	10
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยยุทธวิธีบูรณาการในประเทศไทย.....	18
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย.....	20
ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
3 วิธีดำเนินการทำวิจัย	46
วิธีการศึกษา.....	46
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	46
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	46
แหล่งข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
การนำเสนอข้อมูล	49
4 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณหมู่เกาะล้าน	65
5 ผลการศึกษา	75
ความแตกต่างของสภาพของทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและปัจจุบัน	65
ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน	67
พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน	69
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน	70
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน	71
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน	72
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปผลการศึกษา	75
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	80
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป	80
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	84
ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ	101

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่บริเวณเกาะล้าน.....	50

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ชื่อปัญหาพิเศษ	การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน
ชื่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ	พัฒนัชชิตา พิระภักไพศาล
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ)
ปีการศึกษา	2547

บทคัดย่อ

การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้านครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพในอดีต สภาพปัจจุบัน และปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน และเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

ผลจากการศึกษาพบว่า การศึกษาสภาพของทรัพยากรได้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและในปัจจุบันแตกต่างกัน พบว่า สภาพในอดีตนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์ของปะการังและธรรมชาติที่สวยงามมากที่สุดและมากกว่าในปัจจุบัน การศึกษาปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน พบว่า ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดจากเรือท้องกระจกขนาดใหญ่เฉี่ยวชนปะการัง การจอดเรือในที่ห้ามจอด น้ำเสียที่ปล่อยจากบ้านเรือน ร้านอาหาร และมาจากการกระทำของมนุษย์ แต่ sea walking ทำให้เสียหายน้อยมาก การศึกษามุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน พบว่า แนวทางในการพัฒนาควรมีการปลูกปะการังเทียม ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ควรมีหุ่นบอกจุดที่จอดเรือ บอกจุดว่ายน้ำ หุ่นกันขยะให้เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนควรมีโครงการสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง และสื่อเองก็ควรให้ข่าวในทางที่ส่งเสริมไม่ควรนำเสนอข่าวในแนวทางที่ทำให้การท่องเที่ยวแย่ลงกว่าเดิม ตลอดจนถ้าประชาชน นักท่องเที่ยวและภาคเอกชนไม่ให้ความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ การศึกษาในภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจของเกาะล้านดีขึ้น พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพราะจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป และการศึกษาพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน พบว่า ส่วนมากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติจะหวงแหนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชาวไทย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชลบุรี เป็นจังหวัดสำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของอ่าวไทยและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ มากมาย สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเลื่องลือไปทั่วโลก คือ พัทยา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รวมความหลากหลาย ทั้งความบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกให้มาเยี่ยมชมเยือนปีละหลายล้านคน นำรายได้เข้าสู่ประเทศและท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

เมืองพัทยา (แผนที่เมืองพัทยาแสดงในภาคผนวก) ตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 13 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 150 กิโลเมตร โดยตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ประมาณ 208.1 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13,006.25 ไร่ (เป็นพื้นที่ 53.44 ตารางกิโลเมตร และพื้นน้ำ 154.66 ตารางกิโลเมตร) คิดเป็นร้อยละ 4.77 ของเนื้อที่จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ครอบคลุม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลนาเกลือ ตำบลหนองปรือ บางส่วนของตำบลห้วยใหญ่ ตำบลหนองปลาไหล และยังคงครอบคลุมถึงเกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก อีกด้วย

ในอดีตพัทยาเป็นเพียงหมู่บ้านชายทะเลที่สงบร่มรื่น แต่เนื่องจากพัทยาได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่ได้รับความนิยมมากจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เมืองพัทยาเป็นพื้นที่ที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่ปี 2542 บทบาทของเมืองพัทยาได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติและเป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวและนักอุตสาหกรรมจากพื้นที่บริเวณใกล้เคียง โดยใช้ศักยภาพทางด้านทรัพยากรธรรมชาติของชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะที่มีความใสสะอาดของน้ำทะเลบวกกับความงดงามของชายหาด แนวปะการังใต้น้ำ และความเป็นธรรมชาติของ

ชายฝั่งทะเลที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร จึงเป็นแหล่งดึงดูดในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ จนทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

เกาะล้าน เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่ในแนวขนานกับหาดพัทยา ระยะทางจากเมืองพัทยา (ท่าเรือพัทยา) ประมาณ 8-9 กิโลเมตร เป็นชุมชนแขวงเกาะล้าน มีพื้นที่ประมาณ 4.07 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากชายฝั่งเมืองพัทยาไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 12 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะล้าน มีเกาะขนาดเล็กอีก 2 เกาะ คือ เกาะครก และเกาะสาก (เมืองพัทยา, 2546 ก)

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวพักผ่อนในพัทยาบางส่วนจะเดินทางไปเที่ยวความเกาะต่าง ๆ ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเลที่สำคัญคือ แนวปะการัง ในอดีตสภาพแนวปะการังของหมู่เกาะล้าน มีสภาพสมบูรณ์สวยงาม เป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยว นักดำน้ำ อยากมาสัมผัสกับความงดงามใต้ท้องทะเลไทย เนื่องจากเป็นสถานที่ดำน้ำและเที่ยวชมปะการังอันเลื่องชื่อ จึงส่งผลให้แนวปะการังเกิดความเสื่อมโทรมลง และจากการสำรวจของกรมประมง ในปี พ.ศ. 2539 พบว่า ปะการังมีความสมบูรณ์ลดลง ความเสื่อมโทรมของปะการังบริเวณหมู่เกาะล้าน เกิดขึ้นจากสาเหตุ 2 ประการ คือ 1) ความเสื่อมโทรมตามธรรมชาติ และ 2) ความเสื่อมโทรมโดยน้ำมือมนุษย์ **ความเสื่อมโทรมตามธรรมชาติ** อาทิ คลื่นลมขนาดใหญ่ที่มีพายุแรง ปรากฏการณ์ฟอกขาว ทำให้ปะการังเปลี่ยนสี ซึ่งสาเหตุโดยธรรมชาตินั้นยากที่จะควบคุมหรือไม่สามารถป้องกันได้ ส่วน**ความเสื่อมโทรมโดยน้ำมือมนุษย์** ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการท่องเที่ยว เช่น การทิ้งสมอเรือลงบนแนวปะการังในขณะที่นำนักท่องเที่ยวเข้าไปดำน้ำ การดำน้ำอย่างไม่มีความรู้โดยเหยียบย่ำลงไปบนแนวปะการัง เรือท่องเที่ยวที่เข้าไปใกล้แนวปะการังมากเกินไปทำให้ท้องเรือติดกับปะการัง การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในทะเล รวมทั้งการเก็บปะการังขึ้นมาเพื่อเป็นที่ระลึกหรือนำไปจำหน่าย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการทำลายปะการังด้วยน้ำมือมนุษย์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีการทำประมงทั้งแบบอวนลาก การใช้สารเบื่อปลาตามแนวปะการัง และสาเหตุอื่น ๆ ที่เป็นตัวเร่งให้แนวปะการังบริเวณหมู่เกาะล้านเสียหาย เช่น การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล การก่อสร้างที่พักอาศัย โรงแรม ท่าเรือ การถมทะเล ฯลฯ การพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ หากไม่มีการควบคุมหรือจัดการที่ดีจะทำให้เกิดการฟุ้งและแพร่กระจายของตะกอน ส่งผลกระทบต่อแนวปะการังที่อยู่ใกล้เคียงในที่สุด (เมืองพัทยา, 2546 ข)

จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรใต้ทะเลเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ที่นับวันจะทำให้ความสมดุลทางนิเวศ และความงดงามภายใต้ท้องทะเลขาดความสมบูรณ์ไปทุกทีทางจังหวัดชลบุรีจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพร้อมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณพื้นที่ หมู่เกาะล้าน

เกาะล้าน เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักท่องเที่ยวต่างชาติ เพราะอุดมไปด้วยปะการังนานาชนิด เป็นแหล่งปะการังที่สมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศและใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุด โดยจากสถิติจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เข้ามาเที่ยวคิดเฉลี่ย 5,000 คน/วัน และมีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยววันละ 2,000,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าซื้อสินค้าและบริการการเล่นกีฬาทางน้ำ การซื้อของที่ระลึก รองลงมาเป็นค่าอาหารและที่พัก และเพื่อให้การท่องเที่ยวได้ทะเล ได้มาตรฐาน รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเล เมืองพัทยาจึงได้จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน โดยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ออกกฎระเบียบกำหนดแนวเขตและมาตรการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเล อบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเลจะได้ช่วยกันรณรงค์ไม่ทำลายแหล่งท่องเที่ยวได้ทะเล อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา ชุมชน ให้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ทะเล ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจะศึกษาถึงการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพในอดีต สภาพปัจจุบัน และปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณเกาะล้าน ในด้านการป้องกันและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

นิยามศัพท์

1. การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การทำให้แหล่งท่องเที่ยวดีขึ้น เจริญขึ้น โดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเล หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้ทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เกิดผลกระทบในทางเสียหายต่อสภาพแวดล้อมปัจจุบันและอนาคต

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเล หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม สิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติ และอาศัยอยู่ในทะเล เช่น ปะการัง สัตว์ทะเล ดอกไม้ทะเล ฯลฯ และมีประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพในอดีต สภาพในปัจจุบัน และปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวทะเลบริเวณเกาะล้าน
2. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทะเลบริเวณเกาะล้านที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา
3. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทะเลบริเวณเกาะล้าน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน โดยศึกษาจากแนวคิด เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยยุทธวิธีบูรณาการในไทย
4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย
5. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยทำการศึกษากำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบอนุรักษ์และขอให้ราชบัณฑิตสถานกำหนดความหมายคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบอนุรักษ์อย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยทำการศึกษาโครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และนำชัย หนูผล ได้เขียนเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แนวความคิดที่ได้รับความนิยมของไชเลย์ และคณะ (Shirley et al.) ได้นำมาแพร่หลายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนคือ “เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาของคนยุคหน้า ในการแสวงหาการตอบสนองความต้องการของคน” จนขยายครอบคลุมมาการพัฒนาเป็นหลักการดังต่อไปนี้ (สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร ศรีอวยทอง, 2545, หน้า 4-8)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีหลักการ ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 2-11 - 2-12 และนำชัย ทนุผล, 2542, หน้า 20-21 อ้างถึงใน สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทราพร ศรี้อยทอง, 2545, หน้า 4)

1. ควรเป็นการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน (using resource sustainable)

การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและลดของเสีย (reducing over-consumption and waste)

การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

3. การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (maintaining diversity)

การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4. มีการบูรณาการท่องเที่ยวในการวางแผน (integrating tourism into planning)

การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5. มีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (supporting local economics)

การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีกด้วย

6. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (involving local communities)

การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวอีกด้วย

7. มีการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (consulting stakeholders and the public)

การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. มีการฝึกอบรมบุคลากร (training staff)

การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. ทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (marketing tourism responsibly)

การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. มีการดำเนินการวิจัย (undertaking research)

การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

ในด้านทิศทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เผยแพร่สู่สาธารณะดังนี้

นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. กรอบการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป”

จุดมุ่งหมายสูงสุด (super goal) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

2. การสนองตอบนโยบายระดับชาติ ตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในอันที่จะตอบสนองและส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและสมดุล คือ

2.1 การส่งเสริมศักยภาพของตน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างและพัฒนาสุนทรียภาพทางจิตใจ รวมทั้งกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างจิตสำนึกในด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

2.2 การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของตนในชุมชน พัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพของชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และกระจายรายได้ที่เหมาะสมและเป็นธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

2.3 การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเสถียรภาพมั่นคง และสมดุลระหว่างคน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

2.4 มีส่วนในการช่วยปรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

2.5 การวางแผนพัฒนาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์

2.6 การพัฒนาประชากร

นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.1 การควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวให้พื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกกระทบ และฟื้นตัวได้ยาก

1.2 การจัดการต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ จัดกิจกรรมที่เหมาะสมและ สมดุล

1.3 การพัฒนาด้านการให้การศึกษาสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบอนุรักษ์ ร่วมกัน

1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว

1.5 ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมี ความสำคัญ

1.7 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน

1.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อย่างเคร่งครัด

1.9 จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ

1.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงาน ด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

นโยบายและกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ในการจัดการเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 5-15)

1. ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

3. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
4. ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว
5. ด้านการจัดการ โครงการพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว
6. ด้านการส่งเสริมการลงทุน

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังได้เผยแพร่ถึงแนวคิดพื้นฐานและรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประกอบด้วย

1. การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว
4. การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 ก, หน้า 14-

17)

1. principles of sustainable design related to ecotourism ยึดสิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นหลัก ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเป็นเอกภาพของสรรพสิ่ง ความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ
2. regional environmentally based tourism development planning model สร้างรูปแบบการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่น ในระดับมหภาคขึ้น แต่แบ่งเป็นเขต ๆ
3. greening mass tourism มุ่งจัดการเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาจมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันหลายองค์ประกอบ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เน้นไว้ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 2-3)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบอนุรักษ์ (eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึง การอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustain ably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีทำให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแนวใหม่นี้เป็นสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังพยายามหาวิธีการที่ดีที่สุดใน การดำเนินงานแปลแนวความคิดออกสู่การปฏิบัติ ซึ่งอาจมีหลายวิธี แต่ก็อยู่ในกรอบแนวความคิด และนโยบายที่กำหนดโดยรัฐตั้งนั้นเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชัดเจนมากขึ้น ในบทนี้จึงเป็นการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและควรได้รับการพิจารณา

คำนิยาม

ผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมากที่ยังบ่นกันพิมพ์ในความไม่ชัดเจนของคำจำกัดความว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มีความหมายครอบคลุมในเรื่องอะไรบ้าง ผู้ที่อ่านหนังสือเล่มนี้ตั้งแต่ต้นจนถึงบทนี้จะพบว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นเป็นเรื่องที่ครอบคลุม มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน ไปเสียทุกเรื่อง นับตั้งแต่ความเสื่อมโทรมของป่าไม้ น้ำทะเลเน่าเสีย ขยะที่เพิ่มมากขึ้นทุกหนทุกแห่งที่มีนักท่องเที่ยวไป การเผาไหม้ของพลังงานทั้งในโรงแรม รถยนต์ ไปจนถึงเครื่องบิน อากาศเป็นพิษ ชั้นโอโซนของโลกกำลังถูกทำลาย ตลอดจนอุณหภูมิของโลกที่กำลังร้อนมากขึ้นและมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมิใช่เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (nature based tourism) แต่เพียงอย่างเดียวอย่างที่หลายคนเข้าใจกัน ซึ่งซิสแมน (Sisman, 1994) ได้วิพากษ์วิจารณ์ว่าจากการที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความหมายกว้างเหมือนคนตาบอดคล้ำข้างนี้เอง ทำให้มีความหมายแตกต่างกันตามการตีความของแต่ละคน แล้วก็กำหนดนโยบายขึ้นมาเพื่อให้ฟังดูเข้ากับแนวความคิดของการพัฒนาแบบยั่งยืนแล้วตัดสินใจดีตราของตัวเองขึ้นมาว่า เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

นโยบาย

จากการประเมินผลการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเพื่อความกินดีอยู่ดีของมวลมนุษยชาติในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏว่าช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนได้เพิ่มมากขึ้น นั่นคือคนรวยร่ำรวยมากขึ้นและคนจนก็ยากจนมากขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบความยากจนและความร่ำรวยระหว่างประเทศของสหประชาชาติก็พบว่ากลุ่มคนที่ร่ำรวยมากที่สุดของโลกนั้นมีความมั่งคั่งกว่ากลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของโลกถึง 150 เท่า

นอกจากนี้ผลของการพัฒนาทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมทั่วโลกในชั้นวิกฤต เช่น ป่าไม้ทั่วโลกที่ทำหน้าที่ผลิตออกซิเจนให้เราหายใจก็หดหายไปในอัตรา 170,000 ตารางกิโลเมตรต่อปี พืชและสัตว์หลายชนิดกำลังสูญพันธุ์ไปจากโลกในอัตราที่น่าหวาดวิตก ซึ่งจะมีผลอย่างร้ายแรงต่อการถ่ายทอดพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล อันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตที่อยู่บนพิภพนี้ ฯลฯ จากปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและทรัพยากรร่อยหรอหมดสิ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งหาทดแทนใหม่ไม่ได้ ขณะเดียวกันประชากรส่วนใหญ่ของโลกก็ยิ่งยากจนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการอภิปรายถึงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ว่าเกิดจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศด้อยพัฒนามากเกินไป คือเด็กที่เกิดใหม่ในปัจจุบันนี้ทุก ๆ 10 คน เป็นเด็กในโลกที่สามเสีย 9 คน ในประเด็นนี้ก็มี การโต้แย้งจากกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาว่าเด็กเพียงคนเดียวที่เกิดในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นมีความอยู่ดีกินดีตามมาตรฐานตะวันตก จึงมีการบริโภคทรัพยากรมากกว่าเด็กที่เกิดในโลกที่สามทั้งหมด 9 คน รวมกันถึง 3-4 เท่า ดังนั้นปัญหาสภาพแวดล้อมและการร่อยหรอของทรัพยากรที่เกิดขึ้นจึงน่าจะมากจากการบริโภคทรัพยากรมากเกินไปของประชากรในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและร่ำรวย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาถูกโจมตีมากที่สุดว่าคนอเมริกัน บริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยถึงร้อยละ 50 ของทรัพยากรที่ประชาชนทั่วโลกบริโภค รวมกันทั้งหมด และมีส่วนร่วมมากที่สุดในการทำให้อุณหภูมิของโลกร้อนมากขึ้นทุกวันนี้ส่วนพวกที่ยากจนนั้นก็มีส่วนทำลายสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดในการยังชีพของตนเองเช่นกัน

ในที่สุดการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกที่กรุง ริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี ค.ศ. 1992 ก็ได้มีการตกลงร่วมกันของสหประชาชาติว่าการพัฒนาใด ๆ จะต้องไม่เป็นการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรดังที่เคยเป็นมาตลอด 30 ปีที่ผ่านมา แต่ควรเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้นการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมจึงถูกกำหนดให้เป็นการพัฒนาการเพื่อความยั่งยืน หรือ sustainable development

ถึงแม้จะมีนักเศรษฐศาสตร์หลายคนปฏิเสธว่าการท่องเที่ยวมีให้อุตสาหกรรมเพราะไม่มีกระบวนการผลิตและไม่มีผลผลิตใด ๆ เกิดขึ้น แต่เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางต่ออุตสาหกรรมอื่น ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อนักท่องเที่ยวจำนวน

หลายร้อยล้านคนที่เดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน ณ ที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ และสังคมมากมายมหาศาลเพียงใดต่อประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาอีกจำนวนมากที่กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้หลักเข้าสู่ประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยจะต้องมีนโยบายอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้น ๆ

ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 8 ของไทย จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่า “คน” เป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ และในกรอบแนวความคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดเป้าหมายว่า “ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและเกิดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง”

รูปแบบการปฏิบัติ

ถึงแม้ว่าหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะดูสวยงามดีแต่ก็จะมีอุปสรรคมากมายเพื่อพยายามนำนโยบายนั้นให้กลายเป็นรูปแบบการปฏิบัติ ปัญหาก็คือมิใช่การตัดสินใจว่าจะทำอะไรกัน ได้บ้าง แต่เราจะทำกันจริง ๆ อย่างไร ถ้ามิได้มีการพัฒนาแนวความคิดออกมาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง แล้วการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็จะเป็นเพียงนโยบายที่ไม่สามารถทำอะไรได้เลย จากความพยายามทำให้แนวความคิดนี้เป็นจริงขึ้นมาได้ ปรากฏว่ามีหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จ และพอจะประมวลเป็นแนวทางกว้าง ๆ ได้ดังนี้

1. การบริหาร ควบคุม และจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

ในขณะที่มีการโจมตีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าเป็นสาเหตุในการทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็ได้มีการโต้แย้งว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมิใช่ผู้ทำลาย แต่เป็นเพราะขาดการจัดการทรัพยากรที่ดีและมีประสิทธิภาพต่างหากที่ก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงในทุกวันนี้ ภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเห็นว่าประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาคุณภาพของสินค้าของตนเองให้คงความใหม่-สดเสมอ ถ้าสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวดีแล้วพวกเขาก็ไม่ต้องดิ้นรนแสวงหาที่ใหม่ ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมสมบูรณ์มาสนองความต้องการของลูกค้าอีกต่อไป

เพื่อให้การบริหาร ควบคุม และจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงน่าจะมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับคือ ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และระดับแนวตั้ง คือหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลแต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และ

สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแรงงาน ความรู้ ความชำนาญของผู้คนในท้องถิ่น ได้ ซึ่งการบริหาร
ดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- ควบคุมบริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวมิให้เกินความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้
- ตรวจสอบกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบ

ต่อสภาพแวดล้อม

- จัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานทั้ง
ของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน

- มีการปรับปรุงกฎ ระเบียบ และ/หรือกฎหมายเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดำเนิน
ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในอุทยานแห่งชาติเกาะลันตา ปากอส นักท่องเที่ยวต่างชาติต้องจ่าย
ค่าธรรมเนียมในการเข้าชมสูงกว่าชาวเอควาดอร์ และคนในท้องถิ่นไม่ต้องจ่ายค่าเข้าชมแต่อย่างใด
ส่วนเซอร์แมนและไดรอน (Sherman & Dixon, 1991) ได้เสนอแนะว่าค่าเข้าชมอุทยานแห่งชาติใน
อัตรา 250 บาท ต่อคนก็ไม่แน่ว่าจะแพงเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยวจากอเมริกา

- มีการกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น

- มีการกำหนดดัชนีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน

- ให้การศึกษาและฝึกอบรมบุคลากร ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีสำนึกในเรื่อง
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทนำเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบ
ต่อสภาพแวดล้อม ฯลฯ

2. บทบาทของเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะจะเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้ใน
แผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ
ตลอดจนออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความรับผิดชอบต่อ
สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของประสบการณ์ที่ผ่านมา และ
น่าจะใช้เป็นบทเรียนในการสร้างสรรค์อนาคตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ยืนยาวยาวนาน
เท่าานานสิ่งที่ภาคเอกชนมีความต้องการคือ นโยบายการบริหารและควบคุมจัดการที่ชัดเจน และ
มีการแปลความหมายของนโยบายที่สอดคล้องกันอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างการอนุรักษ์และธุรกิจ

นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับอาชีพหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ คือจำเป็นต้องมีกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลของการนี้ทำหน้าที่ชี้นำผู้อื่นในวงการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ตระหนักในความสำคัญและปฏิบัติตาม เช่น ในเยอรมนีมีการฉายภาพยนตร์ในสายการบินแบบเช่าเหมาลำจากประเทศเยอรมนีไปยังประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในโลกที่สาม เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารและการศึกษาแก่นักท่องเที่ยวว่าควรคาดหวังในสิ่งใด และควรระวังประพฤตินอกร่างในในฐานะแขกของจุดหมายปลายทางนั้น ความคิดริเริ่มที่ดีเช่นนี้ควรแพร่หลายและทำกันมากขึ้นในประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้วูดและเฮาส์ (Wood & House, 1992) ยังได้เสนอแนะให้บริษัทนำเที่ยวมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ในการโฆษณามากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะส่วนใหญ่แล้วบริษัทนำเที่ยวมักจะทำการโฆษณาในทำนองเดียวกันว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นเป็นสวรรค์ มีทราสลีทองมีชาวบ้านที่เป็นมิตรและชีวิตของคนในหมู่บ้านยังคงความดั้งเดิม มิได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ซึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผู้ผลิตคือบริษัทท่องเที่ยว มักจะทำให้ผู้บริโภคคือลูกค้าหรือลูกค้าทัวร์เชื่อว่าพวกบริษัทนำเที่ยวกำลังจะทำให้ความฝันของนักท่องเที่ยวเป็นจริงขึ้นมาได้ ซึ่งเป็นการสร้างความคาดหวังให้กับนักท่องเที่ยวมากเกินไป

3. บทบาทของมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว

มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมจนทำให้ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าพึงพอใจ นั่นคือการจัดประสบการณ์อันทรงคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ช่วยให้การจัดการและควบคุมแหล่งท่องเที่ยวดำเนินไปได้ตามแผนที่วางไว้และทำให้การพบปะระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนเจ้าของถิ่นเป็นไปด้วยดี ไวลเลอร์และเดวิส (Weiler & Davis, 1993) ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทต่าง ๆ ที่มัคคุเทศก์ทางด้านธรรมชาติในออสเตรเลียควรจะทำเพื่อให้การนำเที่ยวนั้นดำเนินไปอย่างเหมาะสม ซึ่งมีข้อสรุปที่น่าสนใจดังนี้คือ

1. ในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมนั้น ผู้นำเที่ยวควรจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช้ประโยชน์จากระบบอนุรักษ์จนเกินความสามารถที่ระบบอนุรักษ์จะรองรับไว้ได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้นมัคคุเทศก์จึงต้องมีความรู้ในเรื่องระบบอนุรักษ์และหลักการอนุรักษ์ และมีทักษะในการอธิบายเรื่องของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ณ ที่นั้น ๆ ผู้นำเที่ยวจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และมีทัศนคติที่ดีและรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม

2. บทบาทของผู้นำเที่ยวจากการประชาสัมพันธ์ในเอกสารแผ่นพับหรือของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งในเรื่องนี้ ไวลเลอร์และเดวิส (Weiler & Davis, 1993) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเอกสาร

แผ่นพับทั้งของผู้ประกอบการท่องเที่ยว และจากการนำเที่ยวของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการนำเที่ยวที่ไม่ได้ทำกำไรส่วนใหญ่เอกสารแผ่นพับของมหาวิทยาลัยจะเอ่ยถึงคุณสมบัติ และประสบการณ์ของผู้นำเที่ยว ซึ่งเป็นนักพฤกษศาสตร์ นักธรณีวิทยา นักสัตวศาสตร์ นักอนุรักษ์วิทยา หรือจบปริญญาเอกสาขานั้น ๆ ฯลฯ และรูปแบบการนำเที่ยวมากกว่าบริษัทนำเที่ยวเอกชน นอกจากนี้คำบรรยายในเอกสารแผ่นพับก็จะเป็นทำนอง “จะช่วยให้คุณเข้าใจในโลกของธรรมชาติ” ให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ลึกซึ้งแก่ คุณ” “มุ่งจะสร้างความหรรษาและซาบซึ้งในมวลแมกไม้ให้กับคุณ” จะพบในเอกสารแผ่นพับจากผู้ประกอบการนำเที่ยวที่มีได้แสวงหาผลกำไร ซึ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม มากกว่าแผ่นพับจากบริษัทเอกชน นอกจากนี้เอกสารแผ่นพับบางแห่งยังบ่งบอกว่ามัคคุเทศก์ไม่เพียงแต่จะมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องสภาพแวดล้อม แต่ยังเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลสถานที่นั้น ๆ อีกด้วย

3. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้คาดหวังว่ามัคคุเทศก์จะมีคุณสมบัติจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย และมีประกาศนียบัตรการปฐมพยาบาล และย้ำเน้นว่าถ้าไม่จบการศึกษาในระบบการศึกษา ก็ควรจะมีรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี มีทัศนคติ และทักษะในการสื่อสารที่ดีด้วย

4. ตามที่โคเฮน (Cohen, 1978) ซึ่งเป็นปรมาจารย์ทางด้านกรท่องเที่ยวได้สรุปบทบาทของมัคคุเทศก์ว่ามี 4 อย่างคือ

- เป็นผู้จัดเตรียมการ
- เป็นผู้นำกลุ่ม
- เป็นครู
- เป็นผู้ให้ความบันเทิง

สำหรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บทบาทของมัคคุเทศก์ก็ต้องเพิ่มมากขึ้นคือ

- เป็นผู้ปลุกเร้าสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวรู้สึกรับผิดชอบขณะกำลัง

ท่องเที่ยวอยู่

- เป็นผู้อธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้ดีจนนักท่องเที่ยวมีความซาบซึ้ง และเปลี่ยนทัศนคติมาร่วมกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในระยะยาวต่อไป ซึ่งนับว่าคุณสมบัติ 2 ข้อหลังยังเป็นช่องว่างที่มัคคุเทศก์ทั่วไปไม่มี

5. ในการฝึกอบรม และสนับสนุนการแก้ปัญหาเรื่องช่องว่างของความรู้ด้านสภาพแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้มัคคุเทศก์มีทักษะทั้งในด้านการนำเที่ยวในขณะเดียวกันก็มีความรู้ในเรื่องของสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาทั้งจากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ

ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นจริงขึ้นมาได้ผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์มิใช่เพียงแค่จัดประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียวนั้น แต่เป็นประสบการณ์ที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมอีกด้วยซึ่งบริษัทนำเที่ยวใหญ่ ๆ เช่น quicksilver ก็มีความภูมิใจมากที่ได้จ้างนักชีววิทยาทางทะเล และนักวิทยาศาสตร์เป็นมัคคุเทศก์ ส่วนบริษัทนำเที่ยวอื่น ๆ ในออสเตรเลียก็ได้ผูกตัวเองไว้กับองค์กรต่าง ๆ เช่น australian conservation foundation ซึ่งได้มีข้อตกลงร่วมกันในพันธะสีเขียว (green bond) เพื่ออนุญาตให้มีการลงทุน และสนับสนุนโครงการใด ๆ ที่มีการยอมรับว่าไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่วนในประเทศแคนาดานั้นถึงแม้จะยังไม่มีหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยตรง แต่ก็ได้มีหลักสูตรสำหรับผลิตมัคคุเทศก์เพื่อการท่องเที่ยวแบบผจญภัย ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษาถึง 2 ปี ซึ่งนับว่าประเทศดังกล่าวให้ความสำคัญกับคุณภาพของมัคคุเทศก์เป็นอย่างยิ่ง

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

โดยทั่วไปแล้วประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนามักจะไม่มีอำนาจต่อรองในการใช้ทรัพยากรของตนเองและอาศัยพึ่งพิงเพื่อการดำรงชีวิต หรือแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น นิวซีแลนด์ และออสเตรเลียรัฐบาลของทั้งสองประเทศก็ได้ให้โอกาสกับชนเผ่าเมารีและอะบอริจินเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการทรัพยากร และร่วมกำหนดโชคชะตาของตนเองเท่าไรนัก ฮอลล์ (Hall, 1994) ได้กล่าวไว้ว่าสิ่งที่ทำให้ออสเตรเลียนิวซีแลนด์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการที่รัฐบาลและผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีความเข้าใจ และสนองตอบความต้องการของชนเผ่าเมารีได้มากน้อยเพียงใดในการควบคุมความสัมพันธ์ของคนเผ่าเมารีกับสภาพแวดล้อมคนเมารีเรียกคนยุโรปที่อพยพเข้าไปอยู่ในนิวซีแลนด์ว่า “ปากงา” และกล่าวว่า “สำหรับพวกปากงาแล้วมีทัศนคติว่าอะไรที่เป็นของพวกเขาทำก็เป็นของฉันทันทีด้วย แต่อะไรที่เป็นของฉันทันทีก็เป็นของฉันทันแต่เพียงผู้เดียว”

ส่วนประเทศออสเตรเลียเองก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และรักษาความยั่งยืนของระบบอนุรักษ์แต่การบริหารงานในทุกระดับของรัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือพยายามทำความเข้าใจว่าการมาเยือนของนักท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องน่าเศร้าอย่างยิ่งที่นักอนุรักษ์ และผู้มาเยือนต่างก็ได้ตระหนักว่าพวกเขาได้มาเห็นพื้นที่ภูมิประเทศของวัฒนธรรมที่มีการพัฒนาของพวกยุโรปประมาณ 200 ปี ในหมู่พวกอะบอริจินเองก็มีความหวาดวิตกกังวลว่าการท่องเที่ยวจะทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมของพวกเขาสื่อมถอยลง และสังคมของอะบอริจินอาจจะล่มสลายในที่สุด นอกจากนี้กลุ่มอะบอริจินทางตอนเหนือมีความรู้สึกที่พวกเขาคนเหมือนกับสัตว์ในสวนสัตว์ที่มีนักท่องเที่ยวมาดูด้วยความอยากรู้อยากเห็นว่าพวกอะบอริจินยังคงถือหอกเดินล่าสัตว์อยู่อีกหรือไม่?

ดังนั้นการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือ nature based tourism ซึ่งชุมชนในท้องถิ่นมิได้มีส่วนร่วมวางแผน จัดการ หรือได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์แต่เพียงอย่างเดียว

โดยหลักการแล้วการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้มีการกำหนดให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงนับว่าเป็นโอกาสในการคืนอำนาจการจัดการทรัพยากรให้กับผู้เป็นเจ้าของ ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ นับตั้งแต่การท่องเที่ยวควรจะเป็นในลักษณะใด ชนิด และปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการ มีการกำหนดอัตราการขยายตัวที่สม่ำเสมอ ตลอดจนมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ ผลตอบแทนชุมชนในท้องถิ่นเกิดจากการตกลงร่วมกันของแต่ละแห่งว่าควรเป็นในรูปแบบใด และสิ่งที่สำคัญคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ควรเป็นขนาดเล็กที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของในธุรกิจ ซึ่งมีประเด็นที่ควรคำนึงดังต่อไปนี้

1. สิ่งอำนวยความสะดวกควรเป็นแบบธรรมชาติที่ไม่มีราคาแพงอย่างที่นักท่องเที่ยวแบบเก่า ๆ ต้องการ จึงไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก
2. ธุรกิจที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของและดำเนินการไม่จำเป็นต้องทำตามลักษณะของตะวันตกหรือนานาชาติ ดังนั้นจึงสามารถใช้ผลผลิตในท้องถิ่นไม่จำเป็นวัสดุหรือแรงงานได้มาก ซึ่งผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่จะเป็นผลดีทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นจากการท่องเที่ยว แต่ยังช่วยลดการไหลออกของรายได้ อันเกิดจากการใช้แรงงานจากต่างประเทศที่มาดำเนินงานธุรกิจขนาดใหญ่ และเป็นของต่างประเทศอีกด้วย

3. ผลกำไรไม่ต้องส่งคืนกลับประเทศแม่

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าหน่วยงานของรัฐบาลจะต้องสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมเพื่อให้ธุรกิจดำเนินการได้ ในขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมก็ได้รับการบำรุงรักษา และชุมชนในท้องถิ่นก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งยวดคือองค์ประกอบในเรื่องของระยะเวลาซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมักจะมองข้ามนั่นคือคนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเห็นความสำคัญของการตัดดวงผลประโยชน์เฉพาะหน้า แทนที่จะคำนึงถึงความสำคัญของผลประโยชน์ระยะยาวสำหรับคนรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปในอนาคต กรณีดังกล่าวมักจะพบเห็นได้โดยทั่วไปในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งไบกี (Blaikie, 1985) ได้กล่าวว่า “ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเป็นผลพวงที่เกิดจากความด้อยพัฒนา เป็นอาการที่แสดงออกถึงความด้อยพัฒนาและเป็นสาเหตุของความด้อยพัฒนา”

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยยุทธวิธีบูรณาการในไทย

คงได้กล่าวไปแล้วว่าการท่องเที่ยวแนวใหม่มีเป้าหมายที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ ที่ผ่านดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงเรียกการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และใช้วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแนวใหม่ด้วยวิธีการบูรณาการ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีการดำเนินงานในปัจจุบันดังต่อไปนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

- ในปี 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นโยบายดังกล่าวได้กำหนดและทิศทางที่จะดำเนินงานเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรการให้บริการนำเที่ยว เป็นต้น

- ในปี 2539-2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับชาติ ซึ่งนโยบายนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นวิธีการที่จะกำหนดนโยบายระดับชาติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการ กล่าวคือแต่ละขั้นตอนจะผ่านการประชุมร่วมกันระหว่างทุกหน่วยงาน ผลที่ได้จากการประชุมหารือจะนำมากำหนดเป็นนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ

- การสนับสนุนงบประมาณในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการภายใต้งบประมาณของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 66 ล้านบาท (79 โครงการ) เพื่อผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์งบประมาณดังกล่าวกระจายลงไป ในหลายกิจกรรม อาทิ การพัฒนาพื้นที่ การศึกษาวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างจิตสำนึก พื้นที่ดำเนินการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระจายลงไป เกือบทุกจังหวัดทั่วประเทศ

- การเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติในเนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนให้พนักงานเข้าร่วมประชุมนานาชาติ เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งมีความก้าวหน้าตลอดเวลา

การจัดตั้งเครือข่ายประสานงานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism network)

ในประเทศไทยโดยเครือข่ายดังกล่าวจะให้ความสำคัญทั้งเครือข่ายด้านการให้ความรู้ และการจัดบริการนำเที่ยว ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณารูปแบบการก่อตั้งเครือข่าย ซึ่งมีรูปแบบที่เสนอแนะไว้ 3 รูปแบบคือ คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับชาติ สมาคมการท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระดับท้องถิ่น

กรมป่าไม้

หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่อนุรักษ์ส่วนใหญ่ของประเทศไทยคือกรมป่าไม้ พื้นที่อนุรักษ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพื้นที่อนุรักษ์ที่ระบุไว้มีความแตกต่างและมีความเข้มข้นของการอนุรักษ์แตกต่างกัน รวมไปถึงระเบียบ กฎหมายที่มีความแตกต่างกัน

เนื่องจากในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะนิยมท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการเตรียมพื้นที่รองรับรูปแบบการท่องเที่ยว กรมป่าไม้ได้มีการดำเนินงานดังนี้

- การจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติ อาทิป้ายข้อมูล ป้ายชี้ทาง คู่มือการเดินทางศึกษาธรรมชาติระบบสื่อความหมายธรรมชาติดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้ในการเดินทางท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีการจัดระบบสื่อความหมายธรรมชาติคือ อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ จ.เชียงใหม่ ป่าพรุสิรินธร จ.นราธิวาส เป็นต้น

- ในอนาคต กรมป่าไม้มีแผนที่จะดำเนินการศึกษาวิจัย เพื่อจัดทำระบบสื่อความหมายธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ เพิ่มขึ้น พร้อมกันนั้นกรมป่าไม้จะพยายามผลักดันในเรื่องการจัดการพื้นที่ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ

สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมาก เนื่องจากในบทบาทของสถาบันการศึกษาปัจจุบันมีการเปิดอบรมมัคคุเทศก์ เปิดสอนหลักสูตรการท่องเที่ยวและการโรงแรมหลักสูตรที่เปิดสอนและเปิดอบรมครอบคลุมองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแนวคิดเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีความพยายามที่จะสอดแทรกไว้เพื่อผลในเชิงการขยายแนวความคิดใหม่กระจายออกไปในวงกว้าง

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่เปิดสอนวิชาการ โรงแรมและการท่องเที่ยว มีทั้งระดับมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งมีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทยจึงนับว่าเป็นกำลังสำคัญในการให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ผู้ที่อยู่ในแวดวงอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและประชาชน โดยทั่วไปที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว

บริษัทนำเที่ยว

จากการที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านบริการนำเที่ยวจึงได้มีการตื่นตัว และตอบสนอง

ความต้องการของตลาดอย่างรวดเร็วดังนั้นในปัจจุบันได้มีการประกอบธุรกิจในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากกว่า 144 บริษัทแล้ว

สถานการณ์ด้านบริษัทนำเที่ยวของไทยในอดีตมักจะเป็นการจัดนำเที่ยวในรูปแบบของการผจญภัย (adventure tour) ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคเหนือของประเทศไทย มีการให้บริการนำเที่ยวในลักษณะทัวร์ป่า นั่งช้าง ชมหมู่บ้านชาวเขา ซึ่งการประกอบธุรกิจดังกล่าวจะมุ่งเน้นด้านการผจญภัยเป็นหลัก แต่เมื่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการด้านการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงเห็นว่าการจัดนำเที่ยวแบบผจญภัยจะต้องมีการเพิ่มคุณภาพขึ้นอีกระดับหนึ่งเพื่อจะพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ได้มาตรฐาน

อย่างไรก็ตามในการจัดนำเที่ยวปัจจุบันได้เกิดบริษัทใหม่ที่เล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวโน้มที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นจึงได้เกิดการประกอบธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อาทิ ธุรกิจนำเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในทะเล ดำน้ำ เป็นต้น

บริษัทนำเที่ยวได้มีการรวมตัวกันในลักษณะชมรม สมาคม ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นแล้วที่อุ้มผาง จ.ตาก และในอนาคตคาดว่าจะมีการรวมตัวในลักษณะนี้เพิ่มขึ้น

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้พยายามให้ยุทธวิธีการบริหารทรัพยากรแนวใหม่ที่ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยกันรับผิดชอบ วางแผนพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นั่นคือความยั่งยืนของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และมีผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุดในทางสังคม และสภาพแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจึงขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของการมีสภาพแวดล้อมที่ดี ความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย มิใช่เพียงเพื่อผลทางเศรษฐกิจเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เป็นคุณภาพชีวิตของทุก ๆ คนในปัจจุบัน และชนรุ่นหลังสืบไปในอนาคต

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Ecotourism มาจากคำว่า “Eco” หมายถึง ระบบนิเวศ และ “Tourism” หมายถึง การท่องเที่ยว เมื่อรวมกันจึงหมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ ในปัจจุบันมักนิยมใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2545, หน้า 58)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2544) ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยทำการศึกษากำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบอนุรักษ์และขอให้ราชบัณฑิตสถานกำหนดความหมายคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียว หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสร้างความพอใจให้แก่ประชาชน แก่เจ้าของท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ดีงามไว้คงอยู่ตลอดไป

ภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 9-13)

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ในช่วงแรก เป็นการเริ่มต้นของรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ พร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเดินทางท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวยังมีลักษณะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และเป็นกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะเรื่อง เช่น กลุ่มเดินป่า คูนก ดำน้ำชมปะการัง และเดินชมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นต้น แม้ลักษณะการท่องเที่ยวจะยังคงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย และยังไม่มีการส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ทั้งในด้านนโยบายและการดำเนินการด้านการพัฒนาและส่งเสริมการตลาด แต่ก็ถือได้ว่าเป็นยุคเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย

พ.ศ. 2525-2535 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีการขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องคิดเป็นอัตราเฉลี่ย 13.02% ต่อปี และอุตสาหกรรม

การท่องเที่ยวกลายเป็นสาขาเศรษฐกิจ ที่ทำรายได้ให้กับประเทศสูงสุดเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทอื่น แต่ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวหลักทั่วประเทศ ทำให้อัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มชะลอตัวลง จึงได้มีความพยายามที่จะสรุปบทเรียนที่ผ่านมาและนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้ถูกยกขึ้นมาพิจารณาอย่างจริงจังในช่วงนี้

ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทยที่ทำให้รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกประเภทอื่น ผลที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นทั่วไป แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงได้รับการพิจารณาโดยทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ผลักดันให้มีการวิจัยเกิดขึ้นในภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนับว่ามีการวิจัยทั้ง 2 พื้นที่นี้เป็นการริเริ่มแนวคิดให้เกิดขึ้นในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เป็นยุคบูรณาการที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ปี พ.ศ. 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยได้กำหนดแนวทางที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ในทุกองค์ประกอบ

ปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประกาศนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ (national ecotourism policy) ซึ่งในกระบวนการกำหนดนโยบายนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานมุ่งเน้นศึกษารวบรวม และวิเคราะห์ปัจจัยทุกด้าน รวมทั้งในการกำหนดนโยบายจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย

ปี พ.ศ. 2536-2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้พยายามผลักดันให้เกิดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม โดยได้กำหนดให้เป็นนโยบายและแนวทางหลักในการดำเนินงานขององค์กรอย่างชัดเจน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ซึ่งได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 10)

เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและมีความหลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ตลอดจนบรรยากาศไมตรีของคนท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สนใจเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจากการพิจารณากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวปฏิบัติในระหว่างการท่องเที่ยว สามารถแบ่งประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้มข้น ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศ การเดินท่องป่า การดูนก/ส่องสัตว์ การเที่ยวถ้ำ กางเต็นท์พักแรม การเดินป่าละเมาะ การศึกษาธรรมชาติ การดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก-น้ำตื้น) การล่องแพเรือแคนูและคายัค

2. นักท่องเที่ยวแบบกึ่งนิเวศ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมแบบกึ่งนิเวศซึ่งอาจไม่มีการศึกษาระบบนิเวศ ได้แก่ การศึกษาท้องฟ้าและดวงดาว การปีนเขา ไร่เขา ช้างจรเข้เสือภูเขาซาฟารีทัวร์ และการตกปลา

จะเห็นว่า กิจกรรมท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีการพัฒนาให้เป็นพื้นที่หลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทยทั้งสิ้น

จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเป้าหมายหลักของประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดอยู่ในตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (niche market) เนื่องจากมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีความสนใจพิเศษเฉพาะด้าน และมีความต้องการที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในส่วนแบ่งตลาดปัจจุบัน จากการประเมินสัดส่วนของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศในเอเชีย รองลงมาเป็นกลุ่มอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน และออสเตรเลีย ตามลำดับ สำหรับลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชาวต่างประเทศในประเทศไทย ซึ่งประเมินจากประเภทและกิจกรรม พบว่า ตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ยังจำกัดอยู่ในวงแคบและมีสัดส่วนไม่มากนัก และส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทเข้มข้น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจเข้าร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเดินท่องป่า (ค้างแรม) ดำน้ำดูปะการัง ดูนก/ส่องสัตว์ การเดินป่าละเมาะ และการศึกษาธรรมชาติ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 25-34 ปี และมีการปฏิบัติตนเป็นนักท่องเที่ยว ที่มีความระมัดระวังต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี แม้ว่านักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มตลาดที่ค่อนข้างจำกัด แต่ก็ยังเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาพำนักค่อนข้างยาว รวมทั้งเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อค่อนข้างสูง ซึ่งในภาพรวมเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อตลาดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในแง่ของคุณภาพมากกว่าปริมาณ จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่รัฐให้ความสำคัญและมีนโยบายที่จะส่งเสริมด้านการตลาดให้มากขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภูมิภาคเดียวกัน ถือได้ว่าตลาดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีแนวโน้มที่จะเติบโตไปในทิศทางที่ดี เนื่องจากมีความสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรค่อนข้างสูง ประกอบกับนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ยังมีกระแสความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวและศึกษาเรียนรู้

210373

911.93
W 1190
70

ความแตกต่างของพื้นที่และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หากมีการทำความเข้าใจเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต จะส่งผลให้มีการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องและเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

บทสรุป

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศ ถือได้ว่าเป็นช่วงแห่งการบูรณาการเพื่อให้แนวความคิดได้ถูกถ่ายทอดลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปแบบให้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งและการส่งเสริมการตลาด ซึ่งยังมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาอีกหลายส่วน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการที่มีอยู่มีมาตรฐานและสามารถคงส่วนแบ่งในตลาดการท่องเที่ยวเอาไว้ อย่างไรก็ตามในการดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงในพื้นที่ รวมทั้งต้องอาศัยความเข้าใจในกระบวนการและโครงสร้างของระบบการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องสามารถดำเนินการได้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและไม่ขัดแย้งกับกรอบนโยบายหลักที่ได้ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์เอาไว้

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (วรรณพร วัฒนชานุกร และสถาบันราชภัฏสวนคูสิต, 2543, หน้า 13)

จากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก ๆ ตามฤดูกาลการท่องเที่ยวแล้วกลับทิ้งปัญหามากมายไว้เบื้องหลังนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ในเชิงอนุรักษ์นั้นควรจะมีหลักการต่าง ๆ ที่สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม
2. ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่ทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่น และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเอง ส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์
3. การเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวเป็นการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. ในการสร้างหรือการจัดการใด ๆ ควรยอมรับในข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่ หากมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงควรเป็นไปเพื่อให้ทัศนียภาพของท้องถิ่นดีขึ้น ตลอดจนการลงทุนทางด้านท่องเที่ยวก็เป็นไปเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่พึ่งพาการลงทุนของต่างชาติ ซึ่งเป็นการลดการไหลออกของรายได้ไปยังต่างประเทศ

5. ในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงานตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มิใช่เป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยว และให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

6. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืนหรือไม่เพียงใด การทำธุรกิจโดยมุ่งทำกำไรสูงสุดในระยะสั้นเป็นการทรมานห่มอ้าวดัวเอง อย่างไรก็ตามบริษัทนำเที่ยวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ยาวนานเท่านั้น ถ้ามีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้องเหมาะสม นับตั้งแต่การไว้วัสดุที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ การมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง การให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายปลายทางก่อนที่จะไปถึง ทั้งในรูปของภาพยนตร์ในเครื่องบิน เทปบันทึกเสียง และเอกสารเผยแพร่

7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และไม่เกินความสามารถของชุมชนในท้องถิ่น และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ อีกทั้งยังมีนักท่องเที่ยวสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ไม่ใช่เฉพาะฤดูกาล เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับผู้ทำงานในอุตสาหกรรมนี้

จากหลักการดังกล่าว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแนวใหม่นั้นเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด และท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม

แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากจำนวนวันหยุดของประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้วมีเพิ่มมากขึ้น รสนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวที่มีความตระหนักในปัญหาสภาพแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมที่เป็นธุรกิจมีสูตรในการเสนอขายสินค้าที่ดีที่สุดและทำกำไรสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ และมีมาตรฐานการบริการสูงเพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่สบายเหมือนได้กลับบ้านของตัวเองได้เปลี่ยนมาเป็นท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ผลกำไรมิได้ขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ (Poon, 1994) หลีกเลี่ยงการเดินทางร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะมุ่งแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติ มีความเอื้ออาทรต่อสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ มีความเอื้ออาทรต่อสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ จากการสำรวจของผู้โดยสารนานาชาติของรัฐบาลอังกฤษพบว่า จำนวนคนในสหราชอาณาจักรที่เดินทางท่องเที่ยวในเทศกาล

วันหยุดโดยมิได้ไปกับกลุ่มนำเที่ยวได้เพิ่มขึ้นจาก 7.7 ล้านคน มาเป็น 13.7 ล้านคนในช่วงทศวรรษ 1980 และจากการศึกษาการท่องเที่ยวของออสเตรเลีย (Hui, 1990) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ชอบการท่องเที่ยวสีเขียวพักโรงแรมเล็ก ๆ บ้านพักสำหรับนักเดินทางหรือเคบินสนใจที่จะเยี่ยมชมธรรมชาติและวัฒนธรรมและหลีกเลี่ยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ในสหรัฐอเมริกา คนอเมริกัน 29 ล้านคน ได้เดินทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 310 ล้านครั้ง ในปี ค.ศ. 1980 และตัวเลขนี้รวมถึงนักท่องเที่ยว 4 ล้านคนที่อเมริกากลางและใต้ คอสตาริกามีอุทยานการท่องเที่ยวที่สำคัญและอยู่บนพื้นที่ของระบบอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นระบบที่ดีที่สุดในลาตินอเมริกา มีพืชและสัตว์ที่เด่น ๆ อยู่มากมาย ซึ่งเกือบถึงร้อยละ 5 ของความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก และได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองอย่างดีจนทำให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศนอกจากจะมีอุทยานแห่งชาติ 16 แห่ง และเขตคุ้มครองสัตว์ป่าของรัฐบาลแล้ว ยังมีอุทยานที่เป็นของเอกชนอีก 15 แห่ง ซึ่งได้นำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นอกจากนี้จากการสำรวจของศูนย์ข้อมูลการเดินทางในสหรัฐของสมาคมอุตสาหกรรมการเดินทางของสหรัฐอเมริกา ได้คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปี ค.ศ. 1995 ถึง 43 ล้านคน คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศฟินแลนด์และเนเธอร์แลนด์ตลอดจนอิตาลีมีวันหยุดยาวนานที่สุดคือระหว่าง 37.5 และ 32 วัน ตามลำดับ ในประเทศเยอรมนีตะวันตกการหยุดพักผ่อนตลอดทั้งปีโดยเฉลี่ยประมาณ 30 วัน หรือ 6 สัปดาห์ เมื่อคิดวันทำงาน 5 วันต่อ 1 สัปดาห์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้อย่างแน่นอน ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourist) มักจะมีอายุมากกว่าผู้ที่ชอบไปกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ๆ มีอายุระหว่าง 45-64 ปี มีวันหยุดมากกว่า 1 ครั้งใน 1 ปี และเป็นชนชั้นกลางขึ้นไป จึงมีฐานะดี และมีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์อย่างจริงจัง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้นิยมไปเที่ยวมักจะมีสิ่งดึงดูดทางธรรมชาติในประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก

บริษัทนำเที่ยวของสหรัฐอเมริกานิยมไปที่เคนยาและเนปาลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แทนซาเนีย และเปอร์โตริโก ประเทศอื่น ๆ ได้แก่ อินเดีย จีน บราซิล คอสตาริกา เม็กซิโก ปารากวัย และเอกวาดอร์ มีหลายแห่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ได้แก่ เกาะกาลาปากอส (Galapagos) ซึ่งชาร์ลส์ ดาร์วิน ได้มาศึกษาบนเกาะนี้และตั้งทฤษฎีการถ่ายทอดทางพันธุกรรมในวิชาชีววิทยา สำหรับบริษัทนำเที่ยวก็จะส่งลูกค้าออกไปยังที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น บริษัท peregrine bird tours ซึ่งเป็นบริษัทในออสเตรเลียก็ได้ส่งนักท่องเที่ยวไปยังแคนาดาในเขตเหนือ อิสราเอล เนปาล ธิเบต จีน เคนยา นิวซีแลนด์ และเคนเยอร์เฟ็นนินชูล่า บริษัทนำเที่ยวอื่น ๆ ก็เสนอการท่องเที่ยวทางธรรมชาติไปยังที่ต่าง ๆ ทั่วโลกคล้ายคลึงกันนี้ อย่างไรก็ตามแนวโน้มใน

อนาคตอันใกล้นี้ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะมุ่งไปยังหมู่เกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ทางตอนใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้อย่างแน่นอน และจะเป็นผู้ที่มีฐานะดี มีวันหยุดค่อนข้างมากในประเทศอุตสาหกรรม หรือประเทศพัฒนาแล้วที่มุ่งจะหาประสบการณ์แปลกใหม่ทางธรรมชาติในประเทศด้อยพัฒนา

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในช่วงที่ผ่านมาจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตและทำรายได้สูงสุดเป็นที่คาดการณ์ว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2542 นี้ การท่องเที่ยวจะทำรายได้เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณและเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นที่น่าสังเกตว่ายิ่งการท่องเที่ยวเติบโตมากขึ้นเท่าไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมก็มากขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางบวกและทางลบ ตัวอย่างผลกระทบในทางบวก เช่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการบำรุงรักษาและคงอยู่ของ โบราณสถาน โบราณวัตถุ การพัฒนาอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนรักษาพันธุ์สัตว์ สวนสาธารณะ การคุ้มครองปะการัง และการอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามผลกระทบในทางลบก็เกิดขึ้นด้วย เช่น การท่องเที่ยวเป็นการทำลายความสวยงามตามธรรมชาติทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ ทางน้ำ ทางเสียง การทำลายสภาพแวดล้อมของป่าและพันธุ์ไม้ การแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ (วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2545, หน้า 57)

ประเทศไทยมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่ง ความน่าสนใจของวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว แม้จะมีการเตรียมการรองรับกันหลายด้านแต่ก็ยังคงเกิดปัญหาอย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น แหล่งท่องเที่ยวเมืองพัทยา และจังหวัดภูเก็ต ที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่การพัฒนาบางอย่างขาดความสมดุลและไม่สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จึงก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบที่ไม่พึงปรารถนาทั้งด้านกายภาพและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ชัดเจนที่สุดท้ายที่จะต้องตัดสินใจว่าจะเลือกเอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะหลายฝ่ายได้ร่วมกันผลักดันที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหา เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถเดินควบคู่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ได้ ecotourism หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงเป็นทางออกหนึ่งที่จะประสานประโยชน์และความร่วมมือของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน เพื่อรักษาผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจไว้ให้มากที่สุด และในขณะที่เดียวกันก็ยังรร โลงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ชื่นชมอีกด้วย

นักอนุรักษ์ นักนิเวศ และนักเศรษฐศาสตร์ ได้หาวิธีที่จะทำให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสามารถที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เริ่มตั้งแต่มีการวางแผน การจัดการ การปฏิบัติ การให้ความร่วมมือ การควบคุมและการประเมิน และผู้ที่เป็นหลักในการจัดการจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ด้วย

แอดไฮการี (Adhikary, 1995) แห่งมหาวิทยาลัยเคลลี ได้เสนอรูปแบบการจัดการที่เรียกว่า 7-S model มาใช้กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สรุปได้ดังนี้ (วิไลลักษณ์ รัตนเพชรธัมมะ, 2545, หน้า 60)

1. strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมกลมกลืนกันระหว่างวัตถุประสงค์ การจัดลำดับความสำคัญ การควบคุมและขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผน การดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย เช่น บริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อที่จะสามารถหากลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น
 2. structure หมายถึง โครงสร้างในองค์กร ซึ่งควรจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับชั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นผู้จัดการ ผู้ดูแลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งองค์กร การท่องเที่ยวระดับชาติ เจ้าของธุรกิจนำเที่ยวของภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งกลุ่มเจ้าของโรงแรม ที่พัก ยานพาหนะ มีคฤหาสน์ โดยแต่ละหน่วยจะทำงานในลักษณะเชื่อมโยงกัน มีเครือข่ายจัดการที่เหมาะสม เช่น ถ้ามีแนวคิดทางด้านระบบนิเวศ แนวคิดนี้ก็จะสามารถเข้าไปในนโยบายของกระทรวงและจะสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องกันในทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการมีโครงสร้างที่ดีและเป็นรูปธรรมก็จะสามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้
- อย่างไรก็ตาม โครงสร้างขององค์กรยังขึ้นอยู่กับรูปแบบของ RASI ด้วย ซึ่งหมายถึง ความรับผิดชอบ (responsibility) อำนาจหน้าที่ (authority) การสนับสนุน (support) และข่าวสารข้อมูล (information) เพราะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เหมือนกับธุรกิจอื่น ๆ ที่จะต้องมีผู้มีอำนาจมาคอยควบคุมดูแล แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไปตามลำดับชั้น มีผู้นำมาจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในเรื่องต่าง ๆ และที่สำคัญคือ การให้ข่าวสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวซึ่งควรจะเริ่มตั้งแต่จุดแรกที่นักท่องเที่ยวมาถึง เช่น ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง เป็นต้น

3. system หมายถึง ระบบในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงระบบการจัดการข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติการ การตลาดและระบบอื่น ๆ ด้วย โดยทุกระบบต้องมีการประสานความร่วมมือกันและมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4. staff บุคลากรนับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งพอจะแยกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ ทำงานดี ประสพผลสำเร็จ และสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่ทำงานหนัก เอาใจจริงเอาใจ รวดเร็ว มีความสามารถ โดยเฉพาะในการคำนวณผลได้ ผลเสีย กำไร ขาดทุน จะทำในสิ่งที่ได้รับผลตอบแทน รางวัล สิ่งที่ต้องคุ้มค่า

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ทำงานเพราะต้องการ ได้งาน อยู่ในระหว่างการหางานไม่ได้ สนใจในรูปแบบของงานว่าเป็นอย่างไร ไม่สัมพันธ์ ไม่จริงใจ จริงจังกับงาน

ดังนั้นในการเลือกบุคคลที่จะมาดำเนินการในด้านการท่องเที่ยวจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5. skill ในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญงานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับ ปัจจัย 3 อย่างคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องาน

ความรู้ในงานเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกในการที่จะทำให้การทำงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ ความรู้ไม่ได้หมายถึงเพียงแต่รู้ว่าทำอะไร แต่ต้องรู้ทุกอย่าง ว่าคืออะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม รวมทั้งต้องเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ซึ่งความรู้นั้น อาจเป็นความรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งอาจได้มาจากประสบการณ์ในการทำงานก็ได้ ดังนั้นผู้ที่ทำงานในด้านการท่องเที่ยว ควรมีความรู้ มีทักษะในงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะสาขาคด้วย เพราะธุรกิจด้านการท่องเที่ยวต้องการผู้มีความรู้และทักษะเฉพาะทางเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม ความรู้และทักษะยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การดำเนินงานในด้านการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จเพราะต้องขึ้นอยู่กับทัศนคติต่อการทำงานด้วย ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีจะทำงานได้ ดีกว่าโดยเฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อมผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมจะสามารถเกลี้ยกล่อมโน้มน้าวนักท่องเที่ยวให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และเป็นตัวอย่างที่ดีด้วยนั้น skill ในที่นี้จึงมีความหมายรวมทุกอย่างตั้งแต่ทางเทคนิคทางการมีมนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

6. style หมายถึง การรวมกันระหว่าง staff กับ skill แต่ละคนจะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่ต่างกัน โดยปกติแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

6.1 autocratic style หรือ top down style หมายถึง การสั่งการจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่าง หรือจากผู้บังคับบัญชาลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา รูปแบบนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจ เพราะไม่ชอบถูกสั่งให้ทำตามแต่มักจะชอบมีเหตุผลที่มีส่วนร่วม พูดคุย ให้คำแนะนำมากกว่า

6.2 democratic style หรือ bottom-up ซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก รูปแบบนี้จะเป็นการร่วมกันในการวางแผน การจัดการ ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย จึงมักจะประสบผลสำเร็จในการจัดการ

7. share หมายถึง การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด นักท่องเที่ยวในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

สรุป รูปแบบการจัดการ 7-S model เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในแต่ละประเทศโดยต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ ศักยภาพ และสถานการณ์ของประเทศด้วยเพื่อให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในศตวรรษที่ 21 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลกจะเติบโตมากขึ้นขณะที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีจำกัด ดังนั้น จึงควรที่จะมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นสากลทั่วโลกก่อนที่จะสายเกินไป

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นเพียงทางออกทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหา สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกิดความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของตนเองได้รับประโยชน์ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบ และจิตสำนึกให้เกิดขึ้น นั่นแหละการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถือเป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาพรวม โดยการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในฐานะเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้กำหนดให้เป็นนโยบายและแนวทางหลักในการดำเนินงานขององค์กรอย่างชัดเจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 พร้อมกันนี้ได้ผลักดันให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับการกำหนดให้เป็นนโยบายระดับชาติ และเพื่อให้เห็นนโยบายดังกล่าวมีการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาถ่วงถ่วงการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการด้าน

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย ให้มีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการผลักดันและประสานการดำเนินการระหว่างหน่วยงานเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ อาทิ กรมป่าไม้ กรมศิลปากร กรมการปกครอง ภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีสมาคมไทย ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย เป็นเครือข่ายความร่วมมือจากภาคเอกชนที่สำคัญและร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย 14 แผนงาน 37 โครงการ โดยมีงบประมาณเบื้องต้นประมาณ 480 ล้านบาท และระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องรับไปดำเนินงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้องต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 13)

นโยบายหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 13-15)

จากแนวความคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ การจัดการ กิจกรรม และกระบวนการ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น รัฐบาลจึงได้พิจารณากำหนดนโยบายหลักด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ 10 ประการ คือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว
4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

5. ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรและกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม

6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เข้าสู่แผนการพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (code of conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับนโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการเชิงอนุรักษ์

นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545, หน้า 15)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายใต้อัตลักษณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและชัดเจนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ทุกรายก็ตามได้กำหนดนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แนวทางด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้าน มีดังนี้

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว
5. นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว
6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

กลยุทธ์การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวที่ต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จึงเห็นควรกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ที่สอดคล้องภายใต้ นโยบายหลัก และนโยบายแต่ละด้าน ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
3. กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
4. กลยุทธ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบริการนำเที่ยว
5. กลยุทธ์การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว
6. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ

แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, หน้า 16) ได้ผลักดันให้มีการเปลี่ยนนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นแผนปฏิบัติการระดับชาติ เพื่อดำเนินงานตามกลยุทธ์ต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย 14 แผนงาน 37 โครงการ โดยมีงบประมาณเบื้องต้นประมาณ 480 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) โดยแผนงานหลักทั้ง 14 แผนงาน ประกอบด้วย

1. การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. การทบทวนศักยภาพและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. การกำหนดและพัฒนาโครงข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. การกำหนดเขตการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. การบูรณะฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เสื่อมโทรม
6. การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
7. การส่งเสริมให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
8. การผลิตสื่อและรณรงค์
9. การส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างศักยภาพแก่ประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
10. การกำหนดมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
11. การส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
12. การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว
13. การส่งเสริมการลงทุนด้านการท่องเที่ยว
14. การติดตามและประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นความหวังใหม่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการลดผลกระทบมิให้ก่อปัญหาตามมา ทั้งสภาพแวดล้อม และทรัพยากรเช่นการท่องเที่ยวแบบเก่า ๆ ที่เคยเป็นมา แต่จากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ ที่สร้างรายได้จำนวนมากจากการขายธรรมชาติ ก็ได้พบบทเรียนหลายอย่างที่สมควรมองข้ามดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม

สมิธ (Smith, 1994) ได้ทำการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางในประเทศตะวันตก ซึ่งรวมทั้งยุโรป สหรัฐอเมริกา และลงไปทางใต้คือ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์มักจะนิยมพักตามบ้าน ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บวกกับความมีมิตรไมตรีอันอบอุ่นของเจ้าของบ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวบอกต่าง ๆ กัน ไป และกลับมาพักซ้ำ ถึงแม้จะเป็นบ้านของชาวบ้าน หรือเป็นโรงแรมเล็ก ๆ ตามชนบทแต่อุปกรณ์ที่ใช้ภายในบ้านมีมาตรฐานสูง มีความสะดวกสบาย อบอุ่น และไม่แพงเท่าอยู่โรงแรม ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากประเทศที่ด้อยพัฒนาแล้วนิยมพัก เพราะมีวัฒนธรรมและภาษาที่คล้ายคลึงกันทำให้การพักตามบ้านในชนบทเป็นไปด้วยดี สร้างความพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน แต่เมื่อนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะไปพักตามบ้านชนบทในประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาย่อมมีความแตกต่างกันมาก ทั้งในด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ ภาษา และวัฒนธรรม อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม ปริมาณงานที่มากเกินไปเนื่องจากไม่มีไฟฟ้า เครื่องซักผ้า เครื่องล้างจาน เครื่องดูดฝุ่น เครื่องทำอาหาร หรือแม้แต่ผู้เฝ้างานซักล้างจึงตกเป็นภาระแก่สตรี เจ้าของบ้านซึ่งต้องทำหน้าที่ซักผ้าปูที่นอน ผ้าขนหนู ฯลฯ ด้วยมือโฮเฮเนก (Hohenegg, 1989) ได้บรรยายว่าพ่อแม่ของเธอในชนบทที่ออสเตรเลียได้เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าพักเมื่อ 20 กว่าปีที่ผ่านมามีกับคนที่เล่นสกีเข้าพักเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นในการส่งลูกเรียนระดับวิทยาลัย หลังจากทำงานหนัก ธุรกิจขยายใหญ่มากขึ้นจึงมีจำนวนห้องพักมากขึ้นและในปี 1988 มารดาของเธอซึ่งมีอายุมากแล้วยังทำงานทั้งหมดด้วยตัวเอง คือทำเตียงนอน 30 หลังทุกวัน และทำอาหารเข้าบริการ เป็นระยะเวลา 8 เดือนใน 1 ปี ปัจจุบันใช้เครื่องซักผ้าแต่ก็ยังต้องมีการรีดและพับ สำหรับในประเทศด้อยพัฒนาที่ยังคงมีการซักด้วยมือ และตากแดดกลางแจ้ง ซึ่งมักจะมีพายุฝนตกในตอนบ่าย ทำให้อสมิธ (Smith) ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการพักกับชาวบ้านต้องนอนเตียงที่มีผ้าปูที่นอนขึ้น-อับ เพราะในครอบครัวมีผ้าปูเพียงชุดเดียว

ส่วนในเบลจซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เจริญรุ่งเรืองเรื่องดินนั้น เจ้าของบ้านพักสตรีหลาย ๆ คนที่ให้สัมภาษณ์ก็ได้บ่นว่าการมีคนมาพักด้วยเป็นงานหนักมาก ทำให้ต้องอยู่แต่กับบ้าน ไม่มีเวลาไปพบปะใคร ๆ และไม่มีความเป็นส่วนตัว แยกบางคนก็เรียกร้องการบริการมากเกินไป และบางคนก็ไม่สุภาพ และมีบ่อยครั้งที่พวกผู้ชายในครอบครัวฉวยเอาเงินรายได้ไปนั่งกินกาแฟ-เหล้าเบียร์กับ

พวกฟองปล่อยให้ผู้หญิงทำงานไปโดยไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ

2. ผลกระทบทางสภาพแวดล้อม

เป็นที่ทราบกันดีว่าสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในระบบอนุรักษ์ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่เป็นอันตรายมากถ้าเราจะสรุปว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติในประเทศไทยที่สามเป็นการแก้ปัญหา และนำประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่โดยไม่มีผลกระทบอะไรเลยเราจึงต้องยอมรับความจริงกันว่าไม่มีที่ใดที่นักท่องเที่ยวไปแล้วไม่มีผลกระทบ และถ้าขาดการจัดการที่ดีและเหมาะสมแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะรุนแรงและเลวร้ายกว่าการท่องเที่ยวแบบเดิม ซึ่งมีขอบเขตการท่องเที่ยวที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนเสียอีก

มาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งในไม่กี่ประเทศของโลกที่มีกฎหมายของตัวเองในการควบคุมสภาพแวดล้อมก่อนที่จะมีคำว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม” ที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันและตลาดทางการท่องเที่ยวเริ่มให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมมากขึ้น รัฐบาล มาเลเซียได้ประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนพันธุ์นกและอุทยานทางทะเล นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดเครือข่ายพื้นที่อนุรักษ์ป่าบริสุทธิ์เพื่อดำรงรักษาสภาพทางธรรมชาติตลอดไปไว้เป็นที่ศึกษาสภาพระบบอนุรักษ์ และพฤกษศาสตร์ในป่าที่ยังไม่มีใครรบกวน อย่างเป็นทางการในอุทยานแห่งชาติทามันเนการาซึ่งเป็นป่าไม้ที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลกและในคาบสมุทรมลายู มาเลเซีย ได้เป็นตัวอย่างที่ดีทางการนำระบบอนุรักษ์ทางธรรมชาติมาใช้ในการท่องเที่ยวในปี 1989 มีนักท่องเที่ยวมากกว่า 14,000 คนมาเยือนอุทยานแห่งนี้ (Yong, 1991) จากการที่มีการกำหนดพื้นที่ของส่วนของอุทยานให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ได้ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นมองเห็นได้ชัดเจน นั่นคือการพังทลายของดิน และทำให้ดินแน่นมากขึ้นรากต้นไม้โผล่พื้นดิน และการทำลายพันธุ์พืชต่าง ๆ นอกจากนี้เสื่ออินโดจีนซึ่งหายาก และวัวป่าเซลล์ดังก็ย้ายถิ่นกระจัดกระจายหายไป และจะกลับมาอีกครั้งเมื่ออุทยานปิดมิให้นักท่องเที่ยวเข้าชม การที่สัตว์บางชนิดที่เป็นผู้ล่าหายไปจากระบบอนุรักษ์ทำให้ความสมดุลของระบบอนุรักษ์เสียไป และสัตว์ประเภทเหยื่อเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการที่มีขยะกองอยู่มากมาย และสัตว์ป่าบางประเภทกินอาหารจากที่นักท่องเที่ยวนำเข้าไปเลี้ยงทำให้มีการแพร่ระบาดของพวกพยาธิ และทำให้สัตว์ป่าหลายชนิดเคยชินกับการพึ่งพาอาหารจากมนุษย์ที่บุกรุกเข้าไปยังระบบอนุรักษ์อันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เหล่านั้น

ความเครียดของสัตว์ที่เกิดจากการบุกรุกของนักท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดเจนในเบลิซ ซึ่งได้แก่ เฮลเลอร์ (Howler) ซึ่งแสดงความเครียด และได้รับเชื้อโรคจากอาหารที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ ซึ่งนับว่าเป็นภัยอันตรายที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากภัยที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าของคนในท้องถิ่นเอง

นอกจากนี้ในเบลิซซึ่งมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างเป็นทางการเป็นลำดับเป็นต้น ก็มีการลงทุนส่วนใหญ่จากคนต่างชาติ ซึ่งมีผลต่อเรื่องการถือครองที่ดิน โดยหลักการแล้วชาวต่างชาติมี

สิทธิ์เพียง 2,000 ตารางเมตร ในเขตเมือง และ 40,500 ตารางเมตรในเขตชนบท แต่กลับถูกเปลี่ยนมือมาเป็นของคนต่างชาติเกือบร้อยละ 90 ของพื้นที่เขตพัฒนาชายฝั่งทั้งหมด ซึ่งย่อมหมายความว่า ชาวเบลีซได้สูญเสียอำนาจในการตัดสินใจ และควบคุมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง ยิ่งไปกว่านั้นคนพื้นเมืองก็ไม่มีสิทธิ์ชื่นชมความงดงามของธรรมชาติในประเทศของตน เนื่องจากการเรียกเก็บค่าเข้าชมแพงเกินไป และผลจากการพัฒนาที่ดินชายฝั่งเพื่อการท่องเที่ยวทำให้มีการทำลายป่าโกงกาง ซึ่งเป็นระบบอนุรักษ์ที่รองรับการไหลชะล้างหน้าดินจากทุกหุบเขาสะวันนาที่อยู่ในแผ่นดินเข้าไปอีกด้วย

จากความงดงามที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพจนเห็นได้ชัดเจน นั่นคือแนวปะการังอันงดงามได้เริ่มเสื่อมสลายลง การถูกทำลาย พันธุ์พืชในป่าหลายชนิดที่ปกคลุมพื้นดินถูกเหยียบย่ำทำลายจนไม่สามารถเติบโตขึ้นมาแทนที่ใหม่ได้ ทำให้ผิวดินขาดพันธุ์ไม่ปกคลุม และถูกชะล้างอย่างรุนแรงเมื่อมีฝนตกหนักในฤดูฝน นอกจากนี้จากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมากทำให้เกิดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนานาชาตินักตั้งแต่โรงแรมนานาชาติที่หรูหรา สนามกอล์ฟ และมุนท์ (Munt, 1993) ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในเบลีซขณะนี้ผิดหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สำหรับประเทศเคนยานั้นมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่เคนยาถึงร้อยละ 37 ของทั้งหมด และเมื่อเร็ว ๆ นี้ก็พบว่าสัตว์หลายชนิดได้ลดจำนวนลงตามอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในเคนยา อันเนื่องมาจากมีผู้เข้าชมมากเกินไป เช่นในอุทยานแห่งชาติแอมโบเซลลี มีผู้เข้าชมถึง 220,000 คนต่อปี จนเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสัตว์ป่า จนต้องถูกตัดออกจากรายการท่องเที่ยวในปี 1992 ของบริษัทท่องเที่ยวหลาย ๆ บริษัท ซึ่งทำให้เคนยาต้องริบวางแผนอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืนต่อไป

จะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีคนนิยมไปยังแหล่งอื่น ๆ จนเกินความสามารถของระบบอนุรักษ์รองรับได้อีกต่อไปกำลังทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นทางเดินที่เสื่อมโทรมพังทลายหน้าดินถูกทำลาย สัตว์ป่ามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปการบุกรุกทำลายระบบอนุรักษ์ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การทำลายป่าโกงกาง ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเล ตลอดจนปะการังอันงดงามใต้ท้องทะเล กำลังเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วยสำหรับประเทศไทยนั้นถึงแม้จะเริ่มมีการใช้คำว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมื่อไม่นานมานี้ แต่ก็ได้มีการทำธุรกิจการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการผจญภัยมานานประมาณ 20 ปี จนเกิดผลกระทบทางสภาพแวดล้อมที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การเดินป่าในภาคเหนือที่ก่อให้เกิด

ความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม เนื่องจากมีการแสวงหาเส้นทางเดินป่าใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และไม่มีมาตรการควบคุม มีการพังทลายของดิน การทำลายพืชและสัตว์ป่าในพื้นที่

3. ปัญหาในด้านการจัดการ

เวลส์ (Wells, 1993) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของธนาคารโลกได้ทำการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศเนปาล ซึ่งมีอยู่ตามอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ เช่นอุทยานรอยัลชิตวัน (Royal Chitwan) ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดแรคนอเดียวแห่งเอเชีย ซากามธา (Sagarmatha) ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งยอดเขาเอเวอเรสต์ และพื้นที่อนุรักษ์อันนาปุระพบว่าเงินรายได้จำนวนมหาศาลมิได้ตกอยู่ที่การอนุรักษ์อย่างแท้จริง คือรายได้ในปี ค.ศ. 1988-1989 ประมาณ 27 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และในการบริหารอุทยานจะต้องใช้เงินประมาณ 4.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่จำนวนงบประมาณที่ได้รับจริงไม่ถึง 1 ล้านเหรียญสหรัฐ ผลจากการท่องเที่ยวทำให้ธุรกิจในเมืองกาฏมาณฑุเจริญรุ่งเรืองดี แต่คนในท้องถิ่นก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในส่วนนี้ มีการจ้างกองกำลังรักษาป่ามิให้ชาวบ้านเข้าไปตัดไม้ที่มีค่าใช้จ่ายสูงถึง 4 ใน 5 ส่วนของงบประมาณทั้งหมด ดังนั้นพวกเขาจึงไม่สามารถเข้าป่าล่าสัตว์ หาพืชผักได้อีกต่อไป เพราะต้องเก็บไว้ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชื่นชม ผลกำไรสุทธิทางด้านสิ่งแวดล้อมก็ยังเป็นสิ่งที่เห็นไม่ชัดเจน ถึงแม้สภาพแวดล้อมจะได้รับการปกป้องจากชาวบ้านมิให้เข้ามาทำลาย แต่นักท่องเที่ยวก็เข้ามาจำนวนมากกว่าชาวบ้านและก็สร้างความเสียหายทางสภาพแวดล้อมเช่นกัน โดยเฉพาะในพื้นที่อันนาปุระมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจนเท่ากับจำนวนชาวบ้านในเขตพื้นที่ และได้ทิ้งขยะและสิ่งนำเหม็นไว้เป็นที่ระลึก ตัวแยะซึ่งใช้ขนสัมผัสกันให้แก่นักท่องเที่ยวก็ได้ทะเล่หมู้นและพืชต่าง ๆ มากเกินไปจนเติบโตขึ้นแทนที่ไม้ต้น เวลส์ (Wells) ได้เสนอทางออกของปัญหาไว้ว่าควรจะมีการลงทุนในด้านการจัดการอุทยานมากกว่านี้ พร้อมกับหาทางช่วยคนในท้องถิ่นให้ได้ผลตอบแทนมากขึ้นในกฎาาน รัฐบาลได้กำหนดให้นักท่องเที่ยวต้องใช้จ่ายภายในประเทศอย่างน้อยวันละ 200 ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อเป็นการลดจำนวนผู้ที่เข้ามาเหยียบย่ำความงดงามที่มีอยู่ตามธรรมชาติของกฎาาน ขณะที่นักท่องเที่ยวในเนปาลใช้จ่ายตามใจชอบเพียงวันละ 32 ดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น wells จึงเสนอให้มีการเก็บค่าเข้าชมอุทยานเพิ่ม มากขึ้นและนำเงินมาใช้จ่ายในด้านการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาในเรื่องการจัดการดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่คิดจะเจริญรอยตามเนปาลควรจะได้ตระหนักและหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาเช่น เดียวกันนี้

สรุป

ถึงแม้ว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างจริงจัง แต่จากตัวอย่างที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นสิ่งที่ต้องพึงระมัดระวังเพราะระบบอนุรักษ์เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน เปราะบาง เชื่อมโยงกันทั้ง

ระบบคั้งนั้นการควบคุมจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวก็คือการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวโดยที่ยังสามารถรักษาความสมดุลของระบบอนุรักษ์ให้คงอยู่ได้นั่นเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน ที่จะให้ความร่วมมือกันเพื่อให้การควบคุมจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การมีกรอบแนวปฏิบัติที่ชัดเจนของหน่วยงานภาครัฐบาลย่อมทำให้ภาคเอกชนสามารถดำเนินธุรกิจเพื่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมได้ดีมากขึ้น

แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 โดยมีการนำเสนอแนวความคิดนี้ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติแผนแรกของไทย แต่ไม่ปรากฏรายละเอียดและแนวทางที่ชัดเจน แต่เป็นการมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ โดยผลของการพัฒนานั้นมุ่งทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างไรก็ตามธุรกิจภาคเอกชนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ได้ขายสินค้าทางด้านธรรมชาติเรื่อยมาในรูปของกลุ่มผู้สนใจพิเศษ เช่น การเดินป่าชมวัฒนธรรมชาวเขาในภาคเหนือ การดูนก และการดำเนินน้ำชมปะการังในบริเวณชายฝั่งภาคตะวันออกและภาคใต้ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจพิเศษเฉพาะเรื่องนี้มักจะเป็นกลุ่มเล็ก

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ผลกระทบที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้พุ่งสูงขึ้นมาจนกลายเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน และกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม แต่ผลกระทบในทางลบด้านสังคม และสภาพแวดล้อมก็มีตามมามากมายเช่นกัน ปัญหาจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุนั้นก็พบว่า ปัญหาเรื่องเอคส์และปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะไม่มาเมืองไทย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มุ่งจะมาแสวงหาความสนุกสนานทางเพศราคาถูกนั้นก็หลีกเลี่ยงโรคเอคส์ โดยหาโสเภณีที่มีอายุน้อยลง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาโสเภณีเด็กมากมายในเอเชีย จากการรายงานของ United Nations Children's Fund หรือ Unicef ได้กล่าวว่าเฉพาะในประเทศไทยมีโสเภณีเด็กสูงถึง 300,000 คนและปริมาณของโสเภณีเด็กชายก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนผลกระทบทางสภาพแวดล้อมนั้นจะเห็นได้จากการท่องเที่ยวผจญภัยทั้งในป่าและทะเล ในด้านการเดินป่านั้นส่วนใหญ่เป็นจังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน กิจกรรมในช่วงเดินทางมีการนั่งเรือ ล่องแพ ตั้งแคมป์ นั้งช้าง และการค้างแรมในหมู่บ้านชาวเขา เพื่อชมชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวเขาไปด้วย ทำให้มีการแสวงหาเส้นทางใหม่ ที่ยังมีความงดงามและบริสุทธิ์ของธรรมชาติมาขายให้นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่มีการควบคุม จนในปัจจุบันมีเส้นทางย่อย ๆ ประมาณ 100 กว่าเส้นทาง ส่วนเส้นทางเก่า ๆ ที่เสื่อมโทรมไปแล้วนั้นก็ถูกละทิ้งไปโดยไม่มีการทะนุบำรุงรักษาแต่อย่างใด

การท่องเที่ยวทางทะเลก็ได้ก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรใต้ท้องทะเลไทยเช่นกันหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะผู้สร้างภาพยนตร์ที่เผยแพร่ให้เห็น

ความงดงามของโลกใต้ท้องทะเลไทยได้ทรงยืนยันว่าปะการัง และสิ่งมีชีวิตที่สวยงามใต้ท้องทะเล จังหวัดตราด ระยอง พัทธยา ภูเก็ต สตูล จนถึงเกาะพีพี ได้ถูกทำลายแล้วเกือบสิ้นเชิงเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพที่ท่านทรงเคยพบเห็นในอดีต

จากผลกระทบดังกล่าวนี้ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกโจมตีมาตลอดว่าเป็นสาเหตุให้มีการใช้ทรัพยากรแบบล้างผลาญ และเป็นอุตสาหกรรมที่ทำลายสภาพแวดล้อมสังคม และวัฒนธรรมมากที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณา นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็ต้องยอมรับว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสภาพแวดล้อมและทรัพยากรอย่างเต็มที่ จะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2540-2546 ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในภาพรวม ปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป
2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมกันแก้ไข หรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ
4. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่งและสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคนี้
5. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในชาติให้เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มีความรัก ความหวงแหน และช่วยทำนุบำรุงทรัพยากรมรดกทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีความโอบอ้อมอารี ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจไมตรีอันดีงามสืบไป
6. ส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรชาวไทยมีงานทำในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
7. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันให้

มาตรฐานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไป

8. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมส่วนรวมของประเทศสืบไป

9. ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น พักอยู่นานวัน ใช้จ่ายเพิ่มมากยิ่งขึ้น และเดินทางกระจายไปทั่วภูมิภาค โดยคำนึงถึงขีดความสามารถหรือข้อจำกัดในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

10. สร้างค่านิยมให้ชาวไทยเพิ่มการเดินทางท่องเที่ยว และจับจ่ายใช้สอยภายในประเทศกระจายไปทั่วภูมิภาคตลอดปี เพื่อเพิ่มดุลการท่องเที่ยวให้มีมากขึ้นและเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาการทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศต่อไป

11. พิจารณาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมในลักษณะของการลงทุน ร่วมทุนหรือให้การส่งเสริมสนับสนุนการลงทุนเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวมของชาติและองค์กร

ส่วนการดำเนินงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ผ่านมา ตั้งแต่ระดับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดทำคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยว การจัดตั้งงบประมาณพัฒนาและอนุรักษ์การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การจัดประชุมสัมมนาแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว การรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดตั้งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ได้แสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความพยายามในการดำรงรักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรท่องเที่ยว แต่ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้พิสูจน์ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้พยายามสรุปบทเรียนที่ผ่านมาพร้อมกันำเสนอแนวความคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืน ดังนั้นแนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงได้ถูกนำขึ้นมาพิจารณาอีกครั้งและผลักดันให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องอนุรักษ์สัตว์จรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือในช่วงปี พ.ศ. 2530-2533

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) (พนักงานวางแผน 5 กองวางแผนมหภาค, 2546, หน้า 31-37) ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจาก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้ให้ความช่วยเหลือโดยการจัดส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ท่าน

มาศึกษาและให้คำปรึกษากับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภายใต้โครงการชื่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย หรือ sustainable tourism development for Thailand โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตั้งแต่เดือนธันวาคม 2543-สิ้นเดือนเมษายน 2544 ใช้วิธีการพูดคุย สอบถามจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานของราชการและเอกชน รวมทั้งบุคคลที่มีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลาย ๆ ด้านให้มากที่สุด

จากผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย 2545-2549

จากผลการศึกษาตามโครงการดังกล่าว WTO ได้สรุปข้อเสนอแนะในแต่ละส่วนดังนี้

1.1 เป้าหมายและจุดประสงค์

- ใช้การรณรงค์ท่องเที่ยว amazing Thailand เป็นฐานในการประชาสัมพันธ์ต่อไป
- ขยายการท่องเที่ยวสู่พื้นที่ชนบทเพื่อกระจายผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม

ให้ทั่วถึง

- สนับสนุนองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและจังหวัดในการบริหารจัดการแหล่ง

ท่องเที่ยว

- หาช่องทางขยายโอกาสและแนวทางในการลงทุนและการสร้างงานในอนาคต
- ส่งเสริมมาตรฐานการดำเนินการและพัฒนาทักษะของบุคลากรในอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวให้สูงขึ้น

- มุ่งประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบว่าประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่

ปลอดภัยและมีความเป็นมิตร

- ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบว่าประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่

ปลอดภัยและมีความเป็นมิตร

- ฯลฯ

1.2 ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

- หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทพื้นฐานในการสร้างบรรยากาศการพัฒนาและการขยายตัวทางการท่องเที่ยว

- ภาคเอกชนมีบทบาทในการลงทุนเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการขยายตัว

ทางการท่องเที่ยว

- ให้หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรมีบทบาท

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1 มาตรการป้องกันสิ่งแวดล้อม

- อุทยานแห่งชาติควรเก็บค่าเข้าชม และกำหนดศักยภาพด้านการรองรับของอุทยานฯ แต่ละแห่ง

- การปกป้องพันธุ์พืช หรือสัตว์หายาก จะต้องได้รับความร่วมมือในระดับสูงสุดจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีผลประโยชน์ร่วมทั้งการสร้างตระหนักรู้และเข้าใจกับชุมชนที่ทำการประมง ในพื้นที่ในการปกป้องนั้นด้วย

- การปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นควรครอบคลุมการขอความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้าน ด้วย

- ควรปรับปรุงและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพื้นฐานในอุทยาน แห่งชาติทางทะเลทุกแห่ง

- ให้กรมป่าไม้มีส่วนในการพัฒนามากขึ้น

2.2 ศักยภาพการรองรับ

- เก็บค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและจำกัดจำนวนผู้เข้าชม

- ให้มีการจำกัดจำนวนห้องพักในแต่ละเขตพื้นที่

2.3 การป้องกันทางสังคมและวัฒนธรรม

- แบ่งเขตอนุรักษ์วัฒนธรรมในการวางผังเมืองและพัฒนาเมืองอย่างชัดเจน

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจัดรายการทัวร์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

ทางวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มสนใจพิเศษ เช่น เส้นทางวัฒนธรรมขอม

- ร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับ กรมศิลปากร อย่างใกล้ชิด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรอำนวยความสะดวกในการจัดให้มีการสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

- ควรเพิ่มรอบการแสดง-เสียงขนาดย่อมให้มากขึ้น

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรหาช่องทางพิเศษในการขายการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมและเตรียมข้อมูลรายละเอียดทางวัฒนธรรมเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าว

2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว

- เปลี่ยนวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนจากการพักในชุมชน (homestay) มา เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยทั่วไป โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

- ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรมใหม่แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้อง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ให้มากที่สุด

- ควรมีมัคคุเทศก์นำอธิบายเมื่อนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหมู่บ้านหรือสวนเกษตรของ

ชุมชน

- ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในการเดินป่าให้มากที่สุด
- พัฒนาโครงการพัฒนาการทำธุรกิจท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้เกิดขึ้น โดยการริเริ่ม

ของท้องถิ่น

2.5 บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

- ควรมีการจัดแบ่งเขตพื้นที่ท่องเที่ยว (zoning) ที่ชัดเจน
- การแบ่งเขตพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าวครอบคลุมถึงแนวทางการกำจัดขยะและบำบัด

น้ำเสียด้วย

- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องลงทุนในการจัดให้มีที่ดินที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อใช้ในการสัญจรเพื่อกิจกรรมและเพื่อจัดสรรที่ดินให้ผู้ประกอบการเช่า
- ผู้สนใจที่จะดำเนินธุรกิจในพื้นที่ดังกล่าวต้องเสนอแนะแผนและรูปแบบของอาคารต่อหน่วยงานรับผิดชอบให้เช่าที่ดินก่อน เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนการดำเนินการ
- หากผู้ที่ต้องการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่น ยังพัฒนาไม่ถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้ประสานกับสถาบันส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อการพัฒนาตนเองให้เข้าข่ายมาตรฐานต่อไป

นฤมล กรคณิตนันท์ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง ซึ่งศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวชมปะการัง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ sea walking พบว่า การท่องเที่ยวแบบเดินได้ทะเล ทำให้เกิดการแตกหักของปะการังและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นับเป็นจำนวนครั้งน้อยมาก เพราะบนทางเดินมักจะเป็นพื้นทรายไม่ค่อยมีปะการังหรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ระหว่างทาง แต่ที่ต้องระมัดระวังตรงที่อาจจะมีการตัดแปลงทางเดิน โดยการขุดย้ายปะการังออกจากทางเดินเพื่อความสะดวกและปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง ทำให้มีโอกาสนในการสัมผัสกับปะการังมากขึ้น นอกจากผลกระทบโดยตรงจากการสัมผัสแล้วยังมีผลกระทบอื่น ๆ อันได้แก่ การฟุ้งกระจายของตะกอนทราย การให้อาหารปลาทำให้พฤติกรรมของปลาเปลี่ยนไป และทำให้ความหลากหลายของชนิดปลาลดลง การขีดเขียนลงบนก้อนหิน ปะการัง การเก็บปะการัง

scuba diving ผลกระทบ โดยตรงจากการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ เกิดจากการใช้มือสัมผัสปะการัง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำน้ำ การสัมผัสทำให้เมือกที่คลุมตัวปะการังหลุด ทำให้ปะการังมีโอกาสดูดเชื้อแบคทีเรีย เป็นแผลเกิดโรค สูดท้าย ก็ถูกสาหร่ายขึ้นคลุมในที่สุด นอกจากนั้นการเหยียบย่ำหรือยืนบนก้อนปะการังถึงแม้ว่าจะไม่ทำให้ปะการังแตกหักแต่จะเป็นการทำลายเนื้อเยื่อของปะการังบางส่วน จากการศึกษาของนักดำน้ำ 39 คน ณ เกาะเต่า พบว่า การสัมผัสของนักดำน้ำ

ไม่ทำให้ปะการังเกิดการแตกหักหรือเกิดการทำลายสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล การสัมผัสเกิดจากเท้ามากกว่าอย่างอื่น และส่วนมากมักเกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ การสัมผัสโดยลำตัวและอุปกรณ์เป็นการเกิดที่ไม่ตั้งใจ หรือขาดการระมัดระวัง ส่วนการสัมผัสด้วยมือเป็นการสัมผัสเพื่อช่วยทรงตัวเป็นส่วนใหญ่ snorkeling จากการศึกษาพฤติกรรมของนักดำน้ำ 90 คน ณ เกาะนางยวน พบว่า ในการดำน้ำแบบ snorkeling จะมีการสัมผัสปะการังโดยใช้เท้ามากกว่ามือ เนื่องจากไม่ชินกับการดำน้ำ จึงมักยื่นพนักบนปะการัง ดังนั้นจึงมีโอกาสนในการสัมผัสมากกว่า การแตกหักส่วนมากเกิดจากสัมผัสโดยเท้ามากกว่ามือ นักดำน้ำที่สวมตีนกบจะสัมผัสถูกปะการังมากกว่าและแรงกว่านักดำน้ำที่ไม่ใช้ตีนกบ เนื่องจากนักดำน้ำที่ไม่ใช้ตีนกบ เมื่อสัมผัสถูกปะการังมีโอกาสดูถูกปะการังบาดได้มากกว่า ดังนั้น จึงมีความระมัดระวังมากกว่าผู้ที่ใช้ตีนกบ นอกจากนี้ผู้ที่ไม่ชำนาญในการใช้ตีนกบ เมื่อตีเท้าเพื่อพองตัวหรือว่ายไปข้างหน้าจะไปกระทบถูกปะการังหักเสียหายได้โดยไม่ตั้งใจ

หากเปรียบเทียบระหว่างการดำน้ำทั้ง 3 แบบ พบว่า การดำน้ำแบบ scuba diving และ snorkeling มีการสัมผัสปะการังและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มากกว่าการดำน้ำแบบ sea walking ส่วนการแตกหักที่เกิดจากการสัมผัสพบว่า การดำน้ำแบบ snorkeling ทำให้ปะการังและสิ่งมีชีวิตในทะเลแตกหักมากกว่าการดำน้ำแบบ scuba และแบบ sea walking และจากการศึกษาพบว่า การดำน้ำแบบ snorkeling เป็นกิจกรรมที่สร้างความเสียหายให้กับแนวปะการังมาก แต่ยังไม่มีการหรือแนวทางในการจัดการอย่างชัดเจน ปัจจุบันเริ่มมีเพียงร่างหลักเกณฑ์ที่ใช้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวดำผิวน้ำ ในโครงการศึกษาเพื่อกำหนดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเลเท่านั้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (มปป.) ได้ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ซึ่งได้ทำการรวบรวมผลกระทบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวทางทะเลต่อสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดกับเกาะ ชายฝั่ง ปะการัง และทะเล คือ มีขยะ ความสกปรก การตัดต้นไม้ กิ่งไม้ การเหยียบทำลายต้นไม้ การแตกหัก สึกกร่อน น้ำมันปนเปื้อนในแหล่งน้ำธรรมชาติ ฟันละอองเกาะจับ และรุกล้ำที่สาธารณะ

บริษัท เทสโก้ จำกัด (2546) โครงการสำรวจและติดตั้งระบบป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลและระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อกิจกรรมกีฬาทางน้ำ บริเวณเกาะล้านและหมู่เกาะใกล้เคียง ผลการวิจัยพบว่า

สาเหตุของความเสื่อมโทรม

1. การทิ้งสมอเรือลงบนหรือใกล้แนวปะการัง
2. การเหยียบย่ำลงบนแนวปะการังของนักท่องเที่ยวดำน้ำ
3. การเก็บปะการังเพื่อเป็นของที่ระลึกหรือจำหน่าย
4. ชาวประมงระเบิดจับปลาในแนวปะการัง

5. การทิ้งมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำมันลงในทะเล
6. การระบายมลภาวะของเสียจากการก่อสร้างลงทะเล
7. ขาดบุคลากรและงบประมาณในการดูแลป้องกันแนวปะการัง
8. บทลงโทษผู้กระทำผิดไม่รุนแรงเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเล

1. ทำการอบรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางทะเลให้มีความรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) และระบบนิเวศแนวปะการัง
2. ทำการอบรมให้ความรู้กับชุมชนและชาวประมงถึงความสำคัญของระบบนิเวศแนวปะการังเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แนวปะการัง
3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ระบบนิเวศแนวปะการังแก่นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป
4. กำหนดแนวเขตหรือเส้นทางการท่องเที่ยวใต้ทะเลด้วยระบบทุ่นแก่นักท่องเที่ยวค้ำน้ำ และให้มีมาตรการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว
5. จัดงบประมาณพร้อมบุคลากรอย่างเพียงพอในการเฝ้าระวังผู้กระทำความผิดต่ออนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเล

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า กิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นส่วนใหญ่มักจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบติดตามวิเคราะห์ วิจัย และปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสมเพื่อการคุ้มครอง อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตราบนานเท่านาน

สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในอดีตชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นสามารถรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยววันวันจะลดน้อยลงไปจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ ซึ่งผลการศึกษาในอดีตและเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ใช่การท่องเที่ยวเพื่อมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเดียว หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย ดังนั้นถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสร้างความพอใจให้แก่ประชาชน แก่เจ้าของท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ดีงามให้คงอยู่ตลอดไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการทำวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ใช้การสัมภาษณ์ความคิดเห็นและการสังเกต เพื่อเจาะลึกถึงประเด็นของการป้องกันและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และหาแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม เหตุผลใน เพราะว่าทรัพยากรได้ทะเลเป็นสิ่งสำคัญต่อสถานะการแข่งขันทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งในอดีต สภาพปัจจุบัน และปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวบริเวณเกาะล้าน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาได้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant)

กลุ่มประชากรที่นำมาใช้ศึกษาเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานราชการและเอกชน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผู้บริหารหน่วยงานราชการ ประกอบด้วย

1. สมศักดิ์ จันทร์ชูทร หัวหน้าสำนักงานแขวงเกาะล้าน
2. คุณสุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

ภาคเอกชนประกอบด้วย

1. คุณสนธิ บุญมาฉาย ผู้ประกอบการเรือ
2. คุณพิรุณ เข้มเฟ็ชชร์ อาชีพค้าขาย
3. คุณสมปอง ผลคำ อาชีพค้าขาย

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การศึกษานี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2547 จนกว่าข้อมูลอิ่มตัว

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ด้วยการสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลหลาย ๆ ด้านให้มากที่สุด

วิธีที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบมาตรฐาน ผู้ศึกษาได้เตรียมคำถามไว้ก่อน สัมภาษณ์โดยไม่จำกัดคำตอบ สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และทำการนัดหมายกับผู้ให้สัมภาษณ์

การสัมภาษณ์บุคคลในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน โดยการเจาะจงเป็นผู้บริหาร ส่วนบุคคลที่มีประสบการณ์ในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้เจาะจง ซึ่งการสัมภาษณ์ใช้คำถามที่เกี่ยวกับประเด็น วิธีการ การป้องกัน การพัฒนาแนวทางแก้ไข การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน โดยเน้นแนวปะการัง จะสัมภาษณ์ในเวลาปฏิบัติงาน โดยต้องนัดหมายก่อนเพื่อขอวันเวลาที่ว่างไม่มีภารกิจอื่น ๆ เพื่อการสัมภาษณ์จะได้ราบรื่น โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2547 จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ได้รวบรวมจากแนวคิด หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปผลข้อมูลที่ได้มา จะถูกนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน ผู้ศึกษาได้อาศัยแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และข้อมูลที่เป็นเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน ผู้ศึกษาจึงเลือกที่จะนำเสนอข้อมูลเป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. ข้อมูลในรูปแบบความเป็นจริง: ผู้ศึกษานำเสนอในเชิงบรรยายสภาพในอดีต และปัจจุบันของทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านและอธิบายถึงปัญหาที่พบ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงวิเคราะห์: เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการศึกษถึงการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ดังนั้น ข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงนำเสนอและผู้ศึกษาก็วิเคราะห์และสรุปตามข้อมูลที่ได้มา

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 4

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณหมู่เกาะล้าน

การศึกษาในการส่วนของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณหมู่เกาะล้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และอินเทอร์เน็ต ซึ่งผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

พัทยา เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงที่สุด แห่งหนึ่งของประเทศ อยู่ทางด้านตะวันออกของอ่าวไทย ไปตามทางหลวงหมายเลข 3 (ทางหลวงหมายเลข 3) ประมาณ 150 กิโลเมตร พัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางน้ำมากมาย แหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถ ไปชมแนวปะการัง ได้แก่

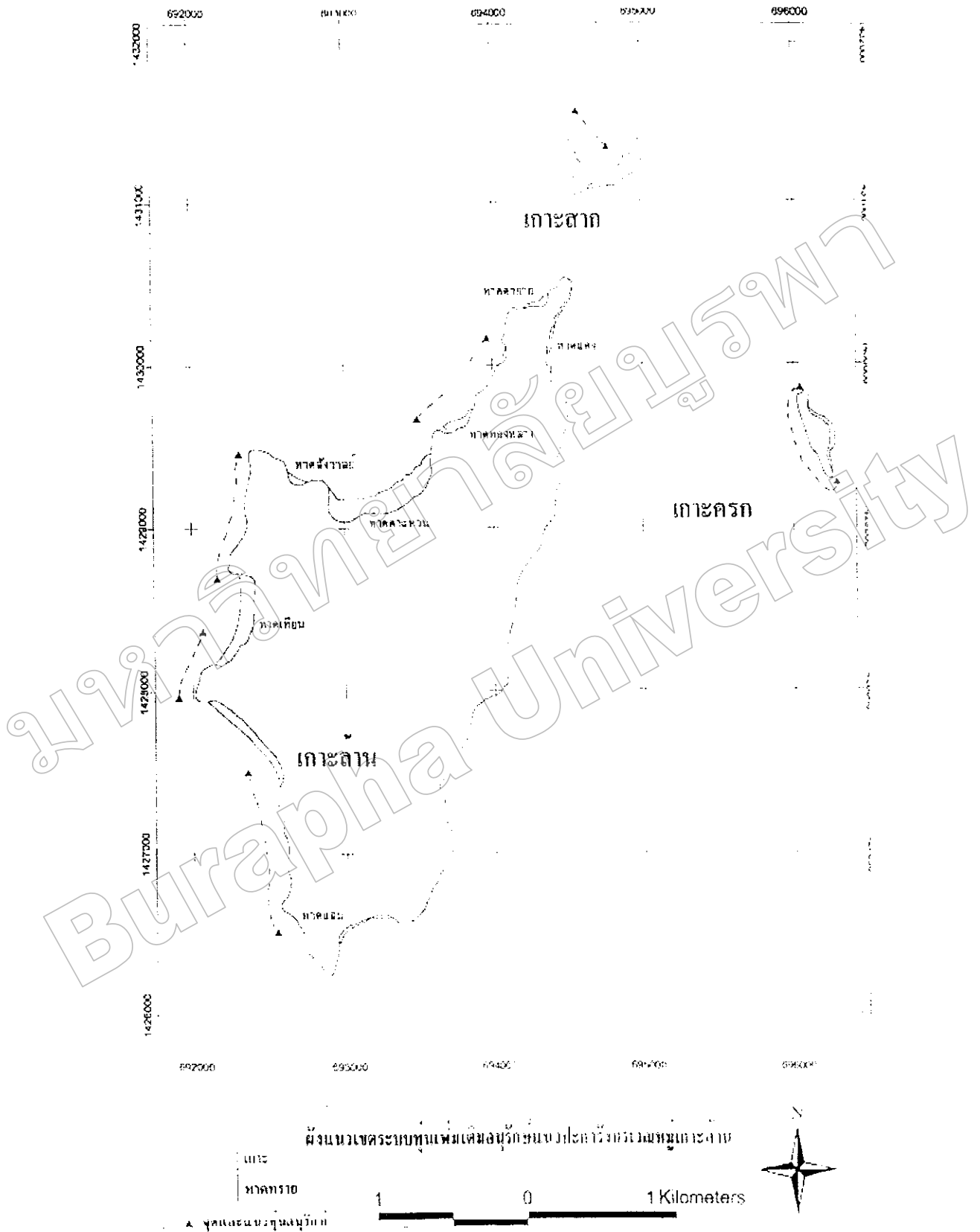
หาดพัทยา เป็นหาดรูปโค้ง อยู่ในตัวเมือง พัทยา มีความยาวประมาณ 3 กิโลเมตรเศษ เป็นหาดที่มีถนนเลียบรินชายหาดที่ร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด ชายหาดทางด้านเหนือเป็นบริเวณที่ค่อนข้างเงียบสงบ นักท่องเที่ยวนิยมไปเล่นน้ำนั่งพักผ่อน หรือเล่นกีฬาทางน้ำต่าง ๆ ส่วนชายหาดช่วงกลางไปจนถึงสุดหาดทางด้านใต้ เป็นบริเวณที่มีธุรกิจบริการบริการหนาแน่น ทั้งแหล่งอาหาร เครื่องดื่ม ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนแหล่งบันเทิงมากมาย

หาดจอมเทียน เป็นหาดที่อยู่ทางทิศใต้ อยู่ห่างจากตัวเมืองพัทยาประมาณ 4 กิโลเมตร ชายหาดมีความยาว 6 กิโลเมตร มีถนนที่ร่มรื่นเลียบรินชายหาด โดยตลอด หาดนาจอมเทียนเป็น หาดที่เงียบสงบ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ นิยมเดินทางไปพักผ่อน เล่นน้ำ เล่นกระดานโต้คลื่น ขับเรือสปีดเตอร์และเล่นกิจกรรมทางน้ำอื่น ๆ บริเวณ ชายหาด มีร้านอาหารร้านค้า ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว

บริเวณหมู่เกาะล้าน (เมืองพัทยา, 2546, หน้า 1-16)

พื้นที่ประกอบด้วยเกาะจำนวน 3 เกาะ ได้แก่ เกาะล้าน เกาะครก และเกาะสาก กองหินได้นำอีก 2 แห่ง ได้แก่ หินเกาะล้านและหินพระนาง รวมถึงจุดดำน้ำลึกบางแห่งที่ไม่ใช่กองหิน เช่น กองยาง (เกาะสาก)

ข้อมูลการศึกษาในอดีต กระทำขึ้นในบริเวณแนวปะการังชายฝั่งรอบเกาะล้าน เกาะครก และเกาะสาก จำนวนทั้งสิ้น 10 จุด และทำการศึกษาในบริเวณหินเกาะล้านและหินพระนาง ทั้งหมด 2 จุด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลยังจำกัดเฉพาะสภาพของแนวปะการัง ไม่ได้รวมถึงแหล่งท่องเที่ยว ดำน้ำลึก เช่น ท่าเทียบเรืออ่าวตาแหวน กองยาง ท่อใต้ทะเลหาดนวล อันเป็นจุดดำน้ำที่นิยมกันในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แผนที่บริเวณเกาะล้าน

จุดที่มีการดำน้ำลึก อันเป็นที่นิยมหรือเป็นที่มียศกภาพในอนาคต ได้แก่

เกาะล้าน ประกอบด้วย

1. หาดนวล โดยรวมส่วนของท่อใต้ทะเล
2. ท่าเทียบเรือหาดตาแหวน
3. แหลมทอง

เกาะสาก ประกอบด้วย

1. กองยาง
2. เกาะสากด้านเหนือ
3. เกาะสากด้านตะวันตก

เกาะครก ประกอบด้วย แนวปะการังด้านตะวันตก

ที่ตั้งเกาะล้าน

ที่ตั้ง เส้นรุ้งที่ 12 องศา 56 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 47 ลิปดา ตะวันออกห่าง

จากชายหาดพัทยาไปทางทิศตะวันตก 7.5 กิโลเมตร

ขนาด 4.07 ตารางกิโลเมตร 3,500 ไร่ ความยาว 4.65 กิโลเมตร ความกว้าง 2.15

กิโลเมตร

การเดินทาง ใช้เรือเร็ว ประมาณ 15- 20 นาที ใช้เรือโดยสารทั่วไป ใช้เวลา 40- 45 นาที

ลักษณะทั่วไป สภาพธรณีสัณฐานเป็นเกาะหินแกรนิต ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าไม้ มีอ่าว

ขนาดใหญ่ชื่อ “หาดตาแหวน” อยู่ด้านเหนือ ด้านตะวันออกเป็นชายฝั่งหาดหิน มีหาดทรายขนาดเล็กบ้าง ด้านใต้มีอ่าวชื่อ “หาดนวล” ด้านตะวันตกไม่ค่อยมีอ่าว แต่มีหาดขนาดเล็กอยู่หลายแห่ง เช่น หาดแสม หาดเทียน

ลักษณะแนวปะการัง เป็นแนวปะการังติดตั้ง (fringing reef) พบอยู่ตามชายฝั่งที่เป็นหาดหิน ความกว้างของแนวปะการังประมาณ 35- 50 เมตร ความลึกประมาณ 2- 5 เมตร จากระดับน้ำลงต่ำสุด ไม่ปรากฏลักษณะสันแนวปะการังที่ชัดเจน (reef edge) พื้นที่แนวปะการังประมาณ 1.5 ตารางกิโลเมตร ในบางพื้นที่ พบแนวปะการังลักษณะเป็นกลุ่ม (patch reef) อยู่บนพื้นทรายนอกเขตแนวปะการัง

ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด โดยมีชนิดเด่นคือ poriets iutea พบปะการังก้อน และปะการังรูปทรงอื่นบ้าง สัตว์อื่นที่พบ เช่น ฟองน้ำ เพรียงหัวหอม ดอกไม้ทะเลแบบต่าง ๆ ปะการังอ่อน กัลปังหา ฯลฯ

หาดนวล

หาดนวลอยู่ทางตอนตอนใต้ของเกาะล้าน ด้านในเป็นชายหาดความยาวประมาณ 250 เมตร บนหาดมีสิ่งก่อสร้าง เช่น บังกะโล โรงแรม ที่บางแห่งถูกปล่อยทิ้งร้าง มีการสร้างสิ่งก่อสร้างในทะเล ได้แก่ เชื้อหิน ร้านอาหาร (ทิ้งร้าง) และท่อที่คาดว่าแต่ก่อนเป็นที่เลี้ยงปลา

แนวปะการังบริเวณหาดนวลพบอยู่ในด้านตะวันตก เชื่อมต่อกับแนวปะการังแหลมไทร นุ่น และแนวปะการังด้านตะวันออก เชื่อมต่อกับแนวปะการังแหลมถ้ำแร่ ตรงกลางหาดไม่พบแนวปะการังเป็นขอบชัดเจน แต่พบกลุ่มปะการัง ที่ประกอบด้วยปะการังโขดเป็นหลัก ขนาดกว้าง 2-5 เมตร จำนวนหลายกลุ่ม

ปะการังส่วนใหญ่ที่พบเป็นปะการังก้อน ตั้งแต่ 50 เซนติเมตรจนถึง 2 เมตร บางบริเวณ ขึ้นอยู่หนาแน่น ยังพบดอกไม้ทะเลและหอยมือเสืออาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

สภาพทั่วไปของจุดดำน้ำ

นักดำน้ำส่วนใหญ่ไม่ได้มาดำน้ำในเขตแนวปะการัง แต่จะดำน้ำในบริเวณกลางหาด โดยใช้ทุ่นจอดเรือหมายเลข 121 หรือทุ่นใกล้เคียง ห่างจากร้านอาหารกลางทะเลประมาณ 30-50 เมตร บริเวณนี้ลึกประมาณ 5-8 เมตร พื้นเป็นกรวดปนทราย ทิศนวิสัยใต้น้ำประมาณ 2-8 เมตร กระแสน้ำ ขึ้นหรือลง รวมทั้งคลื่นลม จะมีอิทธิพลต่อความขุ่นใสของน้ำ

การดำน้ำ

จุดที่นักดำน้ำสนใจ แบ่งออกเป็น 3 บริเวณ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย

1. ท่อซีเมนต์ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 เมตร สูง 2 เมตร จำนวน 9 ท่อ ในจำนวนนี้มีท่อที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ 6 ท่อ แต่ละท่อตั้งอยู่ห่างกันประมาณ 8-10 เมตร เป็นแนวยาวขนานกับหาด พบสิ่งมีชีวิตหลายชนิดเกาะติดกับท่อ เช่น ปะการังอ่อนสกุล dendronephthya กัลปังหาสกุล melithaea ฟองน้ำหลายชนิด ไฮดรอยด์ และปะการังเคลือบขนาดเล็ก ภายในท่อพบปะการังแผ่นตั้งและปะการังอื่น ๆ จำนวนหนึ่ง

รอบท่อมีสัตว์น้ำขนาดใหญ่และปลาน้อยมาก อย่างไรก็ตาม บางเวลาอาจพบเต่าตนุ ความยาวกระดองถึง 1 เมตร อาศัยพักผ่อนอยู่ภายในท่อ นักดำน้ำส่วนใหญ่จะว่ายครูปะการังก่อนว่ายเข้าไปภายในพยายามค้นหาสัตว์ทะเลขนาดเล็ก ที่น่าสนใจคือ ปลาจิ้มฟันจระเข้หางพัด นอกจากนี้ อาจพบกุ้งหรือปูขนาดเล็ก แอบซ่อนอยู่ตามกัลปังหา ปะการังอ่อน และฟองน้ำ แต่มีจำนวนไม่มาก และความน่าสนใจค่อนข้างน้อย

2. เศษสิ่งก่อสร้างอื่นและร้านอาหารกลางทะเล ในบริเวณใกล้เคียงกับท่อใต้ทะเล พบเศษสิ่งก่อสร้างอื่น พังทลายอยู่เป็นกอง บริเวณนี้มักเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำหลายชนิด โดยเฉพาะ

ปลา ได้แก่ ปลาอมไข่ ปลากระดีทะเล และปลาปักเป้าบางชนิด ที่อาจพบเห็นได้ยาก เช่น ลูกปลาปักเป้ากล่องสี่เหลี่ยม บางครั้งอาจพบมีน้ำอาศัยอยู่ตามเศษขยะในทะเล

เมื่อค้ำน้ำคู่ออเสร็จ นักค้ำน้ำอาจว่ายน้ำเข้ามาดูเศษสิ่งก่อสร้างเหล่านี้ เพื่อค้นหาสัตว์ต่าง ๆ โดยเฉพาะฝูงปลาที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

สำหรับร้านอาหารกลางทะเล สามารถค้ำน้ำลอดเข้าไปข้างใต้ แต่อาจมีอันตรายจากเศษกระจก และทางเข้าที่คับแคบ ด้านในค่อนข้างมืด พบเม่นทะเลอยู่เป็นจำนวนมาก ยังพบฟองน้ำและไฮดรอยด์ บางเวลาอาจเจอทากทะเลขนาดเล็กและหนอนตัวแบนอยู่ในเขตนี้

3. พื้นที่รอบ ๆ ท่อและร้านอาหาร รวมถึงพื้นที่รายด้านนอกที่อยู่ห่างจากแนวท่อนไป 100 เมตร เป็นบริเวณที่พบปลาบู่และกุ้งคีดชันหลายชนิด ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ปลาบู่บางชนิดมีสีส้มสวยงาม เช่น ปลาบู่ทอง เป็นที่สนใจของนักค้ำน้ำ นอกจากนี้ ยังมีหลายคนสนใจพฤติกรรมอยู่ร่วมกันระหว่างปลาบู่และกุ้งคีดชัน บนพื้นทรายยังพบสัตว์น้ำอีกหลายชนิด เช่น ปลาลิ้นหมา ปลามังกรน้อย ฯลฯ

ความปลอดภัย

เนื่องจากการค้ำน้ำในบริเวณนี้อยู่ในระดับตื้น ไม่เกิน 10 เมตร ถือว่ามีความปลอดภัยจากโรคที่เกิดจากการค้ำน้ำค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ควรต้องระมัดระวังในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- เรือหรือพาหนะอื่นชน บริเวณนี้มักมีเจ็ตสกีวิ่งผ่านเข้ามาเป็นประจำ ยังมีเรือทัวร์ค้ำน้ำวิ่งเข้าออก โดยเฉพาะช่วงวันหยุดราชการ ปริมาณเรือจะหนาแน่นเป็นพิเศษ จนอาจเกิดอันตรายขึ้นได้ แม้เจ็ตสกีจะทราบว่ามีคนค้ำน้ำอยู่ แต่ยังคงเข้ามาใกล้ ๆ เพื่อหาแขกหรือนักท่องเที่ยว อาจขับเข้ามาดูเล่น

การป้องกัน ทำได้โดยกำหนดเขตห้ามให้เจ็ตสกีหรือพาหนะอื่น ๆ เช่น เรือเร็ว เข้ามาในบริเวณนี้กำหนดให้นักค้ำน้ำทุกคนมี diving sausage หรืออุปกรณ์แสดงตำแหน่งในการค้ำน้ำระหว่างขึ้นสู่ผิวน้ำ กำหนดให้เรือทุกลำที่ประกอบกิจกรรมค้ำน้ำ ต้องมีธงนำติดเป็นสัญญาณ และมีการปล่อยทุ่นธงค้ำน้ำลงในบริเวณที่มีการประกอบกิจกรรม (ขณะกิจกรรมกำลังดำเนินอยู่) ประชาสัมพันธ์ให้เรือทัวร์ค้ำน้ำเข้าใจอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอาจพัฒนาติดตั้งลูกกรงเพื่อป้องกันใบพัดโดนนักค้ำน้ำ

- หลงทาง เนื่องจากทัศนวิสัยใต้น้ำของทะเลในบริเวณนี้ ขึ้นอยู่กับคลื่นลมและกระแสน้ำค่อนข้างมาก บางครั้งน้ำอาจขุ่นจนมองแทบไม่เห็นทาง พื้นทะเลยังราบเรียบ ไม่สามารถกำหนดทิศทางให้แน่ชัดนักค้ำน้ำที่มีประสบการณ์น้อยอาจตื่นกลัวจนขึ้นกลางวัน ทำให้เกิดอันตรายจากการถูกเรือหรือเจ็ตสกีชน

การป้องกัน ทำได้โดยจับคู่บัดดี้ไว้ตลอดเวลา มีข้อมูลจุดดำน้ำโดยละเอียด แนะนำให้นักดำน้ำมีเข็มทิศและใช้เทคนิค underwater navigation รวมถึงการเลือกเวลาดำน้ำให้เหมาะสม นักดำน้ำทุกคนควรมี diving sausage เพื่อบอกตำแหน่งในกรณีที่หลุดลอยไปไกล

- สัตว์ทะเลที่อาจเป็นอันตราย มีเพียงไฮดรอยด์ขนาดเล็ก ที่อาจทำให้นักดำน้ำคัน ปลาหินพบอยู่น้อยมาก การป้องกันทำได้โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ทะเลที่อาจมีอันตราย เพื่อนักดำน้ำได้ทราบและเตรียมป้องกัน ตลอดจนแก้ไขหากเกิดอุบัติเหตุ

- การเกิดบาดแผลจากการเข้าไปในที่แคบ เช่น ร้านอาหารกลางน้ำ ควรป้องกันโดยปรับปรุงทางเข้า หากยังทำไม่ได้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้นักดำน้ำหลีกเลี่ยงการเข้าไปในที่แคบ

- ในกรณีฉุกเฉินอื่น ๆ เช่น จมน้ำ เรือทัวร์ดำน้ำทุกลำต้องมีถังออกซิเจนและอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น รวมทั้งมีโทรศัพท์และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับหน่วยงานด้านความปลอดภัย

การรักษาสภาพแวดล้อม

จุดที่มีทรัพยากรสิ่งมีชีวิตใต้ทะเลที่บอบบาง คือ กัลปังหา ปะการังอ่อนและปะการังอื่น ๆ ที่อยู่ในท่อ จากการสำรวจพบว่ามีกัลปังหาจำนวน 2 กิ่ง ความสูงประมาณ 30 เซนติเมตร ตกอยู่ในบริเวณนั้น จากลักษณะที่พบ คาดว่าเกิดจากนักดำน้ำเตะหินหรือกระแทกใส่จนหัก ก่อนที่คนอื่นจะพยายามนำมาตั้งไว้ แต่กัลปังหาสู้แรงกระแสน้ำไม่ได้จึงล้มลง แม้ยังไม่ตาย แต่เชื่อว่าในไม่ช้าคงไม่รอด นอกจากนี้ ปะการังที่อยู่ในท่อบางกอยังมีร่องรอยแตกหัก แม้ไม่มากนัก

การป้องกัน สำหรับกัลปังหาที่หักเป็นกัลปังหาหินปูน อาจช่วยได้โดยนำขึ้นมาบนผิวน้ำ ใช้ซีเมนต์แห้งเร็วเป็นตัวประสานให้ติดกับหินหรือวัสดุแข็งที่หนักพอ ก่อนนำลงไปไว้ใต้น้ำอีกครั้ง ควรมีการรณรงค์เรื่องนี้ โดยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้นักดำน้ำที่ไม่ชำนาญ ไม่เข้าไปได้ติดต่อหรือเข้าไปในท่อ

สำหรับปัญหาอื่น ๆ เช่น ตะกอนที่เกิดจากการเตะเท้า การจับสัตว์น้ำ ฯลฯ เท่าที่สำรวจและที่สอบถาม ยังไม่พบในบริเวณนี้

การเพิ่มศักยภาพด้วยสิ่งก่อสร้าง

หาดนวลเป็นจุดที่เหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวใต้ทะเล โดยใช้สิ่งก่อสร้างจากมนุษย์ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีสิ่งก่อสร้างดั้งเดิมอยู่แล้ว (ท่อ ร้านอาหาร) เรือส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นเรือทัวร์ดำน้ำโดยเฉพาะ ไม่ได้อยู่ในเส้นทางสัญจรของเรือทั่วไป อีกทั้งสภาพพื้นทะเลเป็นกรวดและทรายหยาบที่ราบเรียบ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้น จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมาก

สิ่งก่อสร้างที่ทำขึ้น ควรมีกรอบดังนี้

- มีความสูงจากพื้น ไม่เกิน 2 เมตร (เท่ากับความสูงของท่อ) เพื่อป้องกันอันตรายจากการเดินเรือ

- ทำจากคอนกรีตหรือวัสดุแข็ง ไม่แตกกระจายเมื่อโดนกระแสน้ำ เช่น ยางรถยนต์
- มีความสวยงามหรือความเหมาะสมในการค้ำน้ำ โดยไม่ก่อให้เกิดอันตราย
- อยู่ในพื้นที่ใกล้สิ่งก่อสร้างเดิม
- มีหุ่นบอกบริเวณที่ชัดเจน

สิ่งก่อสร้างแบ่งได้เป็น 3 แบบ

1. คัดแปลงของเดิม หมายถึง การปรับปรุงสิ่งก่อสร้างเดิม ให้สะดวกเหมาะสมในการค้ำน้ำ เช่น ร้านอาหารกลางทะเล อาจปรับปรุงทางเข้า เปิดทางให้กว้างขึ้น นำเศษกระงะกออกไป ตรวจสอบความปลอดภัยในจุดต่าง ๆ เพื่อให้หนักค้ำน้ำเข้าไปชมได้

2. จัดสร้างเพิ่มเติมในรูปแบบเดิม หมายถึง การสร้างท่อ ในลักษณะเดิมหรือคล้ายคลึง ในขนาดที่ใกล้เคียงกับของเดิม เพิ่มเติมในบริเวณที่เลือกสรรแล้ว (ไม่ไกลจากเดิม) ท่อดังกล่าว นอกจากช่วยให้สัตว์ทะเลประเภทเกาะติดเข้ามาอาศัย กลายเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำ ยังช่วยให้นักค้ำน้ำ มีจุดน่าสนใจในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3. จัดสร้างเพิ่มเติมในรูปแบบใหม่ หมายถึง การสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำและเป็นจุดค้ำน้ำ โดยอาจเลือกวางในบริเวณที่อยู่ห่างจากท่อเดิมเล็กน้อย ออกมาทางทะเล ความลึก 8- 9 เมตร โดยอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ แบบหนึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างในลักษณะปะการังเทียม เช่น แท่งคอนกรีตสี่เหลี่ยม ฯลฯ อีกแบบเป็นปฏิมากรรมได้นำ เช่น รูปปั้น

ปฏิมากรรมได้นำ เคยมีการจัดทำขึ้นในต่างประเทศ และได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี นักค้ำน้ำต่างพากันมาดูรูปปั้นพระเยซูในทะเลแคริบเบียน ในกรณีของทะเลพัทยา หากมีการจัดทำในลักษณะนี้ โดยเลือกรูปแบบให้เหมาะสม เชื่อว่าจะช่วยให้พัทยายเป็นแหล่งค้ำน้ำที่น่าสนใจได้

การเพิ่มศักยภาพด้วยข้อมูล

ปัจจุบัน การค้ำน้ำที่หาดนวลไม่มีข้อมูลใด ๆ ที่จะช่วยให้นักค้ำน้ำเข้าใจถึงสภาพแหล่งค้ำน้ำต่างน่าสนใจ สัตว์ทะเลที่โดดเด่น อันตรายที่อาจเกิดขึ้น ฯลฯ จำเป็นต้องมีการเพิ่มข้อมูลโดยละเอียด เพื่อช่วยเพิ่มแรงบันดาลใจและชักจูงให้นักท่องเที่ยวมาค้ำน้ำ เพิ่มความพึงพอใจจากประสบการณ์ที่ได้รับ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความปลอดภัยและช่วยทำให้เข้าใจในชีวิตใต้ทะเล อันจะส่งผลโดยตรงต่อการอนุรักษ์ทะเลโดยรวม

การเพิ่มข้อมูลทั้งในด้านต่าง ๆ จะถูกกลุ่มเป้าหมายและการใช้สื่อเป็นสำคัญ โดยกำหนดจุดประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีแนวทางสอดคล้องกันในแต่ละจุดค้ำน้ำ แต่

สำหรับหาดนวล มีศักยภาพที่เหมาะสมในการนำเสนอข้อมูลรูปแบบใหม่ – จุดศึกษาธรรมชาติ
ใต้น้ำ

การทำจุดศึกษาธรรมชาติใต้น้ำ (underwater nature information service) ได้รับความนิยม
มานาน ส่วนใหญ่ในรูปแบบของเส้นทางหรือ trail ในต่างประเทศมีการจัดทำหลายแห่ง เช่น
แนวปะการัง great barrier reef ประเทศออสเตรเลีย แนวปะการังเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ใน
ประเทศไทย เริ่มจัดทำเป็นครั้งที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ใน พ.ศ. 2543 (คณะประมง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ก่อนพัฒนาไปใช้ที่หมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา (กรมป่าไม้
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ปัจจุบัน การให้ข้อมูลใต้น้ำ ทำได้ 2 ทาง แบบแรกคือ การใช้คู่มือใต้น้ำ ให้นักดำน้ำนำ
ติดตัวลงไปด้วย แต่มักเกิดปัญหาในการดูแลรักษา อีกทั้งยังไม่สะดวกต่อการถือ แบบที่สองคือทำ
ป้ายข้อมูลถาวรที่ใต้น้ำ วิธีการนี้ได้คิดแปลงจนนำมาใช้จริงที่แนวปะการังอ่าวช่องขาด หมู่เกาะ
สุรินทร์ จังหวัดพังงา โดยเปิดให้บริการในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 และในปัจจุบันยังคงใช้งานอยู่

แม้จะมีการทำเส้นทางสำหรับการท่องเที่ยวใต้น้ำในทะเลไทยแล้ว แต่ทุกเส้นทางที่จัดทำ
ขึ้น เป็นเส้นทางสำหรับนักดำน้ำตื้นหรือดำน้ำแบบ snorkeling การทำสื่อข้อมูลใต้น้ำสำหรับ
การดำน้ำลึก SCUBA diving ยังไม่มีการเปิดให้บริการ มีเพียงการศึกษาของคณะประมง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่หมู่เกาะสุรินทร์ ก่อนสรุปว่าการทำเส้นทางอาจยุ่งยาก ควรเลือกทำเป็น
จุดนำเสนอจะเป็นทางออกที่ดีกว่า อีกทั้งต้องเลือกสถานที่ให้เหมาะสม

สำหรับหาดนวล มีความเหมาะสมหลายประการสำหรับจัดทำจุดศึกษาธรรมชาติใต้น้ำ
สำหรับนักดำน้ำแบบ SCUBA ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- พื้นที่เป็นทราย ติดตั้งแผ่นนำเสนอข้อมูลได้ง่าย ไม่รบกวนธรรมชาติรอบด้าน
- ไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพระบบนิเวศ
- มีจุดที่เด่นชัด อันได้แก่ ท่อ ร้านอาหาร รวมถึงสิ่งที่มีอาจมีการก่อสร้างภายหลัง การดำน้ำ
ในลักษณะนี้ สามารถกำหนดเส้นทางดำน้ำได้ชัดเจน
- ผู้ดำน้ำในพื้นที่มีจำนวนมากพอ สามารถขอแรงอาสาสมัครช่วยทำความสะอาดป้าย
ได้บ่อยครั้ง (ทำงาน ๆ ไม่ยุ่งยาก) ป้ายจะอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้นาน
- พื้นที่เดิมมีสิ่งก่อสร้างอยู่แล้ว การเพิ่มเติมป้ายลงไป ไม่ทำให้ทัศนียภาพเปลี่ยนแปลง
หรือรบกวนความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ ไม่เกิดความรู้สึกต่อต้าน (amenity impact)

การจัดทำสิ่งก่อสร้างจากมนุษย์เพื่อเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ในบริเวณนี้ ควรทำการศึกษา
ในรายละเอียด เพื่อกำหนดโครงการที่ชัดเจน

สะพานท่าเรือหาดตาแหวน

หาดตาแหวนเป็นอ่าวขนาดใหญ่ตั้งอยู่ทางเหนือของเกาะล้าน ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ มีทั้งสะพานเทียบเรือ ที่พักและร้านอาหารบนชายหาด ตลอดจนกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ แนวปะการังบริเวณนี้พบอยู่ทางด้านตะวันออกและตะวันตก ความกว้างของแนวโดยเฉลี่ยประมาณ 100 เมตร แต่เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวไม่ได้นิยมไปดำน้ำ

จุดดำน้ำสำคัญที่สุดของหาดตาแหวนคือ สะพานท่าเทียบเรือ โดยเฉพาะเสาสะพาน แลวนอกในบริเวณที่แสงส่องถึง พบสัตว์น้ำแบบเกาะติดเป็นจำนวนมาก ในระดับความลึกตั้งแต่ 2 เมตรลงไปจนถึง โคนสะพานที่ความลึก 7-10 เมตร เสาบริเวณด้านตะวันออกของสะพานเป็นจุดที่พบสัตว์น้ำสมบูรณ์ที่สุดจึงมีผู้นิยมมาดำน้ำแบบ SCUBA เป็นประจำ การสำรวจครั้งนี้จึงเน้นการศึกษาในรายละเอียดบริเวณสะพานท่าเทียบเรือ

สภาพทั่วไปของจุดดำน้ำ สะพานอยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ 100 เมตร โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ทางเดินและท่าเทียบเรือ ส่วนที่นักดำน้ำนิยมมาคือ ท่าเทียบเรือ ประกอบด้วยเสามากกว่า 60 ต้น (รวมเสาที่อยู่ข้างเคียง) เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร อยู่ที่ความลึกตั้งแต่เหนือผิวน้ำลงไปจนถึงพื้นทะเลที่เป็นทรายหยาบ ความลึก 7-10 เมตร ที่สนวิสัยใต้น้ำค่อนข้างต่ำ ประมาณ 2-5 เมตร ไม่มีปัญหาเรื่องคลื่นลมยกเว้นบางช่วงเวลา กระแสน้ำในบริเวณนี้มีบ้างแต่ไม่รุนแรง กระแสน้ำขึ้นลงและคลื่นลมส่งอิทธิพลต่อความขุ่นใสของน้ำ

การดำน้ำ จุดที่นักดำน้ำสนใจ แบ่งออกเป็น

- เสาสะพาน ตั้งแต่ความลึก 2 เมตรลงไป พบสัตว์เกาะติดหลายชนิด เช่น เพรียงหัวหอม ฟองน้ำ กัลปังหาหินปูน ฯลฯ หากน้ำใสจะมองเห็นวิวสวยงาม แต่ในกรณีที่น้ำขุ่น นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมสัตว์ขนาดเล็กที่อาศัยอยู่ตามเสา ที่พบมาก เช่น ปูซีโน หนอนตัวแบนสีแสด ฯลฯ
- พื้นใต้สะพานเทียบเรือ เป็นทรายเป็นทราย บางแห่งมีเส้ทะเลขึ้นอยู่เป็นดง สัตว์ขนาดเล็กที่พบในบริเวณนี้ เช่น กุ้งตัวยาว ปูซีโน หนอนตัวแบนสีแสด ฯลฯ เป็นอีกบริเวณหนึ่งที่นักดำน้ำสนใจ

- กองขยะนอกสะพาน เลยจากท่าเทียบเรือออกมาด้านนอก มีเศษวัสดุก่อสร้างและเศษสิ่งของทิ้งอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณนี้กลายเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ขนาดเล็กหลายชนิด เช่น ปลากระดี่ทะเล ปลาอมไข่ ฯลฯ นักดำน้ำหลายคนสนใจติดตามดูสัตว์เล็ก

- ผุงปลาสาก ใกล้สะพานด้านตะวันออก มักมีผุงปลาสากเหลืองว่ายผ่านไปมาเป็นประจำ โดยมีจำนวนมากกว่า 100 ตัว นักดำน้ำหลายคนนิยมมารอชมผุงปลาสาก ที่บางครั้งสามารถเข้าไปดูได้อย่างใกล้ชิด

ความปลอดภัย

การดำน้ำใช้การจอดเรือที่ทำเทียบเรือ มีความปลอดภัยสูงในบางด้าน แต่อาจเกิดอันตรายหากไม่มีการป้องกันและระมัดระวัง ดังนี้

- เรือชน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นท่าเทียบเรือ บางเวลามักมีเรือเข้าออกเป็นประจำ นักดำน้ำผู้ไม่ระมัดระวัง อาจเกิดอุบัติเหตุรุนแรงได้

การป้องกัน ทำได้โดยให้ข้อมูลและข้อพึงปฏิบัติแก่นักดำน้ำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ นักดำน้ำระมัดระวังเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้น

- การตกปลา บริเวณนี้มักมีคนท้องถิ่นนิยมมาตกปลาเป็นประจำ บางหนอาจเกิดอันตรายเนื่องจากเบ็ดเกี่ยวนักดำน้ำ

การป้องกัน ให้ข้อมูลแก่นักดำน้ำถึงการระวังอันตรายและวิธีปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินอาจจัดขอบเขตขอความร่วมมือให้นักตกปลาในบริเวณด้านตะวันตกของสะพาน ที่ไม่มีนักดำน้ำไปแถวนั้น

การรักษาสภาพแวดล้อม

จุดที่ขอบบาง คือ สัตว์ที่เกาะติดอยู่ตามเสาสะพาน โดยเฉพาะกัลปังหาขนาดใหญ่ หากนักดำน้ำทรงตัวได้ไม่ดี แต่เข้าไปใกล้ชิด อาจชนเสาสะพานหรือชนกัลปังหาทำให้หักเสียหายได้ บริเวณนี้จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความชำนาญในการดำน้ำพอสมควร อีกทั้งควรนำเสนอข้อมูลและข้อพึงปฏิบัติเพื่อช่วยรักษาสภาพโลกใต้น้ำไว้ดังเดิม

การเพิ่มศักยภาพด้วยข้อมูล

สะพานท่าเทียบเรือหาดตาแหวน เป็นจุดดำน้ำที่น่าสนใจมาก อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ แม้ในต่างประเทศจะมีการดำน้ำตามสะพานท่าเทียบเรืออยู่บ้าง แต่ในประเทศไทย ที่นี้นับเป็นแห่งแรก และแห่งเดียวที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย การนำเสนอข้อมูลและจุดเด่นในการดำน้ำบริเวณนี้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพของการดำน้ำในทะเลพัทยาเป็นอย่างมาก

เกาะสาก

ที่ตั้ง เส้นรุ้งที่ 12 องศา 57 ลิปดา เหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 40 ลิปดา ตะวันออก
ขนาด 0.05 ตารางกิโลเมตร

การเดินทาง ใช้เรือเร็ว ประมาณ 15 นาที ใช้เรือโดยสารทั่วไป ใช้เวลา 30 นาที

ลักษณะทั่วไป เป็นแนวปะการังคิฟั้ง (fringing reef) พบบริเวณที่เป็นแหลมและหาดหิน อาจพบกลุ่มปะการังในบริเวณหาดทรายด้านนอก พื้นที่แนวปะการังรวม 0.40 ตารางกิโลเมตร

ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด โดยมีชนิดเด่นคือ Porites Lutea พบปะการังก้อนและปะการังรูปทรงอื่นบ้าง สัตว์อื่นที่พบ เช่น ดอกไม้ทะเล แส้ทะเล ฟองน้ำครก ฯลฯ บริเวณ

นี้มีนักดำน้ำเข้ามาเที่ยวชมอยู่บ้าง แต่จุดดำน้ำที่มีศักยภาพสูง เป็นแนวปะการังเทียมที่อยู่ด้านนอกแนวปะการังแห่งนี้ และแนวปะการังทางด้านตะวันตก ดังข้อมูลต่อไปนี้

กองยาง บริเวณด้านเหนือของเกาะสาก บนพื้นทรายห่างจากหัวแหลมประมาณ 150 เมตร ที่มีความลึก 10 เมตร เป็นที่ตั้งของกองยาง สถานที่ซึ่งสมัยก่อนนักดำน้ำรุ่นบุกเบิกของพัทยา ได้ร่วมมือกันทิ้งปะการังเทียมแบบยางรถยนต์ สุมรวมกันเป็นกอง เมื่อเวลาผ่านไปเกือบยี่สิบปี ยางรถยนต์บางส่วนถูกกระแสน้ำพัดหายไป เหลือเพียงบางส่วนที่ตกค้างอยู่ กลายเป็นที่อาศัยของสัตว์ทะเลหลายชนิด เช่น แส้ทะเล

นักดำน้ำจำนวนมากที่มาพัทยา ไม่รู้จักกองยาง มีเพียงนักดำน้ำบางส่วนเท่านั้นที่รู้จัก ทั้งที่กองยางเป็นจุดดำน้ำน่าสนใจมากที่สุดแห่งหนึ่งในพัทยา

สภาพทั่วไปของจุดดำน้ำ จุดดำน้ำที่กองยางอยู่บนพื้นทราย ความลึกประมาณ 10 เมตร พื้นที่ทั่วไปราบเรียบไม่มีความลาดชันชัดเจน พบยางรถยนต์รวมตัวเป็นกองเป็นหย่อม ๆ ในพื้นที่ตั้งแต่ 3-10 เส้นหรือมากกว่านั้น ในบางบริเวณพบกัลปังหาและแส้ทะเลหนาแน่น

สัตว์ทะเลส่วนใหญ่ที่พบในบริเวณนี้ มักเป็นปลาขนาดเล็กและกุ้งปู อย่างไรก็ตามสัตว์หลายชนิดน่าสนใจอย่างมาก เนื่องจากเป็นสัตว์หายาก ไม่พบในเขตแนวปะการัง

การดำน้ำ จุดที่นักดำน้ำสนใจ แบ่งออกเป็น

- พื้นทราย สัตว์หลายชนิดอาศัยอยู่บนพื้นทราย เช่น ปลาไหล ปลาอินเดียน วอล์คแมน (Indian Walkman) นักดำน้ำที่สนใจสัตว์ประหลาด ควรใช้เวลาว่ายน้ำพิจารณาบนพื้นทราย

โดยละเอียดเพื่อติดตามค้นหาสัตว์

- แส้ทะเลและกัลปังหา ตามแส้ทะเลและกัลปังหามักมีสัตว์จำพวกกุ้งปูอาศัยอยู่

โดยเฉพาะกุ้งตัวขาวและปูซิโน เป็นสัตว์สองชนิดที่นักดำน้ำให้ความสนใจอย่างมาก อย่างไรก็ตาม สัตว์เหล่านี้มีขนาดเล็กมาก นักดำน้ำต้องค่อย ๆ พิจารณาและมีความรู้เกี่ยวกับสัตว์ ทั้งรูปร่างและพฤติกรรมเป็นอย่างดี

ความปลอดภัย

บริเวณนี้เป็นจุดที่มีนักดำน้ำนิยมกัน และยังเป็นที่ยอดเรือ รวมทั้งเป็นบริเวณที่มีกิจกรรมต่าง ๆ นักดำน้ำควรให้ความระมัดระวังอย่างสูง

- เรือชน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นเขตที่มีเรือวิ่งผ่าน บางเวลามักมีเรือเข้าออกเป็นประจำ นักดำน้ำผู้ไม่ระมัดระวัง อาจเกิดอุบัติเหตุรุนแรงได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีท่อนกำหนดเขตดำน้ำในพื้นที่แล้ว ในอนาคตอาจมีการป้องกันอุบัติเหตุโดยกำหนดท่อนดำน้ำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การป้องกัน ยังทำได้โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักดำน้ำให้มากขึ้น และขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการเรือเร็ว ให้ใช้ความระมัดระวังยามเมื่อวิ่งผ่านพื้นที่บริเวณนี้

การรักษาสภาพแวดล้อม

เส้ทะเลและกัลปังหาเป็นสัตว์ที่บอบบาง นักดำน้ำไม่ควรแตะหรือจับ รวมทั้งไม่ควรดำน้ำผ่านตรงเส้ทะเล เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

การเพิ่มศักยภาพด้วยข้อมูล

ควรให้มีการเพิ่มเติมข้อมูลในเรื่องของสิ่งมีชีวิตทางทะเลที่พบในบริเวณนี้ โดยจัดทำโปสเตอร์หรือแผ่นพับ โดยอาศัยข้อมูลในรายงานการศึกษาลำดับนี้ ในส่วนของสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล

การจัดทำเส้นทางศึกษารวมชาติได้น่าอาจทำได้ โดยเลือกจุดนำเสนอนที่นำเสนอ อย่างไรก็ตามต้องจัดทำโครงการพิเศษเพื่อศึกษาเรื่องนี้โดยละเอียด

เกาะสากด้านตะวันตก

ด้านตะวันตกของเกาะสาก ประกอบด้วย แนวปะการังและแนวสันทรายที่ทอดต่อลงไป ยังน้ำลึกเป็นที่อยู่ของปะการังอ่อนและกัลปังหาจำนวนมาก บริเวณนี้มักมีผู้นิยมมาดำน้ำเป็นประจำ แม้สภาพโดยทั่วไปอาจไม่เป็นที่สนใจของนักดำน้ำที่เทียบท่ากองยาง แต่ถือเป็นจุดที่นักดำน้ำที่ผ่านการเรียนการสอนดำน้ำบริเวณฝั่งทรายด้านเหนือของเกาะสาก จะผ่านมาทดสอบการดำน้ำด้วยตัวเองในพื้นที่นี้

เกาะกรก

ที่ตั้ง เส้นรุ้งที่ 12 องศา 55 ลิปดา 30 ฟลิปดา เหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 49 ลิปดา 30 ฟลิปดา ตะวันออก อยู่ห่างจากพัทยาประมาณ 8 กิโลเมตร

ขนาด 0.05 ตารางกิโลเมตร ส่วนที่ยาวสุดประมาณ 550 เมตร ส่วนกว้างสุดประมาณ 150 เมตร

การเดินทาง ใช้เรือเร็วประมาณ 15 นาที ใช้เรือโดยสารทั่วไปใช้เวลา 30 นาที

ลักษณะทั่วไป เป็นเกาะขนาดเล็ก พื้นที่โดยรอบเป็นหาดหิน พบหาดทรายความยาว 100 เมตร อยู่ทางด้านตะวันออก

ลักษณะแนวปะการัง เป็นแนวปะการังติดฝั่ง (fringing reef) พบบริเวณที่เป็นแหลมและหาดหิน พื้นที่แนวปะการังรวม 0.10 ตารางกิโลเมตร ลักษณะแนวปะการังค่อนข้างหักชันสู่ความลึกประมาณ 7- 8 เมตร

ปะการังที่พบส่วนใหญ่เป็นปะการังโขด โดยมีชนิดเด่นคือ porites iutea พบปะการังก้อนและปะการังทรงอื่นบ้าง สัตว์อื่นที่พบ เช่น ดอกไม้ทะเล เส้ทะเล ฟองน้ำครก ฯลฯ ที่น่าสนใจคือพบปะการังถ้วยส้มเป็นจำนวนมาก ในบริเวณที่ลึกพบกัลปังหา และที่โดดเด่นคือ เส้ทะเล บริเวณที่นักท่องเที่ยวนิยมดำน้ำเป็นด้านตะวันตกของเกาะกรก โดยทำการดำน้ำแบบ drift dive หรือการดำน้ำตามกระแสน้ำ เนื่องจากบริเวณนี้มักมีกระแสน้ำไหลอยู่เป็นประจำ

จากการสำรวจขั้นต้น พบสัตว์น้ำที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปลา Indian Walkman ที่เป็นปลาหายากมาก ยังไม่มีรายงานอย่างเป็นทางการ เท่าที่ตรวจสอบพบว่า มีรายงานการพบเห็นที่เกาะขลุ่ย จังหวัดกระบี่ ครั้งนี้นับเป็นการพบครั้งแรกในอ่าวไทย โดยมีภาพถ่ายยืนยันเป็นหลักฐานและมีผู้เชี่ยวชาญระบุชัดเจนว่าเป็นปลากลุ่มนี้

นักท่องเที่ยวที่สนใจไปท่องเที่ยวยังเกาะแก่งต่าง ๆ อาทิเช่น เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก หมู่เกาะไผ่ สามารถติดต่อเช่าเรือซึ่งมีบริการ ทั้งเรือนำเที่ยวขนาดจุคนได้ ตั้งแต่ 20-80 คน หรือเรือเร็ว ขนาดจุคนได้ 10-15 คน ได้บริเวณถนนชายหาด หรือที่ทำเทียบเรือท่องเที่ยวพัทยาใต้ ส่วนอัตราค่าเช่าเรือ ขึ้นอยู่กับจุดท่องเที่ยวที่ประสงค์ จะเดินทางไปท่องเที่ยว ตลอดคนขนาดและชนิดของเรือ และเกาะเหล่านี้สามารถ เดินทางไปเที่ยวชมได้

เกาะล้านเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมาช้านาน เพราะอยู่ใกล้กับพัทยามาก ตามเกาะที่มีหาดทรายขาวละเอียด และแนวปะการัง มีหลายหาดจึงเหมาะกับนักท่องเที่ยวทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ต้องการความสนุกจากเครื่องเล่นนานาชนิด หรือผู้ที่ต้องการพักผ่อนเงียบ ๆ กับทะเลที่สวยงาม

สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการดำน้ำชมปะการัง มีเกาะเล็ก ๆ ใกล้กับเกาะล้านให้ไปเที่ยวชมอีก 2 เกาะ คือ เกาะครก และเกาะสาก ทั้งสองเกาะสามารถดำน้ำได้ทั้งแบบน้ำตื้นและน้ำลึก นักท่องเที่ยวต้องเช่าเรือจากเกาะล้าน หรือพัทยาใต้ไป โดยต้องจัดหาอุปกรณ์ดำน้ำไปเอง

เกาะล้านตั้งอยู่ในแนวขนานกับพัทยา เกาะกว้าง 2 กม. ยาว 5 กม. ห่างจากอ่าวพัทยาเพียง 7.5 กม. นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางไปเกาะล้านได้ 3 วิธี คือ

เรือเมล์ มีเรือเมล์ลำใหญ่รับ-ส่งที่ทำเรือพัทยาใต้ ค่าโดยสาร 30 บาท ใช้เวลา 45 นาที

- เที่ยวไป พัทยา- เกาะล้าน 08:15 น. 10:00 น. 12:00 น. 15:30 น. 16:30 น.

- เที่ยวกลับ เกาะล้าน- พัทยา 06:30 น. 12:00 น. 14:00 น. 17:00 น.

เรือเร็ว

มีเรือเร็วที่ทำเรือพัทยาใต้ ค่าโดยสาร 150-200 บาท รับผู้โดยสารครั้งละ 6- 8 คน/เที่ยว ถ้ามากันเป็นกลุ่มใหญ่ อาจเช่าเหมาเรือเร็วไป มีให้เช่าทั้งที่หากพัทยากลางและใต้ แต่ที่หาดพัทยาใต้มีมากที่สุด ใช้เวลาเดินทาง 20 นาที

- เรือเร็วเครื่องยนต์เดียว ราคา 1,200-1,500 บาท นั่งได้ 12 คน

- เรือเร็วสองเครื่องยนต์ ราคา 2,000 บาท นั่งได้มากกว่า 15 คน

การเดินทางบนเกาะล้าน

เมื่อถึงท่าหน้าบ้านบนเกาะล้านต้องใช้บริการรถมอเตอร์ไซด์หรือรถสองแถวเดินทางไปหาดต่าง ๆ หรือจะเช่ามอเตอร์ไซด์ขับเองก็ได้

รถมอเตอร์ไซด์ และรถสองแถว ราคาเท่ากัน

- หาดตาแหวน 20 บาท หาดแสม 50 บาท หาดเทียน 50 บาท หาดทองกลาง 30 บาท
หาดนวล 40 บาท หาดตายาย 30 บาท สนามอิงปิ่น 25 บาท

เช่ารถมอเตอร์ไซด์ ติดต่อขอเช่าได้จากคนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ราคาประมาณ 300-400 บาท/วัน แล้วแต่ต่อรอง ข้อควรระวังคือ เส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางขึ้นเขาชันมาก และเป็นถนนดินอัด ทางจะลื่น ไม่เหมาะสำหรับผู้ขับขี่มอเตอร์ไซด์ไม่ชำนาญ

การเดินทางไปเกาะครก-เกาะสาก เหมารถจากเกาะลันไป-กลับ ราคาประมาณ 800-1,000 บาท ถ้าเหมารถจากพัทยาได้ไป-กลับ ราคาประมาณ 2,000-2,500 บาท

(http://freehost07.websamba.com/gotoKohs/Koh_Lann.html)

เกาะครก เป็นเกาะขนาดเล็กอยู่บนอ่าวพัทยา ห่างจากฝั่งประมาณ 8 กม. ไม่มีที่พัก รอบเกาะเป็นหินโขด มีปะการังสวยงาม บนเกาะมีหาดทรายอยู่เพียงหาดเดียว

เกาะสาก อยู่ห่างจากเกาะลันไป 600 เมตร เป็นเกาะขนาดเล็ก มีลักษณะโค้งเป็นรูปเกือบมาหงาย มีหาดทรายอยู่ 2 หาด คือ หาดทรายบริเวณอ่าวด้านเหนือ มีความยาว 250 เมตร เป็นที่เล่นน้ำของนักท่องเที่ยว และหาดทรายทางตอนใต้ของเกาะ ซึ่งเป็นหาดเล็ก ๆ ความยาว 80 เมตร อยู่ตรงกันข้ามกับหาดแรก เป็นแหล่งดำน้ำดูปะการัง ทั้งสองหาดมีทางเดินเชื่อมถึงกันได้

หาดตาแหวน เป็นหาดที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด หาดยาวราว 750 เมตร บรรยากาศจะคล้ายกับหาดพัทยา คือมีคนเที่ยวมาก และมีกีฬาทางน้ำมากมาย มีเก้าอี้ผ้าใบบริการ ราคา 20 บาท/วัน บริเวณหาดมีร้านอาหารและคนให้บริการต่าง ๆ เช่น นวดกดจุด ถักผม จนถึงเวลาประมาณ 16:00 น. คนจึงจะเริ่มน้อยลง เพราะแม่ค้าต่าง ๆ เตรียมตัวรอเรือเที่ยวสุดท้ายเพื่อเดินทางกลับบ้านที่พัทยาและบริเวณใกล้เคียง

หาดแสม เป็นหาดทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะที่ค่อนข้างเงียบสงบ กีฬาทางน้ำมีให้เห็นบางตา เหมาะแก่การพักผ่อนแบบสบายริมชายหาด

หาดเทียน อยู่ติดกับหาดแสม รถมอเตอร์ไซด์เข้าไม่ถึง พอสุดถนนแล้ว ต้องเดินปีนโขดหินไปอีก 300 เมตร หาดเทียนสวยงามมาก ทะเลใสเป็นสีเขียวมรกตติดกับหาดทรายขาว และมีปะการังอยู่ตลอดแนวหาด สามารถดำน้ำดูปะการังได้

หาดนวล หาดนวลเป็นหาดที่มีคนมากเป็นอันดับสองรองจากหาดตาแหวน หาดทรายมีความยาวประมาณ 450 เมตร เป็นแหล่งดูปะการังอีกแห่งหนึ่ง

(http://www.tat.or.th/thai/travel_place.php?province=72®ion_id)

เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เป้าหมายหลักประการหนึ่งของโครงการคือ การเพิ่มศักยภาพให้การท่องเที่ยวทางทะเลในเมืองพัทยา เพื่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยรวม กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาความเป็นไปได้ในแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. **เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว** เป็นแนวทางการดำเนินการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่ได้หมายถึง ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเสมอไป เพราะนักท่องเที่ยวอาจมีการใช้จ่ายน้อย เช่น ทัวร์ศูนย์เหรียญที่กำลังเป็นปัญหา นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจำนวนมากยังหมายถึง การใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการแก้ไข เช่น ขยะ น้ำเสีย รวมถึงผลกระทบต่อสภาพตามธรรมชาติ และผลกระทบต่อบรรยากาศในการท่องเที่ยว เช่น คนหนาแน่นเกินไป

2. **เพิ่มค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว** แม้นักท่องเที่ยวจะมีจำนวนน้อย แต่ถ้ามีค่าใช้จ่ายสูงย่อมทำให้เกิดผลดีต่อการท่องเที่ยวทั้งในด้านการดูแลจัดการทรัพยากร และในด้านรายได้จากการท่องเที่ยว ปัจจัยนี้ถือเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของประเทศไทย มีการใช้จ่ายค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสิงคโปร์หรือฮ่องกง โดยมีการใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 3,000 บาท/วัน ด้วยเหตุนี้ แม้สิงคโปร์จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าในประเทศไทย แต่กลับมีรายได้รวมจากกรท่องเที่ยวสูงกว่ามาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

การเพิ่มค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว กระทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมใช้กัน เกี่ยวข้องกับแนวทางดังต่อไปนี้

1. **เพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยว** หากนักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่นานขึ้น ย่อมมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ทั้งค่าอาหาร ที่พัก ขนส่ง กิจกรรม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อเพิ่มระยะเวลาในการท่องเที่ยว กระทำได้ลำบาก เพราะมีปัจจัยจำกัดหลายประการ เช่น รูปแบบของทัวร์

- ทัวร์แบบมีไกด์ (organized tour) มีระยะเวลาที่แน่นชัด นักท่องเที่ยวไม่สามารถเลือกหรือตัดสินใจในการท่องเที่ยวได้

- ทัวร์แบบแพคเกจ มีระยะเวลาชัดเจนเช่นกัน แต่นักท่องเที่ยวยังสามารถเพิ่มวันเวลาอยู่ต่อ แม้จะยุ่งยากในการจัดการ

- ทัวร์แบบไปด้วยตนเอง เป็นการเดินทางที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเองทั้งหมด สามารถเพิ่มวันเวลาอยู่ต่อให้นานขึ้น แม้จะมีข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น วันลา วันหยุด ฯลฯ

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าการเพิ่มสัดส่วนของกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบไปด้วยตัวเอง จะเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้กับเมืองพัทยา

2. ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจกลับมาเที่ยว แม้นักท่องเที่ยวอาจมีความจำกัดในการท่องเที่ยวครั้งนี้ แต่หากพวกเขาถึงพอใจ สามารถกลับมาอีกครั้งได้ แนวทาง return visitor หรือการกลับมาเที่ยว จึงเป็นแนวทางหลักที่ภาครัฐใช้ อาทิ โครงการ revisit Thailand โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แนวทางนี้จะมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งกับเมืองพัทยา เพราะนักท่องเที่ยวกลุ่มสำคัญของพื้นที่นี้คือ ชาวไทยที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่ำมากเมื่อเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวแห่งอื่น เช่น สมุย ภูเก็ต ฯลฯ พัทยายังมีที่พัก ร้านอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ช่วยให้ไม่เกิดความจำเจ

3. เพิ่มหรือพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรายงานว่า ปัจจุบัน นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายในเรื่องกิจกรรมต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เช่น ซูปเปอร์ ฟู้ด อาหาร ฯลฯ จึงมีความเป็นไปได้ในการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านกิจกรรม

การเพิ่มค่าใช้จ่ายตามแนวทางนี้ แบ่งเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ กิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว และกิจกรรมใหม่ที่ยังไม่มีหรือมีน้อยมากในพื้นที่

กิจกรรมเดิมในเมืองพัทยา ที่นิยมอยู่แล้ว เช่น ดำน้ำ SCUBA เล่นวินด์เซิร์ฟ เล่นเจ็ตสกี ยังมีความแตกต่างในด้านการสนับสนุน อาทิ วินด์เซิร์ฟหรือเจ็ตสกี ได้รับการสนับสนุนให้มีงานหรือกิจกรรมเฉพาะ เช่น mistral world championship (วินด์เซิร์ฟ) การแข่งขันเจ็ตสกีชิงแชมป์นานาชาติคิงส์คัพ แตกต่างจากกิจกรรมดำน้ำแบบ SCUBA ที่ยังไม่มีการสนับสนุนอย่างชัดเจน

กิจกรรมใหม่ที่มีอยู่น้อยในพื้นที่ เช่น ตกปลาไคหมิก หัวเรือดำน้ำ มีศักยภาพในอนาคต หากได้รับการวางแผนและการสนับสนุนที่ดี

บทที่ 5

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของสภาพทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

ความแตกต่างของสภาพของทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและปัจจุบัน

ผลการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสอดคล้องกันว่า สภาพในอดีตนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์ของปะการังและธรรมชาติที่สวยงามมากที่สุดและมากกว่าในปัจจุบัน ดังข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

“อดีตนั้นสภาพปะการัง ยกตัวอย่าง หินปะการังสวย ปลาขนาดเล็กสวยงามมีมาก และปะการังมีมากรอบเกาะล้าน แต่เมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว แต่ว่าหลังจากนั้นมีผู้ประกอบการหลายอาชีพที่เข้าไปทำผลประโยชน์คือไปหากินกับปะการัง อาทิเช่น เรือดำน้ำ เรือชีวจอกเกอร์ ก็จะไปจัดหินไปตกแต่งสถานที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวลงไปเดินชมความสวยงามของสิ่งที่ตัวเองทำไว้ แต่ว่าสวยก็สวย แต่มันไม่ใช่สิ่งที่เป็นธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งก็คือ เรือดำน้ำ เรียกว่าเรือท่องเที่ยวกระจก เรือนูท้อง เรือกระจก ซึ่งในอดีตนั้นจะเป็นเรือหางยาวกินน้ำลึกไม่เกิน 30 ซม. ซึ่งน้ำไม่ลึกก็ไม่ทำให้เสียหาย แต่ว่าพอเรือพวกนั้นหมดไป ต่อมาผู้ประกอบการนายทุนใหญ่ ๆ ก็จะนำเรือขนาดใหญ่ ๆ เข้ามาพอดูไกล ๆ ไม่เห็นก็เข้าไปใกล้ ๆ ก็จะไปกระทบจนกระทั่งปะการังเสียหาย ปัจจุบันนี้ความสวยงามของหินปะการัง บัดนี้ลดลงไปมาก เนื่องจากผู้ประกอบการหลายรายไปดำน้ำแล้วก็เห็นแก่ตัว ดำน้ำแล้ว

แต่งสถานที่ดำเนิน หรือเอาเรือห้องกระจกขนาดใหญ่ไปวิ่งแล้วเฉี่ยวชนปะการังทำให้ความงดงาม บางส่วนหายไป” (สนธิ บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“ลักษณะภูมิประเทศของเกาะล้านเป็นที่ราบภูเขา ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้หรือต้นไม้ที่ค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ เพียงแต่ว่าความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังไม่เป็นระเบียบ แขวงเกาะล้านจึงเข้ามาเป็นตัวกลางเป็นตัวประสานเพื่อให้อยู่ได้และเป็นระเบียบ เท่าที่ได้สัมผัส เกาะล้านก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาหลายประเภท แล้วสิ่งที่ทำให้เกาะล้านน่าจะดูดี น่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ใช้คำนี้เพราะว่าความเป็นธรรมชาติของเกาะล้านยังดูดีอยู่ สังเกตน้ำยังใสเป็นสีคราม หาดทรายขาวนวล ต้นไม้มีเยอะปกคลุมรอบ ๆ เกาะล้านมีหลายพื้นที่มีปะการังค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ อาทิเช่น หาดแสม หาดตาแหวน หาดสังวาล หาดนวล ตรงนี้ปะการังค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ แล้วก็เคยมาสำรวจและทำหุ้มนักอนุรักษ์ เพื่อป้องกันปะการังเสียหาย”

“ในอดีตนี้ตอบยาก แต่เท่าที่เคยสัมผัส เท่าที่เคยรับรู้ ความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นธรรมชาติค่อนข้างดี แต่ไม่เป็นระเบียบ และจะมีชาวประมงเข้าไปรุกราน แต่ปัจจุบันนี้แขวงเกาะล้านนี้เข้าไปทำการป้องกันไว้ พร้อมกับฟื้นฟู เพราะปะการังบางจุดถูกชาวบ้านหรือชาวประมงทำลายมา ปัจจุบันเรามีหุ้มนอกจุดว่าบริเวณนี้เป็นแนวปะการังเพื่อไม่ให้เรือและนักท่องเที่ยวเข้าไปทำลาย แต่สามารถเข้าไปดำน้ำเล่นหรือชมได้” (สุศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“สมัยก่อนในอดีตหาดตาแหวนจะสวยที่สุด จะสะอาด ชาวยุโรป จะลงเที่ยวอย่างเดียวก็คือหาดตาแหวน หน้าน้ำสูงจะย้ายไปอยู่ที่หาดแสม สมัยก่อนนั้นเรื่องพวกสัตว์ทะเล ปะการังดูสวยเยอะมาก สมัยก่อนสมบูรณ์มาก แต่ที่พอความเจริญเข้ามาที่พุดายก สมัยก่อนมีร้านอาหารก็มีแค่ 2 ร้านในหาดตาแหวน สมัยนี้มันเยอะ บางร้านก็เห็นแก่ตัว บางร้านก็รักธรรมชาติไม่เหมือนกัน มันต้องช่วยกันนะตามหลักแต่ที่เขาไม่ช่วยกัน” (พิรุณ เข้มเพชร สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“แต่ก่อนอยู่อย่างชาวบ้าน ๆ อะไรมันก็เป็นธรรมชาติไปหมด ไฟฟ้าก็ไม่มี ทางเดินก็เป็นทางเท้า ตอนนี้เป็นคอนกรีต ตัวหนอนประเภทนี้ ความเจริญก็เข้ามา ไฟฟ้าก็มี โรงเรียนก็พัฒนาเข้ามา วัดก็พัฒนา ปัจจุบันทะเลสกปรกขึ้น ร้านค้ามันเยอะขึ้น ก็อย่างที่เห็น มันเป็นของคู่กันความเจริญกับความสกปรกมันคู่กัน กรุงเทพฯ เมืองใหญ่ ๆ เขายังเป็น อย่างเมืองพัทยา (มีรถแมคโครมาบูด) มันมีหลายอย่างเราออกความเห็นไม่ได้หมดทุกอย่าง หาดเทียนเจียบกว่า จะเป็นชาวยุโรปที่นี้หาดตาแหวนจะเป็นนักท่องเที่ยวนานาชาติ จะเป็นชาวจีน เกาหลี พวกเขาจะอยู่หาดแสม หาดเทียน ที่โน้นจะเจียบกว่าที่นี้ ที่โน้นจะเป็นธรรมชาติเยอะกว่า ต้นไม้เยอะ มันมีระเบียบ” (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

“ในอดีต ประมาณ 20 ปีที่แล้ว มีความสวยงาม ปัจจุบันก็ลดลงแต่ไม่มากนัก เพราะเป็นความเอาใจของเมืองพัทยา ฝ่ายปกครองและทั้งทหารที่เกี่ยวข้องทหารเรือด้วยนะ พยายามห้ามมีการทำลายปะการัง ห้ามขโมยทรัพยากรได้น้ำ ถ้ามีก็จะดำเนินการจับกุม ซึ่งมีผลงานอยู่ตลอดเวลานะครับ” (สมศักดิ์ จันทรัฐ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

ผลการศึกษาจากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสอดคล้องกันว่า ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดจากเรือท่องเที่ยวขนาดใหญ่เฉี่ยวชนปะการัง การจอดเรือในที่ห้ามจอด น้ำเสียที่ปล่อยจากบ้านเรือน ร้านอาหาร และมาจากการกระทำของมนุษย์ แต่ก่อนมีนักท่องเที่ยวเก็บปะการังไป แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ดังข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

“มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่นำเรือเข้าไปใกล้ปะการัง แต่เวลาดำเนินการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการ ไปตรวจสอบเรือพวกนี้ก็ไม่ได้เข้าไปใกล้หรือไปเกี่ยวไปโดนปะการังให้เห็นต่อหน้าก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้ ก็มีผู้ประกอบการและชาวประมงเรือเล็กที่เข้าไปชูดหอย ชาวประมงก็อยากได้หอยแต่หอยจะอยู่ใต้หินปะการังขนาดใหญ่ เขาก็อยากได้หอยก็ไปชูด แต่ไปโดนปะการัง เขาก็ทำให้ปะการังแตกหักหรือว่า โคนลงมา นั่นก็ทำให้เสียหายมาก อดีตมีทุกคนทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ แต่ก็ส่วนน้อย แต่พอเรามาทางเรือนำเที่ยวและผู้ประกอบการได้รับคำชี้แจง และพัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะได้นำเรื่องนี้ไปชี้แจง พอชี้แจงเสร็จนักท่องเที่ยวก็ปฏิบัติตาม เพราะเขาก็อยากอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ลูกหลาน ได้มาดูมาเที่ยวอย่างนี้ แต่ส่วนน้อยที่จะเอาไป แต่เวลาที่เสียหายหนักคือนำการเรือท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของนายทุนใหญ่มานเฉี่ยวชนตรงนี้คือปัญหาหนักที่ทำให้เสียหาย (สนธิ บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“แหล่งท่องเที่ยวจริง ๆ มีอยู่ประมาณ 3 แห่ง คือ หาดพัทยา หาดจอมเทียน และเกาะล้าน 3 จุดนี้ มองดูแล้วเกาะล้านน่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดีกว่า 2 แห่ง เพราะเกาะล้านมีหาด มีต้นไม้ มีความเป็นธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่นี่จะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อย่างหาดตาแหวนที่นั่งสัมภาษณ์อยู่จะเป็นชาวเอเชีย ชาวจีน ญี่ปุ่น ได้หวั่น ประมาณนี้ หาดแสมจะเป็นนักท่องเที่ยวแถบยุโรป รัสเซีย ชีวออกเกอร์เป็นการค้ำนำไปดูปะการังซึ่งเป็นเรือบริการของภาคเอกชน ซึ่งค้าได้แค่ต้น ๆ ก็เพราะว่าถ้าถามว่าทำลายได้ไหมซึ่งดูแล้วไม่น่าจะทำลายได้ เพราะว่ามีนักท่องเที่ยวหรือเรือเข้าไปนี้ เข้าไปถึงใกล้ที่สุดไม่ได้หรอก เพราะมีทุ่นกันอยู่ ที่นี้ยังขาดจิตสำนึกผู้ประกอบการของเกาะล้านยังขาดจิตสำนึกและยังไม่ยอมรับเจ้าหน้าที่ของแขวงคือ ชาวบ้านมองว่าแขวงนี้มาเพื่อเอาอะไรกิน แต่จริง ๆ ไม่ใช่ แขวงเข้ามาเพื่อเป็นตัวกลางในเฟียร์วัง เพื่อป้องกันและมาจัดความเป็นระเบียบ ก็บรรยากาศเริ่มดีขึ้นเนื่องจากว่าเรามีตัวแทนคณะกรรมการชุมชนเป็น

ตัวแทน อาสาสมัคร อสม. อาสาสมัครป้องกันพลเรือน หรือว่าคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทน เป็นสื่อกลางให้แขวงเป็นอย่างดี (สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยทราบนะเพราะว่าห่างมานานแล้วในท้องทะเล แต่สมัยก่อนจะมีเรือท่องเที่ยว กระจกเล็ก ๆ แบบประมาณ 2-3 วา รับผู้โดยสารดูปะการังสวย ซึ่งปะการังแถวหาดตาแหวนนี้สวย มาก ๆ สิ่งแวดล้อม เช่น สร้างสะพานมานี้ไม่มีประโยชน์ มันทำให้โลเกชั่นใช้ไม่ได้ไม่ทราบ มันไม่เจอลิ้นสีนามิแบบอย่างต่างจังหวัดเขา呢 มองว่าน่าจะมาจากบุคคล การกระทำของบุคคล คนทำ สมัยก่อนปลาการ์ตูนเยอะ สมัยนี้หายาก ที่ดอกทำสะพานนี้ ก็หมดแล้ว สะพานมีส่วน นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนนะ เดี่ยวนี้นักท่องเที่ยวจะเอาอะไร ไปไม่ได้ของของเราเกือบุรกิจของเรา อยู่ ใครเอาไปจากเกาะล้านไม่ได้หรรอครับ เจ้าหน้าที่ดูแล พวกนี้เสีย ขยะบ้านเรือน จาก ร้านอาหาร ไม่ช่วยกันนะตามหลักมันต้องช่วยกัน ส่วนมากเจ้าของกิจการจะมีบ้านที่ฝั่งก็จะปล่อยให้ลูกน้องทำแทน” (พิรุณ เข้มเพชร, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“แต่ก่อนเยอะมันก็ดีเป็นเยอะนะ น้ำทะเลมันยังไม่เสีย แยกที่น้อยร้านอาหารก็น้อย เดี่ยวนี้ร้านอาหารก็เยอะ คิดว่าสภาพที่เปลี่ยนไปเกิดจากมนุษย์เรานี้แหละ แยกก็เยอะ เศษอาหารก็ ต้องเยอะ ขยะมูลฝอยก็ต้องเยอะ” (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

“ปะการังไม่มีสีแล้วเกิดจากการทำลายของเรือมากกว่า ซึ่งอาจเกิดความไม่ตั้งใจของ ชาวเรือ แต่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เขาจะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า ชาวไทยเสียอีก เพราะเขามาเที่ยวเมืองไทยนั้นเขามาดูทรัพยากรธรรมชาติ และเกาะล้านเองก็เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯ และสวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง มากกว่าเกาะอื่นเสียอีก การจัดให้ นักท่องเที่ยวดำน้ำไม่สาเหตุของการทำลาย เพราะส่วนใหญ่จะวิ่งไม่ทำให้ทำลายปะการัง เพราะเคยลงไปดูด้วย ไม่น่าจะใช้ และเป็นระยะสั้น ๆ ด้วย คิดว่าปัญหาและสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรใต้ทะเล เสียหายเกิดจากอะไร น่าจะเกิดจากความไม่ตั้งใจของมนุษย์มากกว่า จากพวกเรือทอดสมอ ในส่วน ของเมืองพัทยาแขวงเกาะล้านก็พยายามหาที่จุดจอดเรือที่ทำลายปะการังน้อยที่สุด ไม่ให้เรือ ทอดสมอ มีทุ่นอยู่เกือบทุกหาด จำนวนพอเพียงแก่เรือ ซึ่งขณะนี้ทางแขวงมีมาตรการช่วยเหลือ นักท่องเที่ยวที่โดยเขาเปรียบก็คือ หัวหน้าแขวงเกาะล้านได้ออกกฎระเบียบเมืองพัทยาโดยประสาน กับเมืองพัทยา ซึ่งเมืองพัทยาสามารถออกกฎระเบียบที่เป็นการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้โดยใช้ กฎหมายที่มีอยู่ เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบการเขาเปรียบนักท่องเที่ยว ถ้ามีการกระทำผิดจะมีการจับกุม และใช้กฎหมายที่มีอยู่เด็ดขาด ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวดีขึ้น” (สมศักดิ์ จันทร์ชูทร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน

ผลการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสอดคล้องกันว่า ส่วนมากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะห่วงแหวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากจะมีปัญหามากกว่าชาวต่างชาติ

“จริง ๆ คนที่มาท่องเที่ยวในเกาะล้าน ส่วนใหญ่ไม่มีเลขน้อยมากนัก เพราะส่วนใหญ่จะเป็นทัวร์ ชายทัวร์มาเป็นแพคเกจก็ไปถึงเกาะล้านจะทำอะไรบ้าง ทัวร์ก็จะชี้แจงไว้เสร็จแล้ว เมื่อถึงแล้วจะไปขึ้นพาราเซล ไปขึ้นเรือลากรัม ไปลงเรือดำน้ำ หรือไปกินอาหาร พอกินอาหารเสร็จ ก็จะพากันไปดูหินปะการังด้วยเรือประเภทไหนด แล้วก็ส่วนหนึ่งก็อาจจะไปตกปลา เกมตกปลาสนุก ๆ ก็คือปลาหน้าดิน ตัวปลาหน้าดินก็คือ ปลาตัวเล็ก ตกสนุก ๆ แล้วก็กลับ ส่วนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีปัญหา” (สนธิ บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“ประมาณ 80% เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ยอมรับความเป็นระบบระเบียบชาวต่างชาติยังมีอยู่ แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยวนี้ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวยอมรับว่าเรายังอ่อนภาษาอังกฤษอยู่ ตอนนี้แวงก็มีแนวทางการแก้ไข ก็คือ จัดอบรม และเสริมหลักสูตรเข้าไป ก็คือคนที่มาทำงานที่นี่อาจจะต้องเน้นภาษาอังกฤษและภาษาจีน เพราะคนที่มาท่องเที่ยวที่นี้ส่วนมากจะชาวจีนและชาวต่างชาติเยอะ” (สุรศักดิ์ จันทร์สมบุญ, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“สมัยนี้คนเห็นแก่ตัวเยอะ เมื่อสมัยก่อนนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกดี สัก 3-4 ปีที่แล้ว หาดตาแหวนนี้ดังที่สุดในโลกเกาะล้าน ดังในเรื่องสถานที่เที่ยวเรื่องความสะอาด หาดทรายขาว ถ้าพูดกันในเรื่องท่องเที่ยวหาดทรายขาว สะอาด เมื่อก่อนขุดไป 3 เมตร ยังไม่เจอความดำเลย สมัยนี้เอานิ้วจิ้มไปนิ้วแทบเน่า” (พิรุณ เข้มเพชร, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“เท่าที่ฟังดูก็ดูเหมือนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่ค่อยมีปัญหา คนไทยด้วยกันส่วนมากจะมีปัญหา บางทีดูในทีวีมาที่ว่าทำโฆษณามาก็ด้วยสวดยดี บางทีพอมาเห็นเขาก็ว่ามันนี่ด้วยเหรอ มีนั่นด้วยเหรอ เดียวนี้เขาก็มีการโปร โมตกันนี้ ที่เกาะนี้มีการใช้อินเตอร์เน็ตมันจะไร้มั้งที่ฝรั่งที่เขาเข้ามาบ้านอยู่ ต้องมีระเบียบ เขามีการกำหนดราคาไว้ เช่น อย่างเช่ามอเตอร์ไซค์ชั่วโมงละ 200 บาท เราก็ปล่อยให้แล้ว แต่เนี่ยอย่างถ้าคุณเป็นไกด์นี้บอกให้ฉันด้วยนี้เรื่องของเรื่องมันเป็นอย่างนี้ อย่างของเสียหายเราเรียก 500 บาท อย่างคนเขานำแวกมา ไม่เผื่อเขาก็ไม่ได้อีก” (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

“ปัจจุบันนักท่องเที่ยวขณะนี้ะ พอกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิและใช้หัวदनก็จะลดลงไปบ้าง แต่ขณะนี้จะมีโครงการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหลาย ๆ โครงการ จัดงานพืทยาปาร์ตี้

โดยเมืองพัทธยาแขวงเกาะล้านร่วมมือกับภาคเอกชน จัดที่หาดแสม ส่วนใหญ่จัดขึ้นบริเวณนี้”
(สมศักดิ์ จันทรชูทร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

ผลการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสอดคล้องกันว่า ส่วนมากเห็นด้วย ถ้าปฏิบัติได้ และทำให้อยู่ในสภาพเดิมพร้อมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้น รักษาไว้ให้ลูกหลานได้ท่องเที่ยวในอนาคต เพราะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป เพราะรายได้ส่วนมากมาจากการท่องเที่ยว

“ถ้าเราปฏิบัติได้และทำให้มันอยู่ในสภาพเดิมและปรับปรุงให้ดีขึ้นนี้ ให้อยู่ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลอดนี้ เชื่อว่าแหล่งท่องเที่ยวของเราจะติดอันดับอยู่ตลอด นักท่องเที่ยวส่วนมากไม่มีปัญหามากนัก เนื่องจากเขามาเที่ยวซึ่งได้รับคำแนะนำ การมาของเขามีจิตสำนึกว่าเขามาด้วยความงดงามไม่ใช่มาทำลาย เขาคงไม่อยากทำลาย และส่วนใหญ่ไม่ทำลาย” (สนธิ บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“เกาะล้านนี้ส่วนมากจะเน้นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่ได้ดูถูกศักยภาพของคนไทยนะ แต่จิตสำนึกที่มองดูชาวต่างชาติมีความห่วงใยมากกว่าเราแต่ตรงนี้เราไม่ได้ทอดทิ้งเราพยายามจัดโครงการอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึก หลังจากนั้นจะมีโครงการดึงดูดเชิญชวนนักท่องเที่ยวเน้นทางอนุรักษ์ทางธรรมชาติ” (สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“ตอนนี้แขกชาวต่างชาติบางหน้อย มันเป็นที่ลือบ้างอะไรบ้าง ไม่ทราบนะ ก็อ่านข่าวทุกวัน” (พิรุณ เข้มเพชร, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“ที่นี้ส่วนมากรายได้มาจากการท่องเที่ยว อาชีพประมงเหลือไม่ถึงสิบเปอร์เซ็นต์เองนะ ตอนนี้เน้นนักท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวก็กระทบกันไปหมด” (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

“มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็พยายามจะจัดทำโครงการที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีตลอดไป และอีกอย่างทั้งบนบก บนฝั่ง สำนักงานแขวงเกาะล้านห้ามนำเอาสารเคมีเข้ามาใช้ในเกาะล้าน ห้ามฉีดหญ้า มีการห้ามนำเอาสารเคมีเข้ามา เพราะว่าถ้าไม่มีสารเคมีส่วนอื่นที่จะทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็ลดลง ต้องประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยด้วยต้องร่วมกันอนุรักษ์ จะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ยั่งยืนตลอดไป” (สมศักดิ์ จันทรชูทร, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

ผลการศึกษาจากข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความสอดคล้องกันว่า แนวทางในการพัฒนาควรมีการปลูกปะการังเทียม ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ควรมีทุนบอกจุดที่จอดเรือ บอกจุดว่ายน้ำ ทุนกันขยะให้เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนควรมีโครงการสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง และสื่อเองก็ควรให้ข่าวในทางที่ส่งเสริมไม่ควรนำเสนอข่าวในแนวทางที่ทำให้การท่องเที่ยวแย่ลงกว่าเดิม ตลอดจนถ้าประชาชน นักท่องเที่ยวและภาคเอกชนไม่ให้ความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

“ก็อยากจะให้เจ้าหน้าที่ลงไปดำเนินการจัดขอบเขต ตรงไหนเป็นที่อนุรักษ์ปะการังที่หาดูได้ยาก แล้วก็น่าจะควรมหาทดแทน ก็คือ ทำปะการังเทียม แล้วก็จัด โซนให้ชัดเจน โซนไหนที่ให้เรือจอดได้ โซนไหนเป็นสถานที่ลงไปดำน้ำได้ให้มันชัดเจน ปะการังจะได้ไม่เสียหายมากกว่านี้” (สนธิ บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“แขวงเกาะล้านมีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก คอยจัดระเบียบ เรามีเจ้าหน้าที่ดูแลในด้านนี้ มีเจ้าหน้าที่เทศกิจ มีเจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัย เจ้าหน้าที่เทศกิจก็มีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก คอยจัดระเบียบคอยดูแลอยู่บนหาดอยู่บนบก ส่วนเจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัยนี้ เราดูแลอำนวยความสะดวกในการดูแลความปลอดภัยทางทะเล มีเรือยางเกาะแก่ง เรือไฟเบอร์การ์ด มีเรือที่คอยดูแลค่อนข้างจะใกล้ชิด เท่าที่สังเกตดูนะหาดตาแหวนจะมีทุนป้องกันอันตรายต่อชีวิต จะมีทุนว่ายน้ำ ทุนกันขยะก็คือป้องกันขยะที่เข้ามาน้อยมาก ส่วนเรือที่จะเข้ามาไม่อนุญาตให้เข้าเลย อนุญาตให้เข้ามาสงได้ เฉพาะเป็นช่วงเวลา และห้ามจอดในบริเวณชายหาด เพราะว่ามันท่องเที่ยวจะมีความปลอดภัยสูง ปัจจุบันแขวงเกาะล้านมีโครงการเยอะมาก ๆ แต่ละโครงการค่อนข้างจะระแวงระวัง และพยายามรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง เกี่ยวกับเกาะล้านนี้เราต้องระวังอย่างหนัก เพราะว่าในอนาคตจะมีภาคเอกชนเข้ามาทำลายทรัพยากรทางด้านหินทางด้านปะการัง แต่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่าไม่มีเพราะเฝ้าระวังและปลูกจิตสำนึกอย่างดี” (สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“พูดยาก มันไม่เหมือนสมัยก่อน การท่องเที่ยวสมัยก่อนบริการแบบท่องเที่ยวแบบบริการ 100% เต็มนี้พูดยาก สมัยนี้ตัวใครตัวมัน เมื่อก่อนนั้นแขกเข้าร้าน แยกทำอะไร ดูปะการังทุกอย่างบริการเขาอย่างดี ราคาที่ข้อมเขี้ยว สมัยนี้ก็ดูเฉพาะของใครของมัน เช่น ร้านอาหารก็ร้านอาหาร เรือกระจกก็เรือกระจก เต็มผ้าใบก็ดูเฉพาะเต็มผ้าใบ ไม่เหมือนกันแล้ว สมัยนี้เป็นของใครของมัน สมัยนี้ไม่เหมือนกันแล้ว เมื่อก่อนจะจอยกัน คนเราต้องช่วยกัน แบบความสะอาดความสกปรกมันบ้านเรานะ ถ้าเราไม่รักษาบ้านเราแล้วใครจะรักษา แบบแขกมาเที่ยวนี้ คนไทยพูดยาก

นักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ชอบทำสกปรกเวลาบางที่เดินก็โยนของทิ้ง นักท่องเที่ยวต่างชาติมีระเบียบกว่าอย่างสิ่งแวดล้อมอีกอย่าง เรื่องเสียงดังหนวกหูนี้ คนต่างชาติเขามาเที่ยวบ้านเรา เขาเอาเงินมาทิ้งบ้านเรา เอาเงินมาช่วยเรา เขาหนีตึก ราบ้านช่อง เสียงดัง แอ๊ด แล้วมาเจอแบบนี้ หนีเสียปะจระเข้ ดีครับ แต่ตอนนี้แขกชาวต่างชาติบางหน้อย มันเป็นที่ลือบ้างอะไรบ้างไม่ทราบนะ ก็อ่านข่าวทุกวัน น้อยครั้งน้อย อยากให้ฟื้นฟูทั่วเกาะล้านแหละครับ ผมว่าความเจริญเข้ามาแล้ว มันปวดหัวนี้เรื่องจริง ๆ ครับ คือ พวกกันไม่รู้เรื่อง บางทีทางราชการเข้ามา ทางชาวบ้านปรับตัวไม่ทัน อย่างถ้าปรับตัวทันทีก็อวยยังชั่วหน้อยทุกวันนี้ ชาวบ้านกับทางราชการยังไม่ถูกกันเท่าไรนะ ตอนนี้แต่ช่วยดูแลหาดตาแหวน ต้นกำเนิดหรือเรื่องแผนการท่องเที่ยว เพราะตอนนี้อยู่ได้เพราะหาดตาแหวน” (พิรุณ เข้มเพชร, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

“บางสิ่งบางอย่างที่ทำให้เกาะล้านบางอย่างฟังเสียงชาวบ้านมันไม่ตรงกับจุดประสงค์ของชาวบ้านที่เขาต้องการ พูดแบบภาษาชาวบ้านนะ ที่ฟังชาวบ้านตาสีตาสาเขาพูดกันนะ เอะสิ่งนี้ไม่จำเป็นทำไม ทำไปแล้วทำไมก็ไม่มีความประโยชน์ต่อชาวบ้านต้องการ ผมไม่ได้ว่านะ ชาวบ้านเขาว่าสิ่งที่ทำไม่จำเป็นทำไม ทำไปก็ไม่ดีเป็นแค่ชาวบ้านธรรมดาเอง” (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

“ถ้าเฉพาะข้าราชการอย่างเดียวถ้าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือไม่สามารถที่จะอนุรักษ์ได้ ซึ่งแถวนี้จะมีการประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงการเรารักเกาะล้านให้ชาวเกาะล้านร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี ยกตัวอย่างเรื่อง การทิ้งขยะ ตั้งแต่หัวหน้าแขวงเกาะล้านคุณสุธรรมเข้ามาอยู่นะครับ ลดลงไปเยอะ สาเหตุจากความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี และนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว ก็จะต้องประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ชาวบ้านพร้อมนักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถ้าชาวบ้านและนักท่องเที่ยวไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งทางราชการมีกำลังอยู่น้อยนิด ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้เลย ต้องประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยด้วยต้องร่วมกันอนุรักษ์ จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ยั่งยืน” (สมศักดิ์ จันทรวงศ์, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า

1. ควรพัฒนาบุคลากรที่ไปดูแลรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาเชิงอนุรักษ์ของหาดตาแหวน หรือว่าภูเขา และที่ปะการัง หรือแหล่งที่มีปลาชุกชุม

2. แขวงเกาะล้านได้จัดโครงการจะระแวงระวัง และพยายามรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการเฝ้าระวัง เกี่ยวกับเกาะล้านนี้เราต้องระวังอย่างหนัก เพราะว่าในอดีตจะมีภาคเอกชนเข้ามาทำลายทรัพยากรทางด้านหินทางด้านปะการัง แต่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่าไม่มี เพราะเราเฝ้าระวัง และปลูกจิตสำนึกอย่างดี

3. อยากให้หน่วยงานราชการและภาคเอกชนก็ได้ทำให้เกาะล้านบูมขึ้นอีก

4. บางสิ่งบางอย่างที่ไม่ตรงกับจุดประสงค์ความต้องการของชาวบ้านก็ไม่น่าจะทำ และจัดสร้าง

5. แขวงเกาะล้านจะมีการจัดทำแพงกัน และแผนอพยพชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวปลอดภัยที่สุด

ควรพัฒนาบุคลากรที่ไปดูแลรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาเชิงอนุรักษ์ของหาดตาแหวน หรือว่าภูเขา และที่ปะการัง หรือแหล่งที่มีปลาชุกชุม น่าจะจัดเจ้าหน้าที่เข้าลงไปดูแล อย่างน้อยก็อยากจะฝากถึงนักท่องเที่ยวที่จะไปเที่ยวเกาะล้าน ก็อยากจะให้ปฏิบัติถูกต้องปฏิบัติให้อยู่ในเชิงอนุรักษ์ ไม่ต้องบอกก็รู้ว่า อนุรักษ์ คืออะไรคงไม่ต้องอธิบายก็คงรู้ เพราะว่าได้ทะเลนั้นก็จะมีปลาเล็ก ปลาน้อย มีหินปะการังสิ่งเหล่านี้อยากจะอนุรักษ์ไว้ให้ในอนาคต หรือเพื่อการท่องเที่ยวที่ดี ถ้าเราไปแล้วไปทำลายชิ้นหนึ่งหลายราย ๆ เข้า ก็ทำลายทรัพยากรก็จะหมดไป ความสวยงามของเกาะล้านก็จะหายไป และการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาและเมืองไทยก็จะหมดไป ก็อาจจะลดน้อยหายไป เพราะเราไปเที่ยวที่ไหนแล้วไปทำลาย การท่องเที่ยวก็ไม่เจริญขึ้น (สนิท บุญมาฉาย, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

แขวงเกาะล้านมีโครงการเยอะมาก ๆ แต่ละโครงการค่อนข้างจะระแวงระวัง และพยายามรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการเฝ้าระวัง เกี่ยวกับเกาะล้านนี้เราต้องระวังอย่างหนัก เพราะว่าในอดีตจะมีภาคเอกชนเข้ามาทำลายทรัพยากรทางด้านหินทางด้านปะการัง แต่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่าไม่มี เพราะเราเฝ้าระวังและปลูกจิตสำนึกอย่างดี (สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

หน่วยงานราชการและภาคเอกชนก็ได้ ขอให้เกาะล้านเราบูมขึ้นแบบ 3-4 ปีที่แล้วดีกว่าทางไหนก็ได้ ทางภาครัฐหรือเอกชนก็ได้ (พิรุณ เข้มเพชร, สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2548)

บางสิ่งบางอย่างที่ทำที่เกาะล้านบางอย่างฟังเสียงชาวบ้านมันไม่ตรงกับจุดประสงค์ของชาวบ้านที่เขาต้องการ บางทีผมพูดแบบภาษาชาวบ้านนะ อะตรงนั้นที่ฟังชาวบ้านตาเสีตาสาเขาพูดกันนะ อะสิ่งนี้ไม่จำเป็นทำไม ทำไปแล้วทำไมก็ไม่มีประโยชน์ต่อชาวบ้านต้องการ ผมไม่ได้ว่านะ ชาวบ้านเขาว่าสิ่งที่ทำไม่จำเป็นทำไม ผมพูดไปก็ไม่ตีผมชาวบ้านธรรมดาเอง (สมปอง ผลคำ, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

แขวงเกาะล้านกำลังจะทำแผน ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์นั้นนะ ซึ่งขณะนี้การเตือนภัยยังไม่มี แต่ถ้ารู้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ก็จะมีการจัดทำแผนอพยพชาวบ้านและนักท่องเที่ยวไปอยู่ที่จุดปลอดภัยมากที่สุด ซึ่งขณะนี้กำลังทำแผนอยู่นะ มีการเตรียมการอยู่ ผมดูในข่าว 100 ปีน่าจะเกิดขึ้นสักครั้งหนึ่ง ถ้ามีเหตุการณ์ ผมเคยไปดูตะกั่วป่า ฟังงา น้ำแห้งประมาณ 20 นาที ชาวมอญเกนไม่มีใครตายสักคนเดียว เขารู้ว่าถ้าน้ำแห้งจะมีภัยมากินคน เขาหนีขึ้นไปหมดเลยไม่มีคนตาย แต่คนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศบางส่วนเขาไม่รู้ อย่างนี้ถ้าเกิดเหตุอย่างนั้นน้ำแห้งภายในเร็วมาก เยอะมากประมาณ 20 นาที ก็คงอพยพหนีขึ้นไป ต้องหาจุดที่ปลอดภัยมากที่สุด อีกอย่างหนึ่ง พายุจะเขาทางภาคใต้ เขาก็อพยพ พวกเราอย่างไม่มีสิ่งเตือนภัย แต่ทางภาครัฐบาลคงมีระบบเตือนภัยที่ดี คงทำให้ปลอดภัยมากขึ้น (สมศักดิ์ จันทรวงศ์, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2548)

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของสภาพทรัพยากรได้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและปัจจุบัน พบว่า สภาพในอดีตนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์ของปะการังและธรรมชาติที่สวยงามมากที่สุดและมากกว่าในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้าน พบว่า ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดจากเรือท้องกระจกขนาดใหญ่เฉี่ยวชนปะการัง การจอดเรือในที่ห้ามจอด น้ำเสียที่ปล่อยจากบ้านเรือน ร้านอาหาร และมาจากการกระทำของมนุษย์ แต่ sea walking ทำให้เสียหายน้อยมาก

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน พบว่า ส่วนมากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่างชาติจะห่วงหาเหวี่ยงและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชาวไทย

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน พบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพราะจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน แนวทางในการพัฒนาควรมีการปลูกปะการังเทียม ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ควรมีหุ่นบอกจุดที่จอดเรือ บอกจุดว่าน้ำ ทุ่นกันขยะให้เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนควรมีโครงการสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง และสื่อเองก็ควรให้ข่าวในทางที่ส่งเสริมไม่ควรนำเสนอข่าวในแนวทางที่ทำให้การท่องเที่ยวแย่ลงกว่าเดิม ตลอดจนถ้าประชาชน นักท่องเที่ยวและภาคเอกชนไม่ให้ความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน สรุปได้ว่า

1. ควรพัฒนาบุคลากรที่ไปดูแลรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาเชิงอนุรักษ์ของหาดตาแหวน หรือว่าภูเขา และที่ปะการัง หรือแหล่งที่มีปลาชุกชุม
2. แขวงเกาะล้านได้จัดโครงการจระเข้ระเว้ง และพยายามรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการเฝ้าระวัง เกี่ยวกับเกาะล้านนี้เราต้องระวังอย่างหนัก เพราะว่าในอดีตจะมีภาคเอกชนเข้ามาทำลายทรัพยากรทางด้านหินทางด้านปะการัง แต่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่าไม่มี เพราะเราเฝ้าระวังและปลูกจิตสำนึกอย่างดี
3. อยากให้หน่วยงานราชการและภาคเอกชนก็ได้ทำให้เกาะล้านบูมขึ้นอีก
4. บางสิ่งบางอย่างที่ไม่ตรงกับจุดประสงค์ความต้องการของชาวบ้านก็ไม่น่าจะทำ และจัดสร้าง
5. แขวงเกาะล้านจะมีการจัดทำแผนกัน และแผนอพยพชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวปลอดภัยที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านในครั้งนี้ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายหัวข้อสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ความแตกต่างของสภาพทรัพยากรใต้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า สภาพในอดีตนั้นจะมีความอุดมสมบูรณ์ของปะการังและธรรมชาติที่สวยงามมากที่สุดและมากกว่าในปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของวิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2545, หน้า 57) กล่าวว่าในช่วงที่ผ่านมามองเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโตและทำรายได้สูงสุดเป็นที่คาดการณ์ว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2542 นี้ การท่องเที่ยวจะทำรายได้เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณและเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก เป็นที่น่าสังเกตว่ายิ่งการท่องเที่ยวเติบโตมากขึ้นเท่าไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมก็มากขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางบวกและทางลบ ตัวอย่างผลกระทบในทางบวก เช่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการบำรุงรักษาและคงอยู่ของโบราณสถาน โบราณวัตถุ การพัฒนาอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนรักษาพันธุ์สัตว์ สวนสาธารณะ การคุ้มครองปะการัง และการอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามผลกระทบในทางลบก็เกิดขึ้นด้วย เช่น

การท่องเที่ยวเป็นการทำลายความสวยงามตามธรรมชาติทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ ทางน้ำ ทางเสียง การทำลายสภาพแวดล้อมของป่าและพันธุ์ไม้ การแพร่เชื้อโรคต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลบริเวณเกาะล้าน

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดจากเรือท่องเที่ยวขนาดใหญ่ เชื้อชวนปะการัง การจอดเรือในที่ห้ามจอด น้ำเสียที่ปล่อยจากบ้านเรือน ร้านอาหาร และมาจากการกระทำของมนุษย์ แต่ sea walking ทำให้เสียหายน้อยมาก ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 8 ของไทย จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่า “คน” เป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ และในกรอบแนวความคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดเป้าหมายว่า “ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระเบียบและเกิดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 2-3) และสอดคล้องกับการวิจัยของนฤมล กรณิณันท์ (2541) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง ซึ่งศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวชมปะการัง ผลการวิจัยพบว่า sea walking เป็นการท่องเที่ยวแบบเดินใต้ทะเล ทำให้เกิดการแตกหักของปะการังและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นับเป็นจำนวนครั้งน้อยมาก เพราะบนทางเดินมักจะเป็นพื้นทรายไม่ค่อยมีปะการังหรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ระหว่างทางแต่ที่ต้องระมัดระวังตรงที่อาจจะมีการคัดแปลงทางเดิน โดยการขุดย้ายปะการังออกจากทางเดินเพื่อความสะดวกและปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวิธีไม่ถูกต้อง ทำให้มีโอกาสนในการสัมผัสกับปะการังมากขึ้น นอกจากผลกระทบโดยตรงจากการสัมผัสแล้วยังมีผลกระทบอื่น ๆ อันได้แก่ การฟุ้งกระจายของตะกอนทราย การให้อาหารปลาทำให้พฤติกรรมของปลาเปลี่ยนไป และทำให้ความหลากหลายของชนิดปลาลดลง การขีดเขียนลงบนก้อนหิน ปะการัง การเก็บปะการัง และสอดคล้องกับที่บริษัท เทสโก้ จำกัด (2546) โครงการสำรวจและติดตั้งระบบป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวใต้ทะเลและระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อกิจกรรมกีฬาทางน้ำ บริเวณเกาะล้านและหมู่เกาะใกล้เคียง ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของความเสื่อมโทรมมาจาก การทิ้งสมอเรือลงบนหรือใกล้แนวปะการัง การเหยียบย่ำลงบนแนวปะการังของนักท่องเที่ยว การเก็บปะการังเพื่อเป็นของที่ระลึกหรือจำหน่าย ชาวประมงระเบิดจับปลาในแนวปะการัง การทิ้งมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำมันลงในทะเล การระบายมลภาวะของเสียจากการก่อสร้างลงทะเล ขาดบุคลากรและงบประมาณในการดูแลป้องกันแนวปะการัง บทลงโทษผู้กระทำผิดไม่รุนแรงเพียงพอ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะล้าน

จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะวางแผนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชาวไทย ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 8 ของไทย จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่า “คน” เป็นจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ และในกรอบแนวความคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีการกำหนดเป้าหมายว่า “ให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระเบียบและเกิดความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 2-3)

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพราะจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากจำนวนวันหยุดของประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้วมีเพิ่มมากขึ้น รสนิยมที่เปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวที่มีความตระหนักในปัญหาสภาพแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมที่เป็นธุรกิจมีสูตรในการเสนอขายสินค้าที่ดีที่สุดและทำกำไรสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ และมีมาตรฐานการบริการสูงเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกที่สบายเหมือนได้อยู่บ้านของตัวเองได้เปลี่ยนมาเป็นท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ผลกำไรมิได้ขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ (Poon, 1994) หลีกเลี่ยงการเดินทางร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะมุ่งแสวงหาประสบการณ์จากธรรมชาติ มีความเอื้ออาทรต่อสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติ จากการสำรวจของผู้โดยสารนานาชาติของรัฐบาลอังกฤษพบว่า จำนวนคนใน สหราชอาณาจักรที่เดินทางท่องเที่ยวในเทศกาลวันหยุดโดยมิได้ไปกับกลุ่มนำเที่ยวได้เพิ่มขึ้นจาก 7.7 ล้านคน มาเป็น 13.7 ล้านคนในช่วงทศวรรษ 1980 และจากการศึกษาการท่องเที่ยวของออสเตรเลีย (Hui, 1990) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ชอบการท่องเที่ยวสีเขียวพัก โรงแรมเล็ก ๆ บ้านพักสำหรับนักเดินทางหรือเคบินสนใจที่จะเยี่ยมชมธรรมชาติและวัฒนธรรมและหลีกเลี่ยงแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ในสหรัฐอเมริกา คนอเมริกัน 29 ล้านคนได้เดินทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 310 ล้านครั้ง ในปี ค.ศ. 1980 และตัวเลขนี้รวมถึงนักท่องเที่ยว 4 ล้านคนที่อเมริกากลางและใต้ คอสตาริกามีอุทยานการท่องเที่ยวที่สำคัญและอยู่บนพื้นที่ของระบบอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นระบบที่ดีที่สุดใน

ลาตินอเมริกา มีพืชและสัตว์ที่เด่น ๆ อยู่มากมาย ซึ่งเกือบถึงร้อยละ 5 ของความหลากหลายทางชีวภาพทั่วโลก และได้รับการอนุรักษ์และคุ้มครองอย่างจริงจังทำให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งเงินตราต่างประเทศใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศนอกจากจะมีอุทยานแห่งชาติ 16 แห่ง และเขตคุ้มครองสัตว์ป่าของรัฐบาลแล้ว ยังมีอุทยานที่เป็นของเอกชนอีก 15 แห่ง ซึ่งได้นำมาใช้ในด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นอกจากนี้จากการสำรวจของศูนย์ข้อมูลการเดินทางในสหรัฐของสมาคมอุตสาหกรรมการเดินทางของสหรัฐอเมริกา ได้คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปี ค.ศ. 1995 ถึง 43 ล้านคน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourist) มักจะมีอายุมากกว่าผู้ที่ชอบไปกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ๆ มีอายุระหว่าง 45-64 ปี มีวันหยุดมากกว่า 1 ครั้งใน 1 ปี และเป็นชนชั้นกลางขึ้นไป จึงมีฐานะดี และมีความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์อย่างจริงจัง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเหล่านี้นิยมไปเที่ยวมักจะมีสิ่งดึงดูดทางธรรมชาติในประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก และสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2544) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวยังมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้าน

จากการศึกษาพบว่า แนวทางในการพัฒนาควรมีการปลูกปะการังเทียม ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ควรมีทุนบอกจุดที่จอดเรือ บอกจุดว่ายน้ำ ทุนกันขยะให้เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดจนควรมีโครงการสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง และสื่อเองก็ควรให้ข่าวในทางที่ส่งเสริมไม่ควรนำเสนอข่าวในแนวทางที่ทำให้การท่องเที่ยวแย่ลงกว่าเดิม ตลอดจนถ้าประชาชน นักท่องเที่ยวและภาคเอกชน ไม่ให้ความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ดังที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า บทบาทของเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และบทบาทของภาครัฐหรือผู้นำเที่ยว มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะจะเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้ในแผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือว่าเป็นความล้มเหลวของประสบการณ์ที่ผ่านมา และน่าจะใช้เป็นบทเรียนในการสร้างสรรค์อนาคตของอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวให้ยืนยาวยาวนานเท่านั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของไวลเลอร์และเดวิส (Weiler & Davis, 1993) ได้ทำการศึกษาด้านการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสังคมในออสเตรเลียจะกระทำเพื่อให้การนำเที่ยวนั้นดำเนินไปอย่างเหมาะสม โดยพบว่า ในการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมนั้น ผู้นำเที่ยวควรจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และไม่ใช้ประโยชน์จากระบบอนุรักษ์จนเกินความสามารถที่ระบบอนุรักษ์จะรองรับไว้ได้ การประชาสัมพันธ์ในเอกสารแผ่นพับจะเน้นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และใช้วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแนวใหม่ด้วยวิธีการบูรณาการ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2544) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์และก่อนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาสามารถนำมาเสนอแนะข้อคิดเห็น สำหรับการดำเนินนโยบายและมาตรการของรัฐดังนี้

1. ด้านการบริหาร ควรจัดให้มีการบริหารมีอำนาจอย่างเด็ดขาด สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน และควรมอบอำนาจให้ฝ่ายจัดการอย่างเต็มที่ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน
2. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรพัฒนาบุคลากร โดยให้มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจหน้าที่และปฏิบัติงานได้ตรงตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งและรอบรู้ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง ตลอดจนจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับบุคลากรและครอบครัว
3. ด้านภาษา จัดให้มีการฝึกอบรมภาษาต่าง ๆ ให้ตรงกับภาษาของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่หลากหลาย
4. ด้านการจัดการทรัพยากร ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรใต้ทะเลแก่บุคลากรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเกาะล้าน เพื่อจะได้ปฏิบัติตัวได้ถูกต้องเมื่อพบเห็นทรัพยากรเหล่านั้น เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากร

5. ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการจัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ว่าเขตใดเป็นเขตอนุรักษ์ เขตใดเขตหวงห้าม เขตใดเข้าไปท่องเที่ยวได้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรควรปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อที่จะประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบได้อย่างถูกต้องแท้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ปัญหาด้านการบริหาร ต้องมีการให้อำนาจเบ็ดเสร็จที่หัวหน้าสำนักงานแขวงเกาะล้านอย่างเต็มที่ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน แต่สามารถควบคุมดูแลได้

2. ด้านการพัฒนาบุคลากร ต้องมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจหน้าที่และปฏิบัติงานได้ตรงตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งและรอบรู้ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง และควรเลือกบุคลากรที่มีความเสียสละอุทิศเวลาให้กับงานไม่แสวงหาผลประโยชน์จากสภครณ์ มีสุขภาพแข็งแรง คล่องตัว สามารถไปปฏิบัติงานนอกสถานที่ได้ และควรศึกษาระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

3. ด้านการจัดการทรัพยากร ต้องมีการสำรวจทำแผนที่ทรัพยากรใต้ทะเล และบนฝั่งบริเวณเกาะล้าน โดยละเอียด อยู่สม่ำเสมอ เพื่อศึกษาถึงผลกระทบในแต่ละช่วงเวลา เพื่อเปรียบเทียบผลกับอดีตเพื่อจะให้เห็นถึงสภาพจริงในปัจจุบัน

4. ด้านการประชาสัมพันธ์ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้และครอบคลุมทุกพื้นที่ และควรทำสัญลักษณ์ด้วยว่าเขตใดเป็นเขตอนุรักษ์ เขตใดเขาไปท่องเที่ยวได้ เขตใดหวงห้าม พร้อมทั้งระบุกฎเกณฑ์และโทษของผู้ที่ฝ่าฝืน ไว้ให้ละเอียดและเห็นได้เด่นชัด ง่ายต่อการพบเห็น โดยอาจจะทำเป็นป้ายโฆษณา หรือบอร์ดต่าง ๆ และควรมีไว้หลาย ๆ ป้าย และหลาย ๆ บอร์ด ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวិจัยต่อไป

ควรศึกษาจากมัคคุเทศก์ ผู้นำเที่ยว และบริษัทนำเที่ยวถึงการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวว่าอยู่ในรูปแบบใด ใช้ภาษาใด มีพฤติกรรมอย่างไร และมีวิธีการจัดการ มีมาตรการในการควบคุมและให้ความรู้แก่ผู้มาท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อจะได้ทราบผลถึงปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยว ซึ่งภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาวางนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพการท่องเที่ยวที่เป็นจริงได้

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2545 ก, มกราคม-มีนาคม). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *จตุรัสการท่องเที่ยว*, 18(1), 14-17.
- _____. (2545 ข). เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545 (หน้า 9-16), วันที่ 7-9 มีนาคม 2545 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- นฤมล กรณตินันท์. (2541). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อปะการัง ซึ่งศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวชมปะการัง. ม.ป.ท.
- บริษัท เทสโก้ จำกัด. (2546). โครงการสำรวจและติดตั้งระบบป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวใต้ทะเลและระบบรักษาความปลอดภัยเพื่อกิจกรรมกีฬาทางน้ำ บริเวณเกาะล้านและหมู่เกาะใกล้เคียง. ชลบุรี: บริษัท เทสโก้ จำกัด.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2544). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. เชียงใหม่: สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภราเดช พัทม์วิเชียร. (2546, มกราคม-มีนาคม). วิสัยทัศน์และแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว. *จตุรัสการท่องเที่ยว*, 21(1), 6-19.
- วรรณพร วัฒนชานุกร และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (2543). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: Ecotourism*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพชรธัมมะ. (2545). การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *วารสารนักบริการ*, 17(2), 57-62.
- วีระศักดิ์ สาเลชกานนท์. (2544). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. *สื่อมวลชนปริทัศน์*, 12(23), 68.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สนธิ บุญมาฉาย. (2548, 5 มีนาคม). สัมภาษณ์.

สนิท บุญมาฉาย. (2548, 5 มีนาคม). สัมภาษณ์.

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร ศรีอัยทอง. (2545). *รายงานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมปอง ผลคำ. (2548, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.

สมศักดิ์ จันทร์ชูทร. (2548, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.

สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์. (2548, 5 มีนาคม). สัมภาษณ์.

Adhikary, M. (1995). *"Management of Ecotourism" Ecotourism : Concept, Design, and Strategy*. Bangkok : Srinakarinwirot.

Hui, J. (1990). *Tourism banks study*. Australia : Joseph Banks Group.

Blaikie, P. (1985). Two faces of ecotourism. *Audubon*, 92(2), 6.

Cohen, E. (1978). The impact of tourism on the physical environment. *Annals of Tourism Research*, 5, 215-237.

Hohenegg, L. (1989). *Personal communication*. n.p.

Munt, I. (1993). *Ecotourism gone away, report on the Americas*. n.p.

Sherman, P. B., & Dixon, V. A. (1991). The economics of nature tourism : Determining if it pays. In nature tourism (pp. 89-131). Washington : Island Press.

Sisman, R. (1994). Tourism : Environmental relevance. In E. Catar, & G. Lowman, (eds.), *Ecotourism*, (pp. 58-67). Chichester : John Wiley and Sons.

Smith, V. L., & Eadington, W. R. (1994). *Tourism alternative*. Chichester : John Wiley and Son.

Wells, M. (1993). Neglect of biological riches : The economics of nature tourism in Nepal. In *Biodiversity and Conservation* (p. 329). n.p.

Wood, K., & House, S. (1992). *The good tourist*. London : Mandarin paperbacks.

Weiler, B., & Davis, D. (1993, April). An exploratory investigation into the roles of the nature-based tour leader. *Tourism management*, 13, 91-98.

Poon, A. (1994, April). The tourism revolution. *Tourism Management*, 15, 91-92.

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ก

ข้อมูลการสัมภาษณ์

สนิท บุญมาฉาย ผู้ประกอบการเรือ ประกอบการเรือประมาณ 20 ปี

ผู้สัมภาษณ์ - บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ปฏิบัติตามระเบียบของเมืองพัทยา ของผู้ดูแลท้องถิ่นนั้น ๆ ก็ตามที่ประกาศ ผู้ประกอบการเรือเองก็ต้องปฏิบัติตาม ต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว ก็คือเขตหวงห้าม ถ้าอันตรายของเรือจะทำความเสียหายต่อปะการัง และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่วนนั้นก็ห้ามไม่มีการให้นำเรือเขาไป

ผู้สัมภาษณ์ - ประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็จะทำตามที่เมืองพัทยากำหนด ไม่มีอะไรมาก ก็อย่างที่บอกพัทยาไม่มีอะไรมากนัก ทำอย่างไรแขกอย่างทิ้งขยะลงทะเล ทำอย่างไรให้สภาพหาดทรายคงสภาพความสะอาด ไม่ให้ถูกทำลาย รักษาสภาพหาดให้สะอาดและไม่ทำถูกทำลาย อยากเห็นสภาพสิ่งเหล่านั้นคงไว้ จะได้แนะนำนักท่องเที่ยวได้ และอยากจะให้บริการนักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบเราก็ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ เราก็จะประชาสัมพันธ์ว่าต้องทำอะไร มาถึงพัทยา ๆ จะมีอะไรอยู่บ้าง จะได้อะไร เที่ยวทะเลได้อย่างไร และควรกระทำอย่างไร ดำน้ำ ตกปลา ดูหินปะการัง ดำน้ำก็ไม่ควรไปจอดเรืออยู่ใกล้ปะการัง หรือไม่ควรเก็บปะการังขึ้นมาส่วนนี้จะต้องแนะนำนักท่องเที่ยวด้วย สิ่งเหล่านั้นไม่เอาขึ้นมาก็จะไม่เสีย อนาคตก็จะไม่เหลือ

ผู้สัมภาษณ์ - จากสภาพของทรัพยากรในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - อดีตนั้นสภาพปะการัง ยกตัวอย่าง หินปะการังสวย ปลาขนาดเล็กสวยงามมีมาก และปะการังมีมารอบเกาะล้าน แต่เมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว แต่ว่าหลังจากนั้นมีผู้ประกอบการหลายอาชีพที่เข้าไปทำผลประโยชน์คือไปหาหินกับปะการัง ยกตัวอย่าง เรือดำน้ำ เรือซีวอกเกอร์ ก็จะไปจัดหิน ไปตกแต่งสถานที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวลงไปเดินชมความสวยงามของสิ่งของตัวเองทำไว้ แต่ว่าสวยก็สวยแต่มันไม่ใช่สิ่งที่เป็นธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งก็คือ เรือดำน้ำ เรียกว่าเรือกระจก เรือนนทอง เรือกระจก ซึ่งอดีตจะเป็นเรือหางยาว กินน้ำไม่ลึกเกิน 30 ซม. ซึ่งน้ำไม่ลึกก็ไม่ทำให้เสียหาย แต่ว่าพอเรือพวกนั้นหมดไป ต่อมาผู้ประกอบการนายทุนใหญ่ ๆ ก็จะนำเรือขนาดใหญ่ ๆ เข้ามาพอกูไกล ๆ ไม่เห็นก็เข้าไปใกล้ ๆ ก็จะไปกระทบจนกระทั่งปะการังเสียหาย ปัจจุบันนี้ความสวยงามของหินปะการัง บัดนี้ลดลงไปมาก เนื่องจากผู้ประกอบการหลายรายไปดำน้ำแล้วก็เห็นแก่ตัว ดำน้ำแล้วแต่งสถานที่ดำน้ำ หรือเอาเรือท้องกระจกขนาดใหญ่ไปวิ่งแล้วเที่ยวชนปะการังทำให้ความงดงามบางส่วนหายไป

ผู้สัมภาษณ์ - การแก้ไขปัญหา

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ประกอบการที่นำเรือเข้าไปใกล้ปะการัง แต่ว่าเวลาดำเนินการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการไปตรวจสอบเรือพวกนี้ก็ไม่ได้เข้าไปใกล้หรือไปเกี่ยวไปโดนปะการังให้เห็นต่อหน้าก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้

ผู้สัมภาษณ์ - นอกจากเรือที่เป็นสาเหตุของการทำลายแล้วยังมีปัญหาอะไรอีก

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็มีผู้ประกอบการและชาวประมงเรือเล็กที่เข้าไปชูดหอย ชาวประมงก็อยากได้หอยแต่หอยจะอยู่ได้หินปะการังขนาดใหญ่ เขาก็อยากได้หอยก็ไปชูด แต่ไปโดนปะการังเขาก็ทำให้ปะการังแตกหักหรือว่า โคนลงมา นั่นก็ทำให้เสียหายมาก

ผู้สัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวเป็นส่วนบ้างไหมคะอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวส่วนมาก ไม่มีปัญหามากนัก เนื่องจากเขามาเที่ยวซึ่งได้รับคำแนะนำ การมาของเขามีจิตสำนึกว่าเขามาดูความงดงามไม่ใช่มาทำลาย เขาคงไม่อยากทำลายและส่วนใหญ่ไม่ทำลาย

ผู้สัมภาษณ์ - แนวความคิดของท่านต่อการพัฒนา

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็อยากจะให้เจ้าหน้าที่ลงไปดำเนินการจัดขอบเขต ตรงไหนเป็นที่อนุรักษ์ปะการังที่หาอยู่ได้ยาก แล้วก็น่าจะควรมหาทดแทน ก็คือ ทำปะการังเทียม แล้วก็จัดโซนให้ชัดเจน โซนไหนที่ให้เรือจอดได้ โซนไหนเป็นสถานที่ลงไปดำน้ำได้ให้มันชัดเจน ปะการังจะได้ไม่เสียหายมากกว่านี้

ผู้สัมภาษณ์ - ในภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจดีขึ้นหรือเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ถูกต้อง ถ้าเราปฏิบัติได้และทำให้มันอยู่ในสภาพเดิมและปรับปรุงให้ดีขึ้นนี้ ให้อยู่ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลอดนี้ เชื่อว่าแหล่งท่องเที่ยวของเราจะติดอันดับอยู่ตลอด

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพตอนนี้คิดว่าควรมีการพัฒนาในด้านใด

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - พัฒนาคูคลองที่ไปดูแลรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาเชิงอนุรักษ์ของหาดตาแหวน หรือว่าภูเขา และก็ปะการัง หรือแหล่งที่มีปลาชุกชุม น่าจะจัดเจ้าหน้าที่เข้าลงไปดูแล

ผู้สัมภาษณ์ - พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - จริง ๆ คนที่มาท่องเที่ยวในเกาะล้าน ส่วนใหญ่ไม่มีเลศนัยมากนัก เพราะส่วนใหญ่จะเป็นทัวร์ ขายเป็นแพคเกจก็ไปถึงเกาะล้านจะทำอะไรบ้าง ทัวร์ก็จะชี้แจงไว้เสร็จแล้ว เมื่อถึงแล้วจะไปขึ้นพาราเซล ไปขึ้นเรือสากรัม ไปลงเรือดำน้ำ หรือไปกินอาหาร พอกินอาหารเสร็จ ก็จะพาลงไปดูหินปะการังด้วยเรือประเภทไหน แล้วก็ส่วนหนึ่งก็อาจจะไปตกปลา เกมตกปลา

สนุก ๆ ก็คือปลาหน้าดิน ตัวปลาหน้าดินก็คือ ปลาตัวเล็ก ตกสนุก ๆ แล้วก็กลับ ส่วนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนั้นไม่ค่อยมีปัญหา

ผู้สัมภาษณ์ - มีการเก็บปะการังติดมือมามีไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็มีบ้างนะเป็นส่วนน้อย อย่างที่บอก

ผู้สัมภาษณ์ - เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - อดีตมีทุกคนทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ แต่ที่ส่วนน้อย แต่พอเรามาทงเรือหน้าเที่ยว และผู้ประกอบการได้รับคำชี้แจง และพัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวแล้ว จะได้นำเรื่องนี้ไปชี้แจง พอชี้แจงเสร็จนักท่องเที่ยวก็ปฏิบัติตาม เพราะเขาก็อยากอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ลูกหลานได้มาดูมาเที่ยวแบบนี้ แต่ส่วนน้อยที่จะเอาไป แต่ว่าที่เสียหายหนักคือการเรือกระจกขนาดใหญ่ของนายทุน นายทุนใหญ่มาเฉี่ยวชนตรงนี้คือปัญหาหนักที่ทำให้เสียหาย

ผู้สัมภาษณ์ - แนะนำแนวคิดเกี่ยวกับกรอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - อย่างน้อยก็อยากจะฝากถึงนักท่องเที่ยวที่จะไปเที่ยวเกาะล้าน ก็อยากจะให้ปฏิบัติถูกต้องปฏิบัติให้อยู่ในเชิงอนุรักษ์ ไม่ต้องบอกก็รู้ว่า อนุรักษ์ คืออะไรคงไม่ต้องอธิบายก็คงรู้ เพราะว่าได้ทะเลนั้นก็จะมีปลาเล็ก ปลาน้อย มีหินปะการังสิ่งเหล่านี้ก็อยากจะอนุรักษ์ไว้ให้ออนาคต หรือเพื่อการท่องเที่ยวที่ดี ถ้าเราไปแล้วไปทำลายชิ้นหนึ่งหลายราย ๆ เข้า ก็ทำลายทรัพยากรก็จะหมดไป ความสวยงามของเกาะล้านก็จะหายไป และการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาและเมืองไทยก็จะหมดไป ก็อาจจะลดน้อยหายไป เพราะเราไปเที่ยวที่ไหนแล้วไปทำลาย การท่องเที่ยวก็ไม่เจริญ
บน

สุรศักดิ์ จันทร์สมบูรณ์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

ผู้สัมภาษณ์ - บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - หน้าที่ของแขวงเกาะล้านมีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลทั่ว ๆ ไป จะมีฝ่ายช่าง ฝ่ายอนามัย ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายสวัสดิการ ฯลฯ แต่แขวงเกาะล้านยังมีอำนาจหน้าที่ไม่เต็ม 100% เนื่องจากว่าโครงสร้างของแขวงเกาะล้านยังไม่ชัดเจน กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต รูปแบบคล้ายเทศบาลเมือง แต่ที่นี่ไม่ใช่คำว่าแขวง จะใช้เมืองพัทยา สาขาเกาะล้าน มีผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือผู้อำนวยการ ระดับ 8 และรองผู้อำนวยการ ถัดมาจะเป็นสำนักแขวงเกาะล้าน ต่อมาเป็นฝ่ายช่าง ฝ่ายอนามัย ส่วนเรื่องงานประชาสัมพันธ์ งบประมาณ จะอยู่ในสำนักงานปลัดแขวงเกาะล้าน

ผู้สัมภาษณ์ - เวลาทำการในตำแหน่ง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - 11 ปีกว่า

ผู้สัมภาษณ์ - มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - มีโอกาสสัมผัสโครงการ ตรงที่ว่าผมเคยทำงานวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจป้องกัน ความคิดเห็นก็ได้มาทำที่เกาะล้านพอดี ลักษณะเกาะล้านภูมิประเทศเป็นที่ราบภูเขา ส่วนใหญ่ป่าไม้หรือต้นไม้ค่อนข้างยังมีความอุดมสมบูรณ์ เพียงแต่ความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังไม่เป็นระเบียบ แขวงเกาะล้านเข้ามาเป็นกลางเป็นตัวประสานเพื่อให้อยู่ได้และเป็นระเบียบ

ผู้สัมภาษณ์ - ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เท่าที่ได้สัมผัส เกาะล้านก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาหลายประเภท แล้วก็สิ่งที่เกาะล้านน่าจะคูดี น่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ใช้คำนี้เพราะว่าความเป็นธรรมชาติของเกาะล้านยังคูดีอยู่ สังเกตน้ำยังใสเป็นสีคราม หาดทรายขาวนวล ต้นไม้ยังเยอะปกคลุมมาก ส่วนรอบ ๆ เกาะล้านมีหลายพื้นที่มีปะการังค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ อาทิเช่น หาดแสม หาดตาแหวน หาดสังวาล หาดนวล ตรงนี้ปะการังค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ แล้วก็เคยมาสำรวจและทำทุนอนุรักษ์ เพื่อป้องกันปะการังเสียหาย

ผู้สัมภาษณ์ - นโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะอยู่ในระดับใด

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ในสายตาของผม ผมมองว่า แหล่งท่องเที่ยวจริง ๆ มีอยู่ประมาณ 3 แห่ง คือ หาดพัทยา หาดจอมเทียน และเกาะล้าน 3 จุดนี้ มองคุณเกาะล้านน่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ดีกว่า 2 แห่ง เพราะว่าเกาะล้านมีหาด มีต้นไม้ มีความเป็นธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวของเรานี้ที่จะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ อย่างหาดตาแหวนที่นั่งสัมภาษณ์อยู่จะเป็นชาวเอเชีย ชาวจีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน ประมาณนี้ หาดแสมจะเป็นแถบยุโรป รัสเซีย

ผู้สัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวเป็นอย่างไรบ้าง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ปกตินักท่องเที่ยวมาเที่ยวเกาะล้านประมาณวันละ 3,000 คนในวันธรรมดา ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ วันละ 5,000-10,000 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว ถ้าเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

ผู้สัมภาษณ์ - ความแตกต่างของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจากวันธรรมดาเป็นเท่าตัวจาก 3,000 เป็น 5,000-10,000 คน มีการเตรียมการและมีวิธีการรองรับจัดการอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - แขวงเกาะล้านมีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก คอยจัดระเบียบ เรามีเจ้าหน้าที่ดูแลในด้านนี้ มีเจ้าหน้าที่เทศกิจ มีเจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัย เจ้าหน้าที่เทศกิจก็มีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก คอยจัดระเบียบคอยดูแลอยู่บนหาดอยู่บนบก ส่วนเจ้าหน้าที่หน่วยกู้ภัยนี้ เราดูแลอำนวยความสะดวกในการดูแลความปลอดภัยทางทะเล มีเรือยางเกาะแก่ง เรือไฟเบอร์การ์ด มีเรือที่คอยดูแลก่อนข้างจะใกล้ขีด เท่าที่สังเกตดูนะหาดตาแหวนจะมีท่อนป้องกันอันตรายต่อชีวิต จะมีท่อนว่ายน้ำ ท่อนกันขยะก็คือป้องกันขยะที่เข้ามาสู่น้อยมาก ส่วนเรือที่จะเข้ามาไม่อนุญาตให้เข้าเลย อนุญาตให้เข้ามาส่งได้ เฉพาะเป็นช่วงเวลา และห้ามจอดในบริเวณชายหาด เพราะว่านักท่องเที่ยวจะมีความปลอดภัยสูง

ผู้สัมภาษณ์ - ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ทะเลในอดีต-ปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ในอดีตนี้ตอบยาก แต่เท่าที่เคยสัมผัส เท่าที่เคยรับรู้ ความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นธรรมชาติค่อนข้างดี แต่ไม่เป็นระเบียบ และจะมีชาวประมงเข้าไปรุกกล้า แต่ปัจจุบันนี้แขวงเกาะล้านนี้เข้าไปทำการป้องกันรั้ว พร้อมกับพื้นฟู เพราะปะการังบางจุดถูกชาวบ้านหรือชาวประมงทำลายมา ปัจจุบันเรามีท่อนบอกจุดว่าบริเวณนี้เป็นแนวปะการังเพื่อไม่ให้เรือและนักท่องเที่ยวเข้าไปทำลาย แต่สามารถเข้าไปดำน้ำเล่นหรือชมได้

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพยังคงมีความสมบูรณ์ไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ผมมีความมั่นใจว่าปะการังของเกาะล้านยังมีความสมบูรณ์ดี ถ้าจะให้ดีต้องไปดูที่บริษัทที่ปรึกษาที่เขามาทำการศึกษา ทำการสำรวจไว้ในปี 2546 มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ (ต้องขอยกยด้วยที่เรียกชื่อไม่เป็น)

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - การท่องเที่ยวได้ทะเลยังไม่นิยมมากนัก เพราะที่นี้จะมีเรือท่องเที่ยวจกมองดูปะการัง ส่วนเรื่องการท่องเที่ยวได้ทะเลจริง ๆ นี้ เรือดำน้ำยังไม่ชัดเจน แต่คาดว่าให้บริการอยู่ที่เกาะครกและเกาะสาก

ผู้สัมภาษณ์ - ซิวอกเกอร์ทำลายได้ไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ซิวอกเกอร์เป็นการดำเนินไปคู่ปะการังซึ่งเป็นเรือบริการของภาคเอกชน ซึ่งอุปกรณ์นี้สงสัยเราจะพอมิ ซึ่งดำได้แค่ตื้น ๆ ก็เพราะว่าถ้าถามว่าทำลายได้ไหมซึ่งดูแล้วไม่น่าจะทำลายได้ เพราะว่ามันทอหึ่งหรือเรือเข้าไป มันเข้าไปถึงใกล้ที่สุดมันเข้าไปได้หรือ เพราะเรามีทุ่นกันอยู่

ผู้สัมภาษณ์ - เป้าหมายในการอนุรักษ์ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ที่นี่ยังขาดจิตสำนึก ผู้ประกอบการของเกาะล้านยังขาดจิตสำนึก และยังไม่นิยมรับเจ้าหน้าที่ของแขวง คือ เขามองว่าแขวงนี้มาเพื่อเอาอะไรคืน แต่จริงๆ ไม่ใช่ แขวงเข้ามาเพื่อเป็นตัวกลางในเฟียร์วัง เพื่อป้องกัน และมาจัดความเป็นระเบียบ กับบรรยากาศเริ่มดีขึ้น เนื่องจากว่าเรามีตัวแทนคณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทน อาสาสมัคร อสม. อาสาสมัครป้องกันพลเรือน หรือว่าคณะกรรมการชุมชน ซึ่งนี่จะเป็นสื่อ เป็นตัวแทนเป็นสื่อกลางให้แขวงเป็นอย่างดี

ผู้สัมภาษณ์ - การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะล้านควรเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ปัจจุบันเกาะล้านแขวงเกาะล้านมีโครงการเยอะมาก ๆ แต่ละโครงการค่อนข้างจะระแวดระวัง และพยายามรณรงค์สร้างปลูกจิตสำนึก เกี่ยวกับการเฟียร์วัง เกี่ยวกับเกาะล้านนี้เราต้องระวังอย่างหนัก เพราะว่าในอดีตจะมีภาคเอกชนเข้ามาทำลายทรัพยากรทางด้านหินทางด้านปะการัง แต่ในปัจจุบันยืนยันได้ว่า ไม่มี เพราะเราเฟียร์วังและปลูกจิตสำนึกอย่างดี

ผู้สัมภาษณ์ - ในภาพรวมช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เกาะล้านนี้ส่วนมากจะเน้นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผมไม่ได้ดูถูกศักยภาพของคนไทยนะ แต่จิตสำนึกของเขามองดูชาวต่างชาติมีความห่วงหวนมากกว่าเรา แต่ตรงนี้เราไม่ได้ทอดทิ้งเราพยายามจัดโครงการรณรงค์ สร้างจิตสำนึก หลังจากนั้นจะมีโครงการดึงดูดเชิญชวนนักท่องเที่ยวเน้นทางอนุรักษ์ทางธรรมชาติ

ผู้สัมภาษณ์ - พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - 80% เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ยอมรับความเป็นระบบระเบียบ ชาวต่างชาติยังมีอยู่ แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยวนี้ การสื่อสาร ยอมรับแขวงของเราให้อ่อนภาษาอยู่ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวยอมรับว่าเรายังอ่อนภาษาอังกฤษอยู่ ตอนนี้แขวงก็มีแนวทางการแก้ไข ก็คือจัดอบรม และเสริมหลักสูตรเข้าไป ก็คือคนที่มาทำงานที่นี้อาจจะต้องเน้นภาษาอังกฤษและภาษาจีน เพราะคนที่มาท่องเที่ยวที่นี้ส่วนมากจะชาวจีนและชาวต่างชาติเยอะ

พริณ เข้มเพชร ประกอบอาชีพค้าขาย

ผู้สัมภาษณ์ - อาศัยอยู่บนเกาะล้านมานานเท่าไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - 41 ปี

ผู้สัมภาษณ์ - อยู่ตั้งแต่เมื่อไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ตั้งแต่อายุ 14 ปี

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพเกาะล้านในอดีต

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - สมัยก่อนในอดีตหาดตาแหวนจะสวยที่สุด จะสะอาด ชาวยุโรป จะลงอย่างเดียวคือหาดตาแหวน หน้ามรสุมจะย้ายไปอยู่ที่หาดเสม สมัยก่อนนั้นเรื่องพวกสัตว์ทะเลปะการัง คุสวยเยอะมาก สมัยก่อนสมบูรณ์มาก แต่นี้พอความเจริญ เข้ามามันก็พุดยาก สมัยก่อนมีร้านอาหารก็มีแค่ 2 ร้านในหาดตาแหวน สมัยนี้มันเยอะ บางร้านก็เห็นแกตัว บางร้านก็รักธรรมชาติไม่เหมือนกัน มันต้องช่วยกันนะตามหลักแต่เขาไม่ช่วยกัน

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาทรัพยากรใต้ทะเลเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เดิวนั้นไม่ค่อยทราบนะเพราะว่าพอล้างมานานแล้วบนท้องทะเล แต่สมัยก่อนจะมีเรือท่องเที่ยวเล็กๆ แบบประมาณ 2-3 วา สวยมาก รับผิดชอบดูแลปะการังสวยมาก แถวหาดตาแหวนนี้สวยมาก

ผู้สัมภาษณ์ - ส่วนมากเป็นปะการังอะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เป็นดอกไม้ หูควาง เขากวาง งาน สำหรับมันก็สวยมีสี สีสวย

ผู้สัมภาษณ์ - ในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ปัจจุบันนี้หายากมีแต่หินอย่างเดียว สีไม่มี มีแต่หินอย่างเดียว สีไม่มี มีแต่เศษขยะ เศษขวด เศษกระป๋อง

ผู้สัมภาษณ์ - เศษขยะนี้มาจากไหน

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - มันพุดยาก เรื่องความสะอาดนักท่องเที่ยวเรื่องความสะอาดนี้มันพุดยาก

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาที่พบเห็น

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - สิ่งแวดล้อม เช่น สร้างสะพานมานี้ไม่มีประโยชน์ มันทำให้โคลงกันใช้ไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ - เรือที่เข้ามาจอดที่ไหน

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - จอดที่หน้าหมู่บ้าน ที่สะพานหมู่บ้านที่นี้ก็มึงหนึ่งซุดหนึ่ง ที่นี้ก็มึงเขามี

สองกลุ่มสามกลุ่ม หาดตาแหวนก็มี 1 ซุด หน้าหมู่บ้านก็มี 1 ซุด

ผู้สัมภาษณ์ - ในมุมมองการท่องเที่ยวเกาะล้านเป็นอย่างไร อยากจะพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - พุคอยาก มันไม่เหมือนสมัยก่อน การท่องเที่ยวแบบสมัยก่อนบริการแบบท่องเที่ยวแบบบริการ 100% เคียนี่พุคอยาก สมัยนี้ตัวใครตัวมัน เมื่อก่อนนั้นแขกเข้าร้าน แขกทำอะไร แขกดูหินปะการัง แขกทำอะไร ดูปะการัง ทุกอย่างบริการเขาอย่างดี ราคาที่ย่อมเยาว์ สมัยนี้ ก็ดูเฉพาะของใครของมัน เช่น ร้านอาหารก็ร้านอาหาร เรือกระจกก็เรือกระจก เต็มผ้าใบก็ดูเฉพาะเต็มผ้าใบ ไม่เหมือนกันแล้ว สมัยนี้เป็นของใครของมัน สมัยนี้ไม่เหมือนกันแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ - เมื่อก่อนนี้เป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เมื่อก่อนเราเจอกัน คนเราต้องช่วยกัน แบบความสะอาดความสกปรก มันบ้านเรานะ ถ้าเราไม่รักษาบ้านเราแล้วใครจะรักษา แบบแขกมาเที่ยวนี้ คนไทยพุคอยาก นักท่องเที่ยวไทยชอบทำสกปรกเวลาบางที่เดินก็โยนของทิ้ง นักท่องเที่ยวต่างชาติมีระเบียบกว่าอย่างสิ่งแวดล้อมอีกอย่าง เรื่องเสียงดังหนวกหูนี้ คนต่างชาติเขามาเที่ยวบ้านเรา เขาเอาเงินมาที่บ้านเรา เอาเงินมาช่วยเรา เขาเห็นความดี เรา บ้านช่อง เสียงดัง แอ๊ด แล้วมาเจอแบบนี้ หนีเสียประจระเข้

ผู้สัมภาษณ์ - ในความคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ดีครับ แต่ตอนนี้แขกชาวต่างชาติบางหน้อย มันเป็นที่ลือบ้างอะไรบ้าง ไม่ทราบนะ ผมก็อ่านข่าวทุกวัน น้อยครับน้อย

ผู้สัมภาษณ์ - แล้วอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยอะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ดีครับเขาก็ช่วยดี ช่วยสนับสนุนดี ช่วยเทคโนโลยีนักท่องเที่ยว เมื่อแขกประสบอุบัติเหตุอะไรถึงทันทีเลย ผมก็เป็นอส เหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์ - พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เอาแบบไม่เหมือนสมัยก่อน สมัยนี้คนเห็นแก่ตัวเยอะ

ผู้สัมภาษณ์ - เมื่อก่อนนี้นักท่องเที่ยวมีระเบียบ มีจิตสำนึกที่ดี

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เมื่อสมัยก่อนนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกดี ผมให้สัก 3-4 ปีที่แล้ว หาดตาแหวนนี่ดังที่สุดในโลกเกาะล้าน ดังในเรื่องสถานที่เที่ยวเรื่องความสะอาด หาดทรายขาว ถ้าพูดกันในเรื่องท่องเที่ยวหาดทรายขาว สะอาด เมื่อก่อนผมขุดไป 3 เมตร ยังไม่เจอความดำเลย สมัยนี้เอานิ้วจิ้มไปนิ้วแทบเน่า

ผู้สัมภาษณ์ - คำนี้คืออะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - พวกน้ำเสีย ขยะบ้านเรือน จากร้านอาหาร ไม่ช่วยกันนะตามหลักมัน ต้องช่วยกัน ส่วนมากเจ้าของกิจการเขาจะมีบ้านที่ฝั่งเขาจะปล่อยให้ลูกน้องทำแทน

ผู้สัมภาษณ์ - ทรัพยากรได้ทะเลที่คิดว่าอุดมสมบูรณ์แต่ในปัจจุบันมันไม่คงสภาพนั้น มาจากสาเหตุใด

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ไม่ทราบ มันไม่เจอคลื่นสึนามิแบบอย่างต่างจังหวัดเขา นี่ผมว่ามันน่าจะมาจากบุคคล การกระทำของบุคคล คนทำ สมัยก่อนจะมีสวาย ปลาการ์ตูนเยอะ สมัยนี้หายาก ที่ตอกทำสะพานนี้ ก็หมดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ - การก่อสร้างสะพานเพิ่งจะมีมาไม่กี่ปีไม่ใช่หรือ เป็นสาเหตุด้วยหรือ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็ประมาณ 4-5 ปีได้

ผู้สัมภาษณ์ - ก่อนหน้านั้นล่ะคะ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก่อนหน้านั้นก็สวายสิ โอ้โฮ ดูหินปะการังสวาย สมัยนี้ไปทางไหนก็ไม่มีปะการัง ช้างนอก

ผู้สัมภาษณ์ - การก่อสร้างมีส่วนหรือคะ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - มีส่วนครับ

ผู้สัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวมีส่วนไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ไม่มีนะ เดี่ยวนี้นักท่องเที่ยวเขาจะเอาไปไม่ได้ของของเราก็คืออนุรักษ์ของเราอยู่ เขาเอาไปจากเกาะล้านไม่ได้หรอกครับ เจ้าหน้าที่ดูแล

ผู้สัมภาษณ์ - แล้วอย่างเวลาที่เขาไปเที่ยวไปดูปะการัง หัก หยิบเอาอะไรไปหรือเปล่า

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - อันนี้ไม่ทราบ ผู้ประกอบการเขาจะจัดการดูแลเอง

ผู้สัมภาษณ์ - อยากจะให้เกาะล้านเป็นอย่างไร อยากจะให้หน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนเข้ามาช่วยอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - หน่วยงานราชการและภาคเอกชนก็ได้ ขอให้เกาะล้านเราบูมขึ้นแบบ 3-4 ปีที่แล้วดีกว่า ทางไหนก็ได้ ทางภาครัฐหรือเอกชนก็ได้

ผู้สัมภาษณ์ - อยากให้ฟื้นฟูอย่างไร ตรงไหนบ้าง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ทั่วเกาะล้านแหละครับ ผมว่าความเจริญเข้ามาแล้ว มันปวดหัวนี้เรื่องจริง ๆ ครับ คือ พวกกันไม่รู้เรื่อง บางทีทางราชการเข้ามา ทางชาวบ้านปรับตัวไม่ทัน อย่างถ้าปรับตัวทันก็ค่อยยังชั่วหน่อยทุกวันนี้ ชาวบ้านกับทางราชการเขายังไม่ถูกกันเท่าไรนะ ตอนนี้แต่ผมคือผมอยากดูแลเรื่องช่วยหาดูแลหาคาแหวน ต้นกำเนิดหรือเรื่องแผนการท่องเที่ยว เพราะนี่อยู่ได้เพราะหาคาแหวน

ผู้สัมภาษณ์ - แล้วรายได้เป็นอย่างไรบ้าง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - โอ๊ย แยกครับ แยกครับ พวกกรวด พวกทราย สกปรก เวลาแยกเดินแล้ว
เท้าบวม

สมปอง ผลคำ อายุ 45 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย

ผู้สัมภาษณ์ - อยู่เกาะล้านมากี่ปี

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - 28 ปี

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพสมัยก่อนและปัจจุบันเป็นอย่างไรคะ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - แต่ก่อนอยู่อย่างชาวบ้าน ๆ อะไรมันก็เป็นธรรมชาติไปหมด ไฟฟ้าก็ไม่
มี ทางเดินก็เป็นทางเท้า ตอนนี้เป็นคอนกรีต ตัวหนอนประเภทนี้ ความเจริญก็เข้ามา ไฟฟ้าก็มี
โรงเรียนก็พัฒนา เข้ามา วัดก็พัฒนา

ผู้สัมภาษณ์ - มีประชาชนอาศัยอยู่เยอะไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ไม่เยอะ การไปมาที่ฝั่งก็มีเรือวันละรอบ ไป 7 โมง กลับก็ประมาณ 10
โมงประมาณนั้น อาศัยเรือชาวบ้านไปซื้อของอะไรประมาณนี้ เดี่ยวนี้เจริญขึ้นเยอะ แต่ก่อนก็
เยอะนะ

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพใต้ท้องทะเลเป็นอย่างไร สัตว์ทะเล แนวปะการัง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - แต่ก่อนเยอะมันก็ดีเป็นเยอะนะ น้ำทะเลมันยังไม่เสีย แยกก็น้อย
ร้านอาหารก็น้อย เดี่ยวนี้ร้านอาหารก็เยอะ

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ปัจจุบันทะเลสกปรกขึ้น ร้านค้ามันเยอะขึ้น ก็อย่างที่เห็น มันเป็นของคู่
กันความเจริญกับความสกปรกมันคู่กัน กรุงเทพฯ เมืองใหญ่ ๆ เขายังเป็น อย่างเมืองพัทยา (มีรด
แมคโครมาซูด) มันมีหลายอย่างเราออกความเห็นไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์ - คิดว่าทำไรสภาพที่เปลี่ยนไปเกิดจากอะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็เกี่ยวกับมนุษย์เรานี้แหละ แยกก็เยอะ เศษอาหารก็ต้องเยอะ
ขยะมูลฝอยก็ต้องเยอะ

ผู้สัมภาษณ์ - คิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - บางสิ่งบางอย่างที่ทำได้เกาะล้านบางอย่างฟังเสียงชาวบ้านมันไม่ตรงกับ
จุดประสงค์ของชาวบ้านที่เขาต้องการ บางทีผมพูดแบบภาษาชาวบ้านนะ เอะตรงนั้นที่ฟังชาวบ้าน
ตาสีตาสาเขาพูดกันนะ เอะสิ่งนี้ไม่จำเป็นมาทำไม ทำไปแล้วทำไมก็ไม่มีความประโยชน์ต่อชาวบ้าน
ต้องการ ผมไม่ได้ว่านะ ชาวบ้านเขาว่าสิ่งที่ทำไม่จำเป็นต้องทำทำไม ผมพูดไปก็ไม่ดีผมชาวบ้าน
ธรรมดาเอง

ผู้สัมภาษณ์ - ในภาพรวมการท่องเที่ยวควรช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจดีขึ้นหรือเปล่า

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็ดีขึ้น เพราะที่นี้ส่วนมากรายได้มาจากการท่องเที่ยว อาชีพประมงมีไม่เหลือถึงสิบเปอร์เซ็นต์เองนะ ตอนนี้นั้นนักท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวก็กระทบกันไปหมด

ผู้สัมภาษณ์ - พฤติกรรมการท่องเที่ยวเขามีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง มีจิตสำนึก ช่วยอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เท่าที่ฟังดูก็ไม่ค่อยมีปัญหา ก็คือนักท่องเที่ยว ไม่ค่อยมีปัญหา

ผู้สัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวไทยกับต่างชาติเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - คนไทยด้วยกันส่วนมากจะมีปัญหา บางทีดูในทีวีมาที่ว่าทำโฆษณามาก็ด้วยสวยดี บางทีพอมาเห็นเขาก็ว่ามีอันนี้ด้วยหรอ มีนั่นด้วยหรอ

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาการโกงราคาสินค้ามีไหมคะ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ถ้าเป็นสินค้าไม่มี ไอ้พวกเจ็ดสก็อะไรนี้ผมไม่รู้ละ สินค้าอย่างได้กำไร

ราคา 4-5 บาทก็พอแล้ว

ผู้สัมภาษณ์ - มีแนวทางแก้ไขอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็ให้เจ้าหน้าที่จัดการ

ผู้สัมภาษณ์ - ทำอย่างไรจะช่วยให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะ ๆ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เดียวนี้เขาก็มีการ โปร โมตกันนี้ ที่เกาะนี้เขาก็มีอินเตอร์เน็ตมั่งอะไรมั่งฝรั่งที่เขามาเข้าบ้าน

ผู้สัมภาษณ์ - ต้องมีระเบียบ มีกำหนดราคาไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เขามีการกำหนดราคาไว้ เช่น มอเตอร์ไซค์นี้มันก็ อย่างเราชั่วโมงละ 200 เราก็ปล่อยได้ นี้อย่างถ้าคุณเป็น ไกด์นี้บวกให้มันด้วยนี่เรื่องของเรื่องมันเป็นแบบนี้ อย่างของเสียหายเราเรียก 500 ร้อย อย่างคนเขานำเขามาไม่เผื่อเขาก็ไม่ได้อีก

ผู้สัมภาษณ์ - นักท่องเที่ยวเขาจะพักค้างคืนที่ไหน

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็ทุกหาดแหละ หาดเทียนมอเตอร์ไซค์เขาก็ไป

ผู้สัมภาษณ์ - เขาจะเที่ยวชมธรรมชาติ

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ที่โน้นจะเจียบกว่า จะเป็นชาวยุโรป ที่นี้หาดตาแหวนจะเป็นนักท่องเที่ยวนานาชาติ จะเป็นชาวจีน เกาหลี พวกยุโรปจะอยู่หาดแสม หาดเทียน ที่โน้นจะเจียบกว่าที่นี้ ที่โน้นจะเป็นธรรมชาติเยอะกว่า ต้นไม้เยอะ มันมีระเบียบ

ผู้สัมภาษณ์ - การดำเนินาได้ทะเลเขานิยมกันไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ก็มีนะ ก็มีเรือดำเนินา แต่แขกที่ไปดำเนินาไม่มีนะ เดียวนี้ไม่ค่อยมีเลย

สมศักดิ์ จันทรวงศ์ หน.สำนักงานแขวงเกาะล้าน ปฏิบัติงานที่นี้เมื่อปี พ.ศ. 2547
เดิมเป็นนายอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แล้วได้โอนย้ายมาที่นี้ เมื่อเดือนมกราคม 2547

ผู้สัมภาษณ์ - บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เกาะล้านเป็นสาขาของเมืองพัทยา มีชื่อใหม่เรียกว่าสำนักงานเมือง
พัทยา สาขาเกาะล้าน มีบทบาทหน้าที่เช่นเดียวกับเมืองพัทยารักษาความสงบเรียบร้อย บทบาท
อื่น ๆ ที่ทางรัฐบาลมอบหมาย ตามกฎของเมืองพัทยา

ผู้สัมภาษณ์ - ประสบการณ์ที่มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เดิมก็ทำงานในตำแหน่งปลัดอำเภอที่รับผิดชอบเกี่ยวกับอนุรักษ์ป่าไม้
ปฏิบัติตามบทบาทตามที่นายอำเภอมอบหมาย และเมื่อมาอยู่เมืองพัทยาก็ให้รับผิดชอบเกาะล้าน
ต้อนรับนักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็อยู่ในทะเล ก็เกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเล
ส่วนใหญ่หัวหน้าสำนักงานมีนโยบายเกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทาง
ทะเลมากนะ ซึ่งเกาะล้านเดิมฝรั่งนักท่องเที่ยวต่างชาติเรียกว่าหมู่เกาะปะการัง ซึ่งมีปะการังที่
สวยงามที่สุดในโลก ที่หนึ่งเลย ซึ่งต่อมาได้ถูกทำลายถูกทำลายโดยความตั้งใจของชาวเรือหรือ
ไม่ตั้งใจของชาวเรือหรือนักท่องเที่ยวและไม่ตั้งใจของนักท่องเที่ยวก็มีอยู่ด้วยนะครับ หัวหน้าแขวง
เกาะล้านคุณสุธรรม ได้เน้นย้ำในเรื่องนี้ ทั้งยังจัดที่จอดเรือโดยใช้ทุ่น ซึ่งให้ทอดสมอ ซึ่งทำให้ลด
การทำลายปะการังลงได้คืออย่างหนึ่ง และก็มึนโยบายที่จะทำปะการังเทียม ร่วมกับทหารเรือ
ระหว่างหมู่เกาะต่าง ๆ ในแนวเขตรอบเกาะล้าน

ผู้สัมภาษณ์ - ตอนนี่เริ่มทำหรือยัง

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ตอนนี้อยู่ระหว่างดำเนินการบางส่วน มีการจมเรือ มีโครงการอยู่
ก็จะมีทำให้โครงการเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ - สภาพในอดีตและปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ในอดีต ประมาณ 20 ปีกว่าที่แล้ว มีความสวยงาม ปัจจุบันก็ลดลงแต่ไม่
มากนัก เพราะเป็นความเอาใจของเมืองพัทยา ฝ่ายปกครองและทั้งทหารที่เกี่ยวข้องทหารเรือด้วยนะ
พยายามห้ามมีการทำลายปะการัง ห้ามขโมยทรัพยากรได้น้ำ ถ้ามีก็จะดำเนินการจับกุม ซึ่งมีผลงาน
อยู่ตลอดเวลา นะครับ

ผู้สัมภาษณ์ - ปะการังไม่มีสิแล้วเกิดจากอะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - น่าจะเกิดจากการทำลายของเรือมากกว่า ซึ่งอาจเกิดความไม่ตั้งใจของ
ชาวเรือ แต่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่เขาจะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า

ชาวไทยเสียอีก เพราะเขามาเที่ยวเมืองไทยนั้นเขามาดูทรัพยากรธรรมชาติ และเกาะล้านเองก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯ และที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง มากกว่าเกาะอื่นเสียอีก

ผู้สัมภาษณ์ - การจัดให้นักท่องเที่ยวคำนึงว่าเป็นสาเหตุของการทำลายหรือไม่

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ไม่น่าจะใช่ เพราะส่วนใหญ่เขาจะวิ่งไม่ทำลายปะการัง เพราะผมเคยลงไปดูด้วย ไม่น่าจะใช่ ซึ่งเป็นระยะสั้น ๆ ด้วย

ผู้สัมภาษณ์ - คิดว่าปัญหาและสาเหตุที่ทำให้ทรัพยากรใต้ทะเลเสียหายเกิดจากอะไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - น่าจะเกิดจากความไม่ตั้งใจของมนุษย์มากกว่า จากพวกเรือทอดสมอ ในส่วนของเมืองพัทยาแขวงเกาะล้านก็พยายามหาที่จอดเรือที่ทำลายปะการังน้อยที่สุด ไม่ให้เรือทอดสมอ มีทุ่นอยู่เกือบทุกชายหาดทุกหาด จำนวนพอเพียงแก่เรือ

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นเรื่องของทรัพยากรก็ดี หรือแม้แต่ที่ว่า

ชาวไทยจะเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าชาวต่างชาติ ตรงนี้ในเรื่องของการดำรงชีวิต การใช้ชีวิต การเช่าเรือก็ดีของนักท่องเที่ยว มีมาตรการควบคุมมาตรฐานอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ซึ่งขณะนี้หัวหน้าแขวงเกาะล้านได้ออกกฎระเบียบเมืองพัทยาโดยประสานกับเมืองพัทยา ซึ่งเมืองพัทยาสามารถออกกฎระเบียบที่เป็นการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้ โดยใช้กฎหมายที่มีอยู่ เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ถ้ามีการกระทำผิดจะมีการจับกุม และใช้กฎหมายที่มีอยู่เด็ดขาด ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวดีขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ - การพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์ให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกมีมาตรการอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เฉพาะข้าราชการอย่างเดียวถ้าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือไม่สามารถที่จะอนุรักษ์ได้ ซึ่งแฉวนี้จะมีการประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงการเรารักเกาะล้าน ให้ชาวเกาะล้านร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี ยกตัวอย่างเรื่อง การทิ้งขยะ ตั้งแต่หัวหน้าแขวงเกาะล้านคุณสุธรรมเข้ามาอยู่นะครับ ลดลงไปเยอะ สาเหตุจากความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผู้สัมภาษณ์ - ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ขณะนี้นะครับ พอเกิดเหตุการณ์คลื่นสึนามิและไข้หวัดนกจะลดลงไปบ้าง แต่ขณะนี้จะมีโครงการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวหลาย ๆ โครงการ จัดงานพัทยาปาร์ตี้ โดยเมืองพัทยาแขวงเกาะล้านร่วมมือกับภาคเอกชน จัดที่หาดแสม ส่วนใหญ่จัดขึ้นบริเวณนี้

ผู้สัมภาษณ์ - ปัญหาทางภาคใต้ที่เกิดขึ้นไม่มีสัญญาณเตือนภัย เกษะถ่านเองมีแผนการ มีมาตรการอย่างไรที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในความปลอดภัย และหลังไหลมาเที่ยวมากขึ้น

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - แขวงเกะถ่านกำลังจะทำแพง ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์นั้นนะ ซึ่งขณะนี้การเตือนภัยยังไม่มี แต่ถ้ารู้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ก็จะมีการจัดทำแผนอพยพชาวบ้านและนักท่องเที่ยวไปอยู่ที่จุดปลอดภัยมากที่สุด ซึ่งขณะนี้กำลังทำแพงอยู่นะ มีการเตรียมการอยู่

ผู้สัมภาษณ์ - โอกาสที่จะเจอคลื่นสึนามิใหม่

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - ผมดูในช่วง 100 ปีน่าจะเกิดขึ้นสักครั้งหนึ่ง ถ้ามีเหตุการณ์ ผมเคยไปดู ตะกั่วป่า พังงา น้ำแห้งประมาณ 20 นาที ชาวออร์แกนไม่มีใครตายสักคนเดียว เขารู้ว่าถ่านน้ำแห้งจะมีภัยมากินคน เขาหนีขึ้นเขาไปหมดเลยไม่มีคนตาย แต่คนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บางส่วนเขาไม่รู้ อย่างนี้ถ้าเกิดเหตุอย่างนั้นน้ำแห้งภายในเร็วมาก เยอะมากประมาณ 20 นาที ก็คงอพยพหนีขึ้นเขา ต้องหาจุดที่ปลอดภัยมากที่สุด อีกอย่างหนึ่งพายุจะเขาทางภาคใต้ เขาจะก่อพายุ พวกเราอย่างไม่มีสิ่งเตือนภัย แต่ทางภาครัฐบาลคงมีระบบเตือนภัยที่ดี คงทำให้ปลอดภัยมากขึ้น

ผู้สัมภาษณ์ - มีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - แนวทางที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว ก็จะต้องประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้ชาวบ้านพร้อมนักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ถ้าชาวบ้านและนักท่องเที่ยวไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งทางราชการมีกำลังอยู่น้อยนิด ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้เลย ต้องประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยด้วยต้องร่วมกันอนุรักษ์ จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ยั่งยืนตลอดไป

ผู้สัมภาษณ์ - มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - มีนะมี ก็พยายามจะจัดทำโครงการที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีตลอดไป และอีกอย่างทั้งบนบก บนฝั่ง สำนักงานแขวงเกะถ่านห้ามนำเอาสารเคมีเข้ามาใช้ใน เกะถ่าน ห้ามฉีดหญ้า มีการห้ามนำเอาสารเคมีเข้ามา เพราะว่าถ้าไม่มีสารเคมีส่วนอื่นที่จะทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็ลดลง

ผู้สัมภาษณ์ - อย่างแขวงเกะถ่านมีมาตรการควบคุม ไม่ให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นมามีการให้ความร่วมมือดีไหม

ผู้ถูกสัมภาษณ์ - เดิมก่อนที่จะมาตั้งแขวงใหม่ ๆ ความร่วมมือจะน้อย แต่เดี๋ยวนี้ชาวบ้าน มีความเข้าใจในส่วนนี้มากขึ้น ความร่วมมือก็มากขึ้นตามเป็นลำดับ สภาพทั่วไปก็ดี เป็นระเบียบมากขึ้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารของภาครัฐ และภาคเอกชน

สัมภาษณ์

ตำแหน่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ มีขอบเขตอย่างไร.....
2. ระยะเวลาทำงานในตำแหน่งนี้.....
3. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. สภาพของทรัพยากรได้ทะเลบริเวณเกาะล้านในอดีตและในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างไร
.....
2. ปัญหาของทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทะเลบริเวณเกาะล้านเป็นอย่างไร
.....
3. มุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณเกาะล้านควรเป็นอย่างไร
.....
4. ในภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจเกาะล้านเป็นอย่างไร
.....
5. นักท่องเที่ยวที่มีมาเที่ยวเกาะล้านเป็นอย่างไร
.....

ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ

ชื่อ-สกุล นางพัฒนัชดา พิระภัก ไผศาล
วัน เดือนปีเกิด 5 เดือนเมษายน พุทธศักราช 2510
สถานที่เกิด จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 409-411 ถ.ศรีบุญชู อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140

ตำแหน่งและประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2537-2543 นักวิชาการประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองพนัสนิคม
พ.ศ. 2543-ปัจจุบัน นักวิชาการประชาสัมพันธ์ เมืองพัทยา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533 ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2548 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขานโยบายสาธารณะ)
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา